BQ
6983
.L75

Digitized by the Internet Archive
in 2011 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/linguaelatinaeex00vive

THE INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
LIBRARY
MAR 9 1959
20995

LINGVAE LATInæ exercitatio.

IOAN. LODO. VIVIS VALENTINI.

Libellus valde doctus & elegans, núncque primùm in lucem editus.

Vnà cum rerum & uerborum memorabilium diligentiſsimo indice.

PARISIIS

Apud Ioannem Foucher, & Viuantium Gaultherot, via Iacobea.

1540.

Cum priuilegio.

VIVES PHILIPPO CAroli Cæſ. Auguſti filio hæredi, optimam mentem.

LATINAE linguæ, permagnæ ſunt & ad loquẽdum, & ad rectè ſentiendum, vtilitates. eſt enim ea velut theſaurus quidam omnis eruditionis: quoniam magna & præſtantia ingenia Latino ſermone diſciplinas omnes conſcripſerunt: ad quas nemo poteſt peruenire, niſi per linguæ illius cognitionẽ. Quam ob cauſam non grauabor, inter maiorum ſtudiorũ occupationes, hac quoque parte pueritiæ rudimẽta adiuuare. Conſcripſi in vſum Latinæ linguæ primam loquendi exercitationem: quam, pueris, vt ſpero, conducibilem, tibi Principi puero viſum eſt dicare: quum propter patris tui beneuolentiam erga me ſummam, tum quòd in animo tuo ad rectos mores formando, optimè de Hiſpania, hoc eſt, patria mea merebor, cuius ſalus ſita eſt in tua probitate ac ſapientia. Sed hæc à Ioanne Martino Siliceo inſtitutore tuo & copioſiùs audies, & crebriús.

1. SVRRECTIO MATVTINA.

Beatrix puella, Emanuel, Euſebius.

IESVS CHRISTVS *exuſcitet uos à ſomno uitiorum. Heus pueri, eſtiſne hodie uigilaturi?* EVS. *Neſcio quid incidit mihi in oculos, ita uideor eos habere plenos harenæ.* BE. *Hæc eſt tua prima cantio matutina, & bene uetus. aperiã feneſtras haſce ambas, ligneam & uitream, ut feriat clarum mane ueſtros amborũ oculos. Surgite, ſurgite.* EVS. *Tam multo mane?* BE. *Propior eſt meridies, q̃ aurora. uis tu, Emanuel, recentem* [a] *ſubuculam?* EMA. *Nihil nunc eſt neceſſe, hæc eſt ſatis munda, cras ſumam alteram. Cedo mihi thoracem.* BE. *Quem, ſimplum, an* [b] *diploidem?* EMA. *Quem uoles, mea nihil refert. Porrige huc ſimplum, ut ſi ſim hodie luſurus pila, minus grauer.* BE. *Hic eſt ſemper tuus mos. prius de luſu cogitas, quàm de ſchola.* EMA. *Quid tu dicis, inepta? & ſchola ipſa uocatur ludus.* BE. *Ego non intelligo ueſtras grammaticationes & ſophiſmata.* EMA. *Da* [c] *ligulas aſtrictorias coriaceas.* BE. *Fractæ ſunt. accipe ſericas, & ſic iuſſit tuus pædagogus. Quid iam? uin femoralia, & tibialia, quoniã eſt æſtus?* EMA. *Minimè uerò, dato* [d] *fœminicruralia: quæſo conſtringe me.* BE. *Quid, tu habes brachia fœnea, aut butyracea?* EMA. *Nõ, ſed filo tenui conſuta. hui qualia dediſti mihi aſtrigmenta* [e] *exarmata, & lacera!* BE. *Memineris te heri alea perdidiſſe integra.* EMA. *Qui ſcis?* BE. *Ego per rimulam oſtij obſeruabam te cũ Guzmanulo ludentem.* EMA. *Amabò, ne id pædagogus reſciat.* BE. *Imò, ego narrabo, quum primùm appellaris me deformẽ*

a eſt virilis camiſia.
b de quauis re duplicata dicitur.
c quibus veſtimenta ſtringuntur.
d nouũ, pro caligis.
e ſine feris. fer

BQ 6985

ut ſoles. E M A. *Quid ſi rapacem?* B E. *Quiduis, modò ne deformem.* E M A. *Cedo calceos.* B E. *Vtros? lõgo* [f] *obſtragulo, an breui?* E M A. *Tectos propter lutum.* B E. *Propter lutum aridũ, quod alio nomine uocatur puluis? Sed bene facis. nam in apertis cingulum eſt fractum, & fibula amiſſa.* E M A. *Indue, rogo.* B E. *Tu ipſe facito.* E M A. *Non poſſum me flectere.* B E. *Tu quidem facilè te curuares, deſidia uerò tua difficilè. an deglutiſti enſem, ut circulator ille nudius quartus? adeóne etiam delicatus? quid facies grãdior?* E M A. *Aſtringe nodo laxo gemino, quod eſt elegãtius.* B E. *Nihil minus, ſolueretur nodus ilicò, & decideret tibi calceus è pedib. præſtat uel gemino aſtricto, uel aſtricto & laxo. Sume tunicã manicatam, & cingulũ textile.* E M A. *Minimè id quidem, ſed coriaceũ uenatoriũ.* B E. *Mater uetat. uis tu omnia arbitratu tuo facere? & tu heri fregiſti* [g] *aciculã fibulæ.* E M A. *Nõ poterã alioqui exfibulare. Da ergo illud puniceum ex lino.* B E. *Cape. cinge te* [h] *cinctu gallico. pecte caput priùs radijs rarioribus, tum denſioribus. apta pileum uertici, ne in occipitium reijcias more tuo, aut in frontem & oculos.* E M A. *Prodeamus iam tandem.* B E. *Quid? illotis manib. & facie?* E M A. *Iſta tua tam moleſta curioſitate taurũ iam enecaſſes, nedum hominem. uideris mihi nõ puerum ueſtire, ſed ſpõſam.* B E. *Euſebi. adfer* [i] *pollubrum cum* [lz] *urceolo, funde altiùs: ſtilla potius ex* [l] *epiſtomio, q̃ profundas. elue ſordes iſtas ex nodis digitorũ: ablue os, & gargariza: frica bene cilia & palpebras, tum glãdulas ſub auriculis duriter: cape linteũ, exterge te. Deum immortalẽ! de o-*

[f] eſt corıũ calcei ſuperius.

[g] id eſt, quo corrigia affigitur.

[h] quo modo ſolent Galli ſe cingere.

[i] vas ex quo aqua funditur.

[lz] Patina in quam funditur.

[l] eſt naſus guttu.

mnib.es ſigillatim admonēdus.nihil ne ipſe tua ſpōte faceres? EMA. Vah, nimium es importuna, & odioſa. BE. Et tu nimirum ſcitus puer, ac formoſulus. Deoſculare me. flecte iã genua, & ante hanc Seruatoris noſtri imaginē recita precationem dominicã, & preces alias, ut habes de more, antequam pedem ponas extra cubiculum. Vide, mi Emanuel, uti de re nulla alia cogites, dum oras. Manè pauliſper, appēde ſudariolum hoc de zona, ad nares emungendas & purgandas. EMA. Sumne ſatis ad arbitrium tuum cōpoſitus? BE. Es. EMA. Ad meum minimè, quoniam iam tãdem ad tuũ. auſim m facere ſponſionē, me horam unam ueſtiēdo conſumpſiſſe. BE. Quid ſi uel duas? quò eras alioqui iturus? quid acturus? foſſurus credo, aut araturus. EMA. Quaſi deſit quod agam. BE. O magnum uirum, uehementer in nihil agendo occupatum! EMA. Non hinc abis, cauillatrix? abi, aut ego te abigam hoc calceo, aut n calanticã tibi detraham de capite.

m. deponere, certare precio.

n. indumentũ eſt capitis muliebre

2. PRIMA SALVTATIO.

Puer, Pater, Mater.

SAluus ſis, mi pater; ſalue, mea matercula; precor uobis felicem hunc diem, germanuli; proprium uobis opto Chriſtum, ſororculæ. PAT. Mi fili, ſoſpitet te Deus; euehat ad ingentes uirtutes. MAT. Seruet te Chriſtus, mea lux; quid agis, mea dulcedo? quid uales? quomodo nocte hac quieuiſti? PV. Rectè ualeo, & placidè dormiui. MAT. Chriſto gratia, proprium hoc uelit tibi eſſe. PV. Ad mediã tamē noctē excitatus ſũ, è dolore capitis. MAT. Me perditam, & miſerrimã!

propitiũ

i. e. ꝑpetuũ

quid narras? qua parte capitis? PV. Ad brechma. MA. Quàm diu? PV. Vix octaua parte horæ: poſtea redormiui, nec ſenſi amplius. M. Reſpiraui, nam exanimaras me. PV. Bene ſit tibi, Iſabellula; para mihi ientaculũ. Ruſcio, Ruſcio; huc, canicule feſtiuiſsime. en ut cauda adulatur! ut ſe in poſteriores pedes erigit! quomodo habes? quomodo uales? Heus tu, adfer panis bucceã unã aut alterã, quã ei demus: uidebis luſus ſcitiſsimos. Non eſuris? nihilne ediſti hodie? profectò plus eſt in cane iſto intelligẽtiæ, quàm in illo mullione craſſo. PA. Tulliole mi, lubet mihi tecũ pauliſper cõfabulari. PV. Quid, mi pater? nã nihil mihi accidere poteſt ſuauius, quàm te audire. PA. Hic tuus Ruſcio eſt bellua, an homo? PV. Bellua, ut credo. PA. Quid tu habes cur ſis homo, nõ ille? tu edis, bibis, dormis, ambulas, curſitas, luſitas: hæc ille omnia. P. Atqui ego ſum homo. PA. Quomodo id cognoſcis? quid tu nũc habes plus quàm canis? ſed hoc intereſt, quòd ille nõ poteſt homo fieri: tu potes, ſi uis. PV. Obſecro, mi pater, effice id primo quoque tẽpore. PA. Fiet, ſi eas quò eunt belluæ, redeũt homines. PV. Ibo, pater, multò libentiſsimè, ſed ubi id eſt? PA. In ludo literario. PV. Nulla eſt in me ad rem tantã mora. PA. Nec in me. Iſabellula, audin? da huic ientaculũ in ciſtella. IS. Ecquidnam? P. Fruſtum panis butyro illitum, uel ficos aridas, aut uuas paſsas pro obſonio, ſed [a] inſolatas: nam alteræ illæ uiſcoſæ inficiunt puerorum digitos, & ueſtes, niſi malit ceraſa aliquot, uel pruna aurea, & oblonga. inſere brachiolum ciſtulæ, ne excidat.

a. ad ſolẽ exiccatas

3. DEDVCTIO AD LVDVM.

Pater, Propinquus, Philoponus ludimagiſter.

SIgna te ſacro ſigno crucis. Duc nos, IESV CHRISTE ſapientiſsime, dementes; potentiſſime, imbecilles. Quæſo, mi propinque, tu qui es uerſatus in ſtudijs literarum, ecquis eſt in hoc gymnaſio optimus inſtitutor puerorũ? PR. Doctiſsimus quidẽ Varro: ſed diligentiſs. & uir probiſsimus Philoponus, nec eruditionis aſpernãdæ. Habet Varro ſcholã frequentiſsimã, & domi numeroſum gregẽ cõtubernaliũ: Philoponus nõ uidetur delectari turba, paucioribus eſt contentus. PA. Hunc malo. Ellum in porticu gymnaſii inambulantem. Fili, hoc eſt formatoriũ, & quaſi officina hominũ, & hic, artifex formãdi. Adſit tibi Chriſtus magiſter. Aperi caput, puer, & flecte poplitem dextrũ, ſicuti es edoctus. ſta iam rectus. PHI. Proſperus ſit nobis omnibus tuus aduentus: ecquid rei eſt? PA. Hunc filiolum meum ad te adduco, ut ex bellua hominem facias. PHI. Dabo in eam rem operã ſedulã, fiet. reuertetur ex pecude homo, ex nequam frugi & bonus. id uerò nè dubitaueris. PA. Quanti doces? PHIL. Si puer bene proficiat, uili: ſin parum, caro. PA. Acutè hoc dicis, & ſapiẽter, ut omnia. Partiamur inter nos igitur hãc curam: tu, ut ſedulò inſtituas, ego, ut benignè cõpenſem tuam operã.

4. EVNTES AD LVDVM literarium.

Cirratus, Prætextatus, Vetula, Puella Oluſcularia.

VIdetur tibi tempus eundi ad ludũ? PRAE. Planè tẽpus eſt, ut eamus. CIRR. Nõ ſatis teneo

uiam, credo eſſe in illo uico proximo. PRAE. Quoties illuc itaſti? CIRR. Ter, aut quater. PA. Quãdo cœpiſti eò itare? CIR. Nudius tertius, ut puto, aut quartus. PRAE. Quid igitur, an nõ id ſatis eſt ad noſcendam uiam? CIR. Non, etiam ſi eam centies. PR. Ego uerò, uel ſi ſemel, nũquam deinceps aberrarem. Sed tu uadis inuitus, & ambulas luſitãs: nec uiam aſpicis, nec domos, nec ulla ſigna, quæ te poſtea admoneant quà ſit flectendũ, quæ uia tenẽda. ego hæc omnia obſeruo diligẽter, quia lubẽs eo. CIR. Puer hic habitat in proximo ſcholæ. Heus tu, titiuillitiũ, quà itur ad ædes tuas? TIT. Quid uis? uenis à matre tua? mater mea nõ eſt domi, ac ne ſoror quidem, ambæ ſunt profectæ ad Diuæ Annæ. CIR. Quid illic agitur? TIT. Heri fuerũt encænia: hodie inuitauit eas mulier quædam caſearia, ad edẽdum lac coagulatum. CIR. Et tu cur non es unà profectus? TIT. Relictus ſum hic, ut ſeruẽ domi, frater meus puerulus abductus eſt ab eis illuc. ſed pollicitæ ſunt mihi, ſe de reliquijs allaturas partes in quaſillo. CIR. Quin tu igitur manes domi? TI. Continuò reuertar, nũc prodeo luſum talis cũ filio huius cerdonis. uultis & uos uenire? CI. Eamus ſodes. PR. Minimè uerò id quidem. CI. Quid ni? PR. Ne uapulemus. CI. Vah, nõ memineră. TI. Nõ uapulabitis. CI. Qui ſcis? TI. Quia magiſter ueſter perdidit heri ferulã. CI. Hẽ, quomodo noſti? TI. Hodie de domo noſtra audiebamus eius uociferationẽ, quærentis ferulam. CI. Amabò, ludamus paꝛumper. PRAE. Tu ludito, ſi uis: ego ibo ſolus. CI. Ne me apud præceptorẽ, quæſo, deferas, dic me detine-

ri domi à patre. PRAE. *Vis mentiri me?* CIRR. *Quidni, propter ſodalem?* PRAETEXT. *Quia in templo audiui cõcionatorem affirmantem, mendaces eſſe filios diaboli; ueraces,* Dei. CIRRAT. *Diaboli uero?* Apage. Per *ſignum ſanctæ crucis, ab inimicis noſtris libera nos,* Deus *noſter.* PRAETEX. Non *potes liberari, ſi ludas quum eſt diſcendum.* CIRRAT. *Eamus, tu ualeto.* TIT. *Hui, pueri iſti non audent pauliſper ludere, alioqui cædendi.* PRAETEXTA. *Ille eſt puer perditus, & euadet ſceleroſus uir. Sed quomodo elapſus eſt nobis? nec rogauimus qua eſſet uia ad ludum. reuocemus.* CIRRAT. *Abeat in malam rem, nolo ſit mihi rurſum incitamento ad luſum. percontabimur ab hac uetula.* Mater, *noſtine quà itur ad ſcholam* Philoponi? VETVL. *Iuxta eam ſcholam habitaui ego ſex annis, è regione peperi filium natu maximum, & filias duas, tranſite plateam hanc uillæ raſæ, inde eſt angiportus, tum platea* Domini Veterani *: hinc flectite ad dexteram, tum ad ſiniſtram, ibi percontamini, non procul abeſt ſchola.* CIRRAT. *Vah, non poterimus omnia retinere.* VETVL. *Tereſula, deduc iſtos ad ludum* Philoponi. *nam mater huius eſt, quæ dabat nobis linum pectendum, & nẽdum.* TER. *Quid malũ,* Philoponi? *quid hominis eſt hic* Philoponus? *quaſi ego norim. loquerisne de illo, qui reſuit calceos iuxta cauponam uiridem? an de præcone in uico gigantis, qui alit equos meritorios?* VETVL. *Sat ſcio, nunquam tu noſti ea quæ ſunt opus, ſed ea quæ ad rẽ nihil faciũt,*

inertiſsima. Philoponus eſt ludimagiſter ille ſenex, procerus, luſcioſus, è cõſpectu ædium, quas olim habitauimus. TERE. *Ah, iam redit in memoriam.* VET. *In reditu tranſi per macellũ, & eme acetarium, & raphanũ, & ceraſa: cape fiſcellam.* C. *Duc nos etiam per forum olitorium.* T. *Hàc ibitis breuiùs.* CI. *Nolimus iſtâc ire.* TER. *Quî ſic?* CIR. *Quia momordit me illic canis ex domo piſtoris. quin & uolumus te comitari ad forum.* T. *Reuertens faciam iter per macellum: (nam procul adhuc abſumus.) & emam quæ ſum iuſſa, poſtquam reliquero uos in ludo.* C. *Nos cupimus uidere, quãti emes ceraſa.* T. *Numis ſenis emimus in libras ſingulas. ſed quid ad te?* C. *Quia ſoror iuſsit me hodie manè ſciſcitari. & eſt illic uetula quædam oluſcularia, de qua ſi emeris, ſcio eam & uendituram minoris quàm alias, & daturã nobis uel ceraſa aliqua, uel thyrſum lactucæ. nam filia eius miniſtrauit aliquãdo matri, & ſorori meæ.* T. *Ne diſpendium hoc uiæ conſtet uobis flagris aliquot.* C. *Minimè uero. nam ſatis ueniemus tempori.* T. *Eamus, tantulum deambulauero, quæ miſera conſumor ſedendo domi totos dies.* PR. *Quid facis? an tantum ſedes ocioſa?* T. *Ocioſa uerò? minimè certè id quidem. neo, conglobo, glomero, texo. putas uetulã noſtram paſsuram ut ocier? feſtos dies execratur, in quibus eſt ceſſandum.* PRAE. *Feſti dies* num *non ſunt ſacri? quomodo ergo execratur illa rem ſacrã? uult ne ipſa execrari, quod eſt ſacrum cõſtitutũ?* TE. *Cenſeũ me didiciſſe geometriã, ut hæc poſsim uobis ediſſerere?* CIR. *Quid rei eſt geometria?* TER. *Ego*

neſcio.nos habebamus uicinam, quæ uocabatur geometra:hæc ſemper uel erat ipſa in templo cum preſbyteris,uel preſbyteri domi eius cum illa. itaque erat,ut ferebant,ſapientiſſima.Sed uentum eſt in forum olitoriũ. ubi eſt tandem ueſtra uetula? CIR. Id ego circũſpiciebam.Sed eme ab hac ea lege, ut aliquid det nobis corollarij.Heus,amita;puella hæc emet de te ceraſa,ſi aliquot nobis donaueris. OL. Nihil mihi donatur, omnia uenduntur. C. Nec ſordes iſtæ donantur tibi, quas habes in manibus & collo? OL. Niſi procul hinc abis, impudenticule, has ſordes ſentient genæ tuæ. C. Quomodo ſentient meæ genæ, quum tu habeas in tuis manibus? OL. Redde ceraſa,furũcule. C. Sumo exẽplum:nam uolo emere. OL. Eme igitur. C. Si placuerint,quanti? OLV. Numo libram. CIR. Ah, acerba ſunt.tu anus uenefica, uendis hic populo ceraſa ſtrangulatoria. TER. Abeamus hinc ad ludum. nã uos argutijs ueſtris intricaretis me, & detineretis diu. Iam,ut puto,mea uetula furit domi, ob moram meam. Hoc eſt oſtium,pulſate.

LECTIO.

5. Præceptor, Luſius, AEſchines, Pueri, Cotta.

PRAE. Cape tabellã abecedariam manu ſiniſtra, & radium hunc quo indices ſingula elemẽta. ſta rectus,pileũ pone ſub axilla.audi attentiſſime,quemadmodum ego has literas nominabo:ſpecta diligenter, quo geſtu oris. Vide ut eodem prorſum modo reddas,quũ re=

poſcam. Sis mecum. Iam audiſti. Sequere nunc me ſigillatim præeuntem. Tenes probe? L V. Videor mihi ſic ſatis. P R A E. *Vnaquæque iſtarũ uocatur litera. ex his quinq; ſunt uocales.* A, E, I. O, V, *quæ ſunt in uocabulo* Hiſpano *oueia, quæ eſt ouis. memineris huius uerbi.* Hæc *cũ unaqualibet, uel pluribus aliarũ, ſyllabam efficit, ſine uocali non fit ſyllaba, & uocalis ipſa non rarò eſt ſyllaba. Itaq; aliæ omnes cõſonantes nominantur, quia per ſe nihil ſonãt, niſi adhibita uocale. habẽt enim ſonũ quẽdam imperfectum, & mãcũ. b, c, d, g, quæ ſine, e, parùm ſonant. Iam ex ſyllabis fiunt uoces, ſeu uerba: ex his ſermo, quo belluæ omnes carent. nec tu à bellua differes, ni probè ſermonẽ diſcas.* Euigila, *& naua ſedulam operã. Ito, ſede cum tuis condiſcipulis, & ediſce quæ præſcripſi.* L. Nõ *ludimus hodie?* A E S. Nõ, *nã dies eſt* [a] *operarius. Eho, tu ueniſſe te huc arbitraris luſum? non eſt hic ludẽdi locus, ſed ſtudẽdi.* P V. Cur ergo *ludus nominatur?* A E S. Nominatur *quidẽ ludus, ſed literarius: quia literis eſt hic ludẽdum, alibi pila, trocho, talis. &* Græcè *audiui appellari ſcholã, quaſi ociũ: ꝙ uerũ ſit ociũ & animi quies, ætatẽ in ſtudijs agere. Sed ediſcamus, quæ iniũxit inſtitutor, ſummiſſo murmure, ne alij alijs ſimus impedimẽto.* L V. Auunculus *meus, qui aliquando dedit operã literis* Bononiæ, *docuit me, melius memoriæ infigi, quæ uelis, ſi altiùs* pronuncies: *idq; confirmari authoritate neſcio cuius* Plinij. A E S. *Si quis ita uelit ediſcere ſuas formulas, in hortos ſecedat, aut in cœmiterium tẽpli: ibi clamet licet quoad excitet mortuos.* C O T. *Pueri, hoccine eſt ediſcere? garrire, iurgari. agite, cõue*

[a] quo eſt operãdũ Cato.

nite ad præceptorem omnes, iuſſu ejus.

6 REDITVS DOMVM, ET *luſus pueriles.*

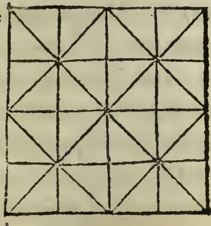
Tulliolus, Corneliola, Lentulus, Scipio.

COR. *Proſperè redieris, Tulliole. libet pauliſper luſitare?* TVL. *Nondum, ſtatim.* COR. *Quid habes negocij?* TVL. *Recolere, quæ magiſter, ut memoriæ commendarem, mandauit.* COR. *Quæ tandem?* TVL. *Aſpice.* COR. *Hui, quæ notæ ſunt iſtæ? credo eſſe formicas depictas. mea mater, quot formicas & culices adfert Tulliolus, pictos in tabella?* TVL. *Tace, inſana, ſunt literæ.* COR. *Quæ uocatur hæc prima?* TVL. A. COR. *Cur prima eſt magis* A, *quàm hæc altera?* MATER. *Cur tu es magis Corneliola, quàm Tulliolus?* COR. *Quia ſic uocor.* MAT. *Et illæ literæ ad eundem modum. Sed ito iam luſum, mi fili.* TVL. *Hic pono tabellam meã, & radium. ſi quis attigerit, uapulabit à matre: nónne, mea matercula?* MAT. *Etiam, mi fili.* TVL. *Scipio, Lentule, adeſte luſuri.* SC. *Quam luſionem?* TVL. *Nucibus ludemus ad coniectum ſcrobiculi.* LEN. *Non habeo nuces niſi paucas, & eas quaſſas ac putres.* SC. *Ludamus putaminibus nucum.* TVL. *Quid mihi ea proderunt, etiã ſi lucrer uiginti? nullus eſt intus nucleus, quem edam.* SC. *Ego uerò dum ludo, non comedo. ſi quid uolo comedere, matrẽ adeo. Iſta nucũ putamina ſunt apta ad extruendas formicis ædiculas.* L. *Ludamus par impar aciculis.* T. *Adfer potius talos.* SC. *Adfer, Lentule.* L. *Ecce uobis tali.* T. *Quàm ſunt puluerulẽti & immũdi, nec ſatis purgati à carne, & politi. Ia-*

a quis ludet primus.

cias. S C. *Pro* [a] *primatu ludendi.* T. *Ego ſum primus. quid ludimus?* S C. *Aſtrigmenta.* L. *Ego nolo mea perdere. nam domi cæderer à pædagogo.* T V L. *Quid uis ergo perdere, ſi uinceris?* L E N T. *Talitra.* M A T. *Quæ eſt iſta humi abiectio? deteritis ueſtes omnes, & calceos, tũ loco immundiſsimo. quin uerritis priùs pauimẽtum, & ſedetis? adfer ſcopas.* T V L. *Quæ erit igitur ſponſio?* S C I. *Aciculæ in ſingula puncta.* T V L. *Imò binæ.* L E N T. *Ego non habeo aciculas. deponam, ſi uultis, pedunculos ceraſorum pro aciculis.* T V L. *Apage, ludamus ego & tu Scipio.* S C I P. *Ego auſim ſorti meas aciculas credere.* T V L. *Da mihi talos in manum, ut iaciam primus. en uici ſponſionem.* S C. *Minimè uerò, nam non ludebas ſeriò.* T V L. *Quis unquam ludit ſeriò, ceu dicas album nigrum.* S C I P. *Cauillare quantum uoles, non auferes modò aciculas.* T V L. *Agè, remitto tibi hanc manum. ludamus iam pro præmio. adſit dextera ſors.* S C I P. *Victus es.* T V L. *Auferto.* L E N T. *Cedo talos.* T V L. *In hunc iactum omnia.* L E N. *Non recuſo.* P V E L L A. *Ad cœnam pueri, nunquámne facturi eſtis ludendi finem?* T V L. *Nunc incipimus, iſta iam de fine loquitur.*

c. urbes

C O. *Ludi huius iam tædet, ludamus* [b] *calculis diſcoloribus..* T V L. *Pinge tu nobis* [c] *urbes in hoc latere, carbone, aut gypſo.* S C I P. *Ego malo cœnare, quàm ludere. & diſcedo, aciculis meis omnibus exutus fraude ueſtra.*

b Calculi ſunt duodeni, albi & nigri.

TVL. *Memineris te heri Cethegum ſpoliaſſe. Nullus ubique poteſt felici ludere dextra.* COR. Adfer, quæſo, *folia luſoria, quæ inuenies ſub abaco ad ſiniſtrã.* SCI. Aliàs *id quidẽ, nunc non uacat. nam ſi diutius morer, timeo ne pædagogus meus iratus incœnem me mittat cubitum.* Tu, Corneliola, *habe nobis parata folia iſthæc, in craſtinum ſub horam ueſperam.* COR. *Si licebit nobis per matrem; ſatiùs eſſet nunc ludere, dum ſinimur.* SCI. *Satiùs eſt nunc cœnare, dũ accerſimur.* PVEL. Et *mihi nihil datis, quæ uos ſpectaui?* COR. Daremus, *ſi iudicaſſes. da tu nobis potius, quæ noſtris luſionibus te delectaſti.* PVER. Heus, *pueri*, *quando eſtis uenturi? cœna eſt ſemicomeſa. propè eſt ut ſublatis carnibus, apponamus caſeum & poma.*

7 REFECTIO SCHOLASTICA.

Nepotulus, Piſo, Magiſter, Hypodidaſcalus, ^ Architriclinus, Lamia, Florus, Anthrax.

VIuitiſne hic lautè? PI. Quid iſthuc uerbi eſt, *an lauamur? quotidie manus ac faciẽ, & quidẽ crebro. mũdicies enim corporis, & ſanitati & ingenio cõfert.* NEPO. Non *id quæro: ſed an edatis, & bibatis ex animi ueſtri ſententia.* PI. Nos *non edimus ex animi ſententia, ſed ex palati ſententia.* NEP. Dico, *an ut uultis?* PI. Maximè, *nempe cum fame. & qui uult, edit, qui non uult, abſtinet.* NEP. *Surgitis à menſa famelici?* PI. Non *omnino ſaturi: nec expedit. belluarum eſt enim expleri, non hominum.* [a] Regem *quendam ſapientiſs. narrant nunquam ſine appetitu accubuiſſe, nũquam ſurrexiſſe ſaturum.* NEP. *Quid editis?* PI. *Quæ habemus.* NEP. Putabam *uos eſſe, quæ non habeatis.* Sed

[a] Cyrũ maiorẽ.

quæ ſunt iſta tãdem quæ habetis? PI. *Moleſtum percõtatorem! quæ dantur.* NEP. *At quæ dantur?* PI. *Ientamur de manè ſeſquihora poſtaquam ſurreximus.* NEP. *Quando ſurgitis?* PI. *Ferè cum ſole, qui eſt dux Muſarum, & aurora gratiſſima Muſis.* [b] *Silatum noſtrum eſt, fruſtum panis* [c] *autopyri, & paulum butyri, aut fructuum aliquid, quales anni tempus ſuppeditat. Prãdium, holus coctiuum, uel pultes in pultarijs, aliquid pulmẽtarij carniũ. rapæ modò, modò braſsicæ, amydũ, ſimilago, oriza: tũ diebus piſculẽtis, lac ſeroſum in* [d] *gabbatis, e quo ſit butyrũ expreſſum, iniectis aliquot turundis panis. piſcis recẽs aliquis, ſi ſit in foro piſcario precij tolerabilis: ſin ſecus, ſalſamẽtũ probè maceratũ. hinc piſa, aut cicera, aut lentes, aut fabæ, aut lupini.* N. *Quantũ cuiq; ex his?* PI. *Panis quantum auemus, obſoniorum quantũ eſt ſatis, non ad explendum, ſed ad alendũ. Ampliſſimas epulas alibi quærito, nõ in ſchola, ubi ad uirtutem formantur animi.* NEP. *Quid bibitis?* PI. *Alij frigidam & liquidam, alij ceruiſiam tenuem, pauci & rarò uinum, & bene dilutũ. Merenda eſt, ſeu (ſi id mauis) anticœnium, aliquid panis, & amygdalarum, ſeu auellanarum, ficorum aridorum, uuarum paſſarum: aut ſi ſit æſtas, pyrorũ, aut malorum, ceraſorum, aut prunorum. quum uerò animi gratia rus proficiſcimur, tum edimus lac, uel liquidum uel coactum, caſeum recẽtem, cremorẽ, lupinos lixiuio maceratos, pampinos, & alia quæ uilla ſuggerit. Cœnæ caput eſt, acetariũ conciſum, ſale aſperſum, irroratum oleo oliuarũ ex gutto, aceto etiã infuſo.* NE. *Quid? oleo nucum, aut raparum?* PI. *Apage, rem*

b. iẽtaculum.
c. ex tota farina cõfecti ſine excretiõe furfurũ.
d. ſunt ꝓfundę ſcutellæ.
e. fruſta parua.

inſuauem, & inſalubrem. tum in lata paropſide [f] *auli= coctia ueruecina,* [g] *iuſſulenta cum prunis paßis, aut ra= diculis, aut herbulis, quæ ſint pro intrito. interdum* [h] *tu= cetum, ſaporis ſcitißimi.* NEP. *Quo condimento?* PI. *Fame, omnium optimo & ſapidißimo. hinc certis diebus hebdomadis aliquid aßi, potißimũ uitulinæ, hœdinæ in= terdum in uere. pro ſecũda menſa raphani perpuſillum, & caſei non putris, nec ueteris, ſed recẽtis, qui eſt quàm uetus alibilior: pyra, mala perſica, cydonia.* Diebus, *quîs carne fas non eſt ueſci, habemus pro carnibus oua aſſa, aut frixa, aut elixa. ſingula per ſe, aut in libũ cõmiſta in ſartagine, aceto, aut omphacio, non tam infuſo quàm in= ſtillato: paulùlum interdum piſcium, & caſeo ſuccedunt nuces.* NEP. *Quantum cuiq;?* PI. *Bina oua ſingulis, & binæ nuces.* NEP. *Quid? à cœna nunquámne comeſſa= mini?* PI. *Sæpiùs.* NEP. *Quid, quæſo? nam id eſt ſua= uiß.* PI. *Conuiuium Syri apud* Terentium, *aut aliquod aliud ex illis lautißimis* Athenæi, *aut ſimiliũ, quorũ me= minerunt hiſtoriæ.* Vtrũ *cenſes, nos porcos eſſe, an homi= nes? qui uẽtriculi, quæ ualetudo ſufficeret, poſt quater= nas refectiones comeſſari? heus tu, ſchola hæc eſt, nõ ſagi= nariũ: dicunt etiã nihil eſſe pernicioſius ualetudini, quàm bibere, quum ſtatim ſis iturus cubitum.* NEP. *Licebítne cœnæ ueſtræ intereſſe?* PI. *Facilè, modo uenia petita à præceptore, quam ſcio illum daturum non grauatè: nam ſolet, alioqui prauæ eſſet educationis, ingerere te cõuiuio magiſtro inſcio. & qui te adduceret, nihil aliud q̃ probrũ & pudorem contraheret apud condiſcipulos. mane pau= liſper.* Magiſter, *licebítne cum bona tua uenia, puerum*

f. coctà in olla.
g. cum ipſo iure.
h. eſt caro minutim cõciſa, & ita elixa.

quendam mihi notum adhibere noſtræ cœnæ? PRAE. Maximè, non erit moleſtus. PI. Habeo gratiam. Hic quem uides geſtantem mantile pro focali, eſt architriclinus huius hebdomadæ. nã hebdomarios habemus hic architriclinos, ut Reges. ARC. Lamia, quota eſt hora? LA. Horas non audiui à tertia, intentus compoſitioni epiſtolæ. Florus melius id norit, qui toto hoc pomeridiano tempore librum non uidit, neque chartam. FLOR. Amicum teſtimonium, & apud magiſtrum iratum ualde utile. Sed quì potuiſti tu id animaduertere, immerſus (ut ais) compoſitioni epiſtolari? planè maleuolentia te coëgit mẽtiri. Gaudeo profectò, inimicũ meum pro mendaci haberi. Si quid me poſthac uoluerit calũniari, carebit fide. ARCH. Nõ potero alicunde cognoſcere de hora? Antrax, tranſcurre ad diui Petri, & inſpice horas. AN. Index ſignat iam ſextam. ARCH. Sextam uero? Eia pueri agite, eia conſurgite, abijcite libros, uel quò cerui cornua. parate menſas, inſternite, apponite ſedilia, mantilia, orbes, quadras, panem. dicto citius uolate, ne tarditati noſtræ inſtitutor ſuccenſeat. Prome tu ceruiſiam, tu hauri aquã de ciſterna, appone ſcyphos. quid iſthuc rei eſt? tam obnubilitatos adfers? refer in culinam, ut famula eos fricet, & extergat probè, quo ſint nitidi & fulgẽtes. PI. Nunquam tu hoc perfeceris, quandiu ſimiam hanc habebimus miniſtrã culinariam. nunquam audet fortiter confricare, quæ mundat, ita timet ſuis digitis: nec abluit, niſi ſemel, & tepidâ. ARC. Quin admones de eo præceptorem? PI. Satius eſt queri apud famulam atrienſem. nã in eius manu eſt, mutare famulas culinarias. Sed

ſatos

eccum præceptorẽ. Tu ipſe perluito hos calices, frica folio fici, uel urticis, harena, aqua, ne quid hodie habeat magiſter iure reprehendendum. MAG. *Sunt parata omnia? eſt aliquid, quod nos remoretur?* ARCH. *Nihil omnino.* MAG. *Ne poſtea facturi ſimus interualla magna inter miſſus.* ARCH. *Miſſus uerò? miſſum potius dixeris, & eum exiguum.* MAG. *Quid tu muſſitas?* ARCH. *Dico, ut aſsideas, eſſe tempus, & propemodum corrumpi cœnam.* MAG. *Pueri, abluite omnes manus, & os. Vah, quod mantile? qui hic ſe extergunt, ubi mũdantur? curre, adfer aliud purius. Sedeamus more ſolito. Eſt is puer conuiua noſter?* PI. *Eſt, here.* MAG. *Cuias eſt?* PI. *Flander.* MAG. *Ex qua urbe illius prouinciæ?* PI. *Brugenſis.* MAG. *Recipe illum ſupra te. Expediat quiſque cultellum ſuum, & purget quiſq; ſuum panem, ſi quid hæret uel cineris, uel carbonum in cruſta. ſacret menſam, cuius eſt munus hac hebdomade.* FLO. *Paſce animos noſtros,* CHRISTE, *charitate tua, qui benignitate tua alis uitas omniũ animãtiũ: ſancta ſint, domine, hæc tua munera nobis ſumentibus, ut tu qui ea largiris ſanctus es, Amen.* MAG. *Sedete, quantum licet, laxè, ne comprimatis mutuò: quandoquidẽ eſt ſatis loci. Et tu habes cultellũ, Brugenſis?* PI. *Prodigiũ, Flãder ſine cultello: & quidem Brugenſis, ubi cudũtur optimi!* N. *Mihi uerò cultello nihil eſt opus, dẽtibus frãgã mordẽdo, uel digitis bucellatim cõminuã.* H. *Ferunt illud de morſibus, tũ gingiuis, tum candori dentium eſſe perutile.* MAG. *Vbi feciſti Latinæ linguæ tyrocinium? nam non uideris mihi prauè inſtitutus.* NEP. *Brugis,*

ſub Ioanne Theodoro Neruio. MAG. Viro diligenti, docto,probo.Brugæ elegantiſsimæ:niſi quòd pereũt indies uitio plæbis profuſiſsimæ,dolẽdum eſt.quàm pridẽ illinc ueniſti? NEP. Nudiusſextus. MAG. Quàm nuper cœpiſti ſtudere? NEP. Ab hinc annos tres. MAG. Non poteſt te profectus pœnitere. NEP. Merito.nam & habui magiſtrum non pœnitendum. MAG. Sed quid agit Viues noſter? NEP. Dicunt eum agere athletam, non tamen athleticè. MAG. Quid iſthuc rei eſt? NEP. Quia luctatur ſemper,ſed parùm fortiter. MAG. Cum quo? NEP. Cum ſuo morbo articulari. MA. O luctatorem doloſum, qui primum omnium inuadit pedes. HYP. Imò lictorem ſæuum,qui totum corpus conſtringit. Sed tu quid agis?quid ceſſas?uideris huc ſpectatum ueniſſe,non cœnatum. Nemo ueſtrum attingat pileũ inter cœnãdum,ne quis capillus inuolet in patinas.cur nõ tractatis hoſpitem comiter? HYP. Nepotule,præbibo tibi. NEP. Præceptor,excipio animo libentiſs. HYP. Exinanias calicem tuum, quandoquidem exiguus hauſtus reſtat. NEP. Hoc eſſet mihi nouum. MAG. Quid? non exinanire? Sed tu,Hypodidaſcale,quid dicis,quid adfers noui ſuper cœnã? HY. Ego uerò nihil dico,ſed hiſce duabus horis multa cogitaui de arte Grammatica. MAG. Quæ tandem? HYP. Recondita ſanè,& ex penetralibus diſciplinæ. primum,cur Grammatici poſuerunt tria genera in arte,quum ſint tantùm duo in natura:aut cur natura nõ producit res neutrius generis,ſicut maſculini & fœminini:non poſſum cauſam exculpere tanti myſterij. Deinde philoſophi dicũt eſſe tãtũ tria tẽpora,ars no-

ſtra ponit quinque, ergo ars noſtra eſt extra rerum naturam. M A G. *Imò tu ipſe es extra rerum naturam. nam ars in rerum natura eſt.* H Y. *Si ego ſum extra rerum naturam, quomodo poſſum comedere hunc panẽ, & has carnes, quæ ſunt in rerum natura?* M A G. *Tãto tu deterior, qui uenis ab altera rerũ natura, ut comedas, quæ ſunt in hac noſtra.* [i] παράφθεγμα ἀπροσδιόνυσον. *aliam ego uellem ſolutionem mearũ quæſtionum.* V*tinam haberemus nunc* Palæmonem *aliquem, aut* Varronem, *qui has quæſtiones poſſet profligare.* Q*uin potius* Ariſtotelem, *aut* Platonem? Ha*bes aliquid aliud?* H. Heri *uidi ſcelus capitale admitti.* Ludimagiſter *uici recti capro olidior, qui in phrontiſterio ſuo in pædore & fœtore docet auditores diobolarios, ter aut quater pronũciauit uólucres accẽtu in penultima. ego uerò miratus ſum, terrã illi nõ dehiſcere.* M. Q*uid aliud decebat talẽ ludimagiſtrũ dicere? & eſt alioqui in formulis grãmaticis ualde detritus. Sed tu in re leui nimiũ tumultuaris, & facis tragœdiã ex comœdia, ſeu mimo, uerius.* H. Equidẽ *abſolui penſum meũ: nũc tuæ ſunt partes. dic tu uiciſſim aliquid inter cœnã.* M A. Nolo. *nè tu mihi uiciſſim* [k] παραφθέγγῃς. I*uſſulẽta hæc iã cõglaciãt. adfer* [l] *foculũ mẽſoriũ. excalfacite aliquantũ, priuſquam panem intingatis.* R*aphanus hic nõ eſt eſui, adeò eſt lentus: nec minus ſunt radiculæ iuſſulẽta?* H. L*entorem profectò non à macello attulerũt. ſed hic contraxerũt in noſtro pœnore, qua cella nihil eſt pœnui incõmodius.* N*eſcio quid iſtuc rei eſt, ſemp adferũtur huc oſſa emedullata.* M A T. *Parũ*

i. reſponſum alienum à pposito.

k. pręter rẽ reſpõdeas.

l. eſt calfactoriũ menſę aptum.

m prope nouilunium. *habent oſſa medullarũ* m *ſub lunam ſilentem.* H. *Quid quum eſt plena?* M. *Plurimum.* H. *Tum uero oſſa noſtra habent minimum, ſeu nihil uerius.* M. *Non exorbet nobis medullas luna, ſed noſtra Lamia. nimis hic indidit piperis, & gingiberis: & in iure hoc, & toto acetario, nimiũ mentæ, petroſelini, ſaluiæ, erucæ, naſtucij, hyſsopi. nihil puerorum & adoleſcentum corporibus æquè damnoſum, ut cibi qui interiora feruefaciunt.* A. *Quibus igitur ex herbis uelles confici?* M. *Lactucis, bugloſſa hortenſi, & portulaca, & petroſelini aliquid admiſceri.* Heus *tu, Gingolfe, ne extergas labra manu aut manica, ſed ſimul ipſa, ſimul manũ mãtili: nã ideo tibi datur.* Carnes *ne attingas, niſi ab ea pte, quã tibi es ſumpturus.* Tu, *Dromo, nõ animaduertis, te manicas tuas inficere pingui carnium? reduc eas, ſi ſunt apertæ, ad humeros: ſi non ſunt, corruga, uel complica ad cubitũ, quæ, ſi relabuntur, affige acicula, ſeu quod magis te decet, ſpina.* Tu, *dominaſter delicatule, in menſam incumbis? ubi id didiciſti? in hara quapiã? heus, ſubijcite eius cubito puluillum.* Ar*chitricline, uide ne* n *analecta hæc pereant, reconde in promptuarium. tolle primum omnium ſalinum, hinc panem, tum lances, diſcos, mantilia, poſtremò mappam. mundet quiſque ſuum cultellum, & reponat in uaginã.* Heus *tu Ciniciole, ne ſcalpas dẽtes ſcalpello, nã eſt noxium. conficitio tibi dentiſcalpium pennula, uel bacillo tenui acuminato: & ſcalpe modicè, ne gingiuas ſcarifices, & ſãguinẽ elicias. Cõſurgite, & abluite manꝰ, priuſq̃ recitetur gratiarũ actio.* Am*oue mẽſã, uoca miniſtrã, ut pauimentũ hoc ſcopis uerrat.* Ag*amus* CHRISTO

n. reliquiæ quę colliguntur.

Ciniciole

gratias:præeat uerba,qui ſacrauit mēſam. FLO. Pro *cibo temporario gratias agimus,* CHRISTE *domine, temporarias,fac ut pro immortalitate agamus æternas:* Amen. M. Ite *luſum, & confabulatum,& deambulatum,quò libuerit,dum licet per lucem.*

8

GARRIENTES.

Nugo, Gracculus, Turdus, Bambalio, Obſervator

NVGO. *Aſsideamus in hac trabe: tu,*Graccule,*è cōſpectu,in ſaxo* illo,*modò ne impedimento ſis, quò minùs cernamus prætereuntes.apricemur nos ad hūc parietem,egregiè ſoli oſtētum.Quàm grandis truncus,& cui uſui?* T. *Vt nos hic ſedeamus.* NV. Oportet *fuiſſe* proceri*ſsimam & latam arborem, unde eſt ſumptus.* TVR. *Quales ſunt in* India. GRACC. *Quî ſcis?fuiſti tu in* India *cum* Hiſpanis? TVR. *Quaſi ſcire aliquid de regione quapiam non poſsis, niſi in ea fueris.ſed dabo tibi authorem meū.*Plin.*ſcribit in* India *creſcere ad eam altitudinem, quæ nō poſsit iaculo ſuperari:& gens illa quidem ſumptis non tarda pharetris, ut ait* Virgilius. NV. *Scribit etiam* Plinius,*turmam equitum condi ſub ramis.* T. *Nemo id miretur, qui ſcirpos illius regionis cōſideret,quibus infirmi fulciūt gradū,diuites dūtaxat.* G *Heus,quota eſt hora?* NV. *Nulla.nā horarū tintinabulū nūc funditur:adfuiſti?* G. Non *ſum auſus,nam aiunt rē eſſe periculoſam.* NV. Ego *interfui,& uidi innumeras mulieres prægnantes tranſilire canalē fuſionis,qui eſt ſub terrā conditus.* T. *Audiui,hoc illis eſſe ſalutare.* GR. *Ea eſt colus philoſophia, ut dicūt.ſed de hora quærebā.* NV. *Quid tibi opus eſt*

hora.ſiquid uis agere,dũ eſt opportunitas, eſt hora.Sed ubi eſt horologium tuum uiatorium? GRAC.Excidit mihi nuper,quum fugerem canẽ holitoris, poſt decerpta pruna. TVR.Ego te currẽtem uidi de feneſtra,ſed, quò te recepiſſes,ſpectare non potui,quia impedimẽto mihi erat hortus penſilis,quem ibi mater affixit patre inuito,& multùm reclamante:mater uerò,in propoſito conſtans,obtinuit, ne tolleretur. NV. Quid tu? tacebas? TVR. Flebam tacitus.quid enim aliud agerem,diſſẽtiẽtibus mihi chariſſimis capitibus? tametſi mater iubebat me ab ſe ſtare, & clamare ſtrenuè,ſed mihi nõ erat cordi quicquam aduerſus patrẽ mutire.Ergo miſſus ſum ad ſcholam,quatuor cõtinuis diebus inientatus à matre irata,& deierante me non eſſe ex ſe natum,ſed cõmutatũ à nutrice, de quo ait dictaturam ſe nutrici diem apud Prætorẽ capitalẽ. NV.Quid rei eſt prætor capitalis? an non prætor omnis habet caput? TVR. Quid ego ſcio?ſic illa dixit. GRAC. Hem,qui ſunt iſti penulati & ocreati? NV.Galli ſunt. GRA.Quid, eſt ne pax? TVR. Bellum narrabant futurum, & quidem atrox. GRA. Quid adferunt? TVR. Vinum. NV. Exhilarabunt multos. G. Scilicet, non ſolùm uinũ exhilarat,ſed uini mentio & recordatio. NV. Vinoſos utiq;: mea nihil refert,qui aquã bibo. GRA. Nunquã facies bonum carmẽ. TVR. Noſti illã mulierẽ. GRA. Non, quænam eſt? TVR. Aures habet goſſipio obturatas. GRA. Quid ita? TVR. Ne quid audiat,quia malè audit. NV. Quàm multæ peſſime audiunt auribus patentibus, & bene perforatis. TVR. Credo hũc perti-

nere, qđ eſt apud Ciceronẽ in Tuſculanis quæſtionibus, Surdaſter erat M. Craſſus: ſed illud peius, quòd malè audiebat. NV. Non dubium eſt quin hoc ad infamiam ſit referendum. Sed heus tu, Bambalio, inueniſti tuas Tuſculanas quæſtiones? BAM. Etiam, apud propolam, adeò interpolatas, ut non agnoſcerem. NV. Quis ſurripuerat? BAM. Vatinius, quod illi malè ſit. GRAC. Vah hominem manibus aduncis & picatiſsimis: ne admittas eum unquã ad tuas capſas, nec ad ſcrinia, ſi uis omnia eſſe ſalua. Neſcis illum crumeniſecam exſtimari ab hominibus, & de crumeniſecio accuſatũ apud gymnaſiarchã? NV. Soror puellæ illius enixa eſt heri gemellos. GRA. Quid mirũ? Mulier quædã uia ſalaria ad leonẽ galeatũ peperit nudiusſextus ter geminos. NV. Plinius dicit, ad ſeptimũ poſſe procedi. TVR. Quis ueſtrûm audiuit de uxore comitis Batauiæ? quã ferunt uno partu tot edidiſſe, quot ſunt in anno dies, ex imprecatione mẽdicæ cuiuſdam. GRACCVL. Quid iſtuc fiat de mẽdica? TVR. Mendica hæc liberis onuſta, petijt ab hac comite ſtipem: illa ubi conſpexit tot pueros, conuitio illam abegit, ſcortum uocitans. negabat enim poſſe fieri, ut ex uno uiro tantam ſobolẽ ſuſcepiſſet. Innocens mẽdica precata eſt diuos, ut ſi ſe caſtam & puram ſcirent, darẽt comiti ex marito ſuo tot fœtus uno conceptu, quot ſunt in anno dies. & ita contigit: oſtenditurq; propago numeroſa illa in oppido quodam illius inſulæ. GRA. Malo credere, quàm exquirere. NV. Omnia ſunt deo poſſibilia. GRAC. Imo uerò facilius. NV. Non noſti illum onuſtum retibus, comitatum canibus, cum [a] cauſia & pero-

[a] eſt pileus latus aduerſus eſtum.

h *nibus, uehentem canterio ſtrigoſiſſimo?* TVR. *Eſtne Mannius uerſificator?* NV. *Eſt planè.* TVR. *Quænam tanta metamorphoſis?* NV. *Ex Minerua tranſiit ad Dianã: id eſt, ab honeſtiſſ. occupatione ad inanem & ſtultũ laborem. Pater eius mercimonijs faciundis auxerat rem. hic paternã artẽ dedecori ſibi eſſe ducit, uertit ſe ad alendos equos & uenationẽ, nõ aliter ratus poſſe nobilitatem generis uenari. Nã ſi quid ageret utile, nõ haberetur pro nobili. Sequitur eum uenantem talis Curius pereruditus homo, aleator famoſiſſ. & qui probè nouit taxillos mittere* [b] *compoſitos. domi habet ſodalẽ Tricõgiũ.* T. *Imò amphorã.* G. *Imò ſpõgiã.* NV. *Imò harenã Africæ aridiſſimã.* BAM. *Aiũt eũ ſemper ſitire.* NV. *An ſitiat neſcio, ſemper certè paratus eſt potare.* BA. *Auſculta luſciniolam illã.* G. *Vbi nã eſt?* BAM. *Non uides eam in ramo illo ſedentem? uide, ut canit ardẽter, nec intermittit.* NV. *Flet philomela nephas.* GR. *Quid mirũ dulciter eã garrire, quæ ſit Attica? ubi etiã fluctus maris non ſine numero allidũtur littori.* NV. *Plinius ſcribit, eã præſentibus hominib. diutiùs & accuratiùs cãtare.* TVR. *Quid cauſæ eſt?* N. *Ego tibi cauſam aperiam. Cuculus & philomela eodem cantant tempore, uerno ſcilicet, ab Aprili medio ad Maiũ exactũ, aut eo circiter. Hæ duæ aues in cõtentionẽ uenerũt de ſuauitate concentus. quæſitus eſt iudex: & quia de ſono erat certamen, aptiſſimus uiſus eſt ad eam cognitionẽ aſinus, qui præter cæteras animantes grandes haberet auriculas. Aſinus repudiata luſcinia, cuius ſe harmoniã negaret intelligere, uictoriã cuculo adiudicauit. philomela*

b. ita ut cadant ut ipſe uult.

ad hominem appellauit, quem ubi uidet, agit ſtatim cauſam ſuam, canit diligenter, ut ſe illi approbet ad uindicãdam iuiuriam ab aſino acceptam. G. Habeo cauſam poëta dignam. NV. Quid ergo? expectabas philoſopho dignam? poſce à nouis illis magiſtris Pariſienſibus. id
G. Plerique illorum ueſtibus ſunt philoſophi, non cerebro. NV. Quid ita ueſtibus? nã coquos potiùs dixeris, aut muliones. G. Quia geſtant eas craſſas, detritas, laceras, lutulentas, immundas, pediculoſas. N. Erunt ergo philoſophi Cynici. G. Imò cimici: non, quòd uideri affectãt, peripatetici: quippe Ariſtoteles ſectæ princeps, cultiſſimus fuit. Ego uerò longum uale dico iã nũc philoſophiæ, ſi aliter nõ poſſum eſſe philoſophus. Quid enim pulchrius, & homine dignius, quàm mũdicies, & ciuilis quidã cultus in uictu & ueſtitu? ea in re anteſtãt mea ſentẽtia Louanienſes Pariſienſibus. TVR. Quid tu? non putas eſſe impedimento ſtudijs nimiã curam mundiciæ atque elegantiarum? G. Ego quidem mundiciem probo, anxiam & moroſam illius curam improbo. N. Damnas tu elegantias? de quibus ſcripſit Valla tam diffuſè, quasq́; adeò diligenter commendant nobis noſtri præceptores. GRACCVL. Alia eſt uerborum in loquendo elegantia, alia rerum in ueſtiendo. TVRD. Scitis quid eſt mihi narratum à tabellario Louanienſi? NVG. Quid tandem? TVR. Clodium ardere perditè in puellam quãdam, & Luſconem tranſtuliſſe ſe ad mercaturam à literis: hoc eſt, ab equis ad aſinos. NV. Quid audio? TVR. Clodium noratis omnes ſucci plenum, rubicundulum, benè habitum, hilarem, uultu reni=

denti, comem, feſtiuum cōfabulatorē: nūc refert ille, eſſe exuccum, exanguē, pallido colore, atq; adeò lurido, imbecillū, horridum, trucem, taciturnum, fugitātem lucis, & humani cōſortij. nemo qui illū uidiſſet priùs, iā agnoſceret. NV. O miſerū adoleſcentē: unde id mali? TVR. Ex amore. NV. Et unde amor? TVR. Quantum ex oratione tabellarij potui colligere, reliquerat ſeria & ſolida ſtudia, dediderat ſeſe cūctum poëtis laſciuis, latinis, & linguæ uulgaris: inde prima animi præparatio: ut ſi qua ignis ſcintilla in illū incideret fomitē, quantulibet exigua, ſubitò inflāmaretur uelut ſtupa: tradiderat ſe ſomno & ocio. NV. Quid neceſſe habes plures aut maiores cauſas amādi cōmemorare? TVR. Nūc inſanit, ambulat plerūque ſolus: ſemper autē uel tacitus, uel cātillans aliquid & modulans, ſcribit uerſus ſermone uernaculo. NV. Scilicet quos legat ipſa Lycoris. GRA. O Chriſte, auerte ab animis noſtris tam pernicioſum morbum. TVR. Niſi me ingenium Clodij fallit, recipiet ſe aliquādo ille ad frugem meliorem, peregrinatur animus eius in nequitia, non habitat. GRA. Et ille alter, quas mercaturas exercet? TVR. Miſit ad patrem epiſtolā, flebiliter conſcriptam de miſera conditione ſtudiorum, quā, ꝙ eſſet c aptilis, legit ipſe tabellarius. Pater, homo craſſæ Mineruæ, trāſdidit eū à chartis ad lanas, pānos, glaſtum, piper, gingiber, cinnamum. Nūc ille ſuccinctus braccha, mirè diligēs & ſedulus in aromataria taberna uocat aduentores, excipit blandus, ſcandit, deſcendit per ſcalas infeſtiſsimas, pfert ſuas merces, uertit, inuertit, mētitur, peierat: omnia ſūt illi leuiora, quàm ſtudere. NV.

c. quę aperiri poſſit integrè.

-mo-

A puero noui illum attentum ad rē, & delectari numulis. itaque potiorem habuit numationē quàm literaturā, & uile lucrū antepoſuit excellentiæ eruditionis. aliquādo pœnitebit eum. TVR. *Sed ſerò.* NV. *Indubiè. prouideat, ne accidat ſibi, quod ſuo cōſobrino.* TVR. *Cui?* NV. *Antonio in angiportu pomorum, ad tres gracculos. Non audiſti illum ſuperiore anno decoxiſſe?* GRA. *Quid decoxit, quæſo? eſtne hoc tantum malum? an non quotidie id fit in culinis omnibus?* TVR. *Decoxit rem.* GRA. *Quam rem?* TVR. *Alienam, &* [d] *conturbauit.* GRA. *Nihilne reddidit creditoribus?* TVR. *Ex compactione, nam receperat ſe in aſylum, uncias ternas ex libris ſingulis.* GRACC. *Hoc uocas tu decoquere? quum nihil ſit crudius. ſed quomodo amiſit?* TVR. *Audiui equidem nuper de patre, non ſatis tamen intellexi. narrabat pater, eum feciſſe uerſuras damnoſiſſimas, quæ degluberunt eum, & deuorarunt uſque ad oſſa.* GRA. *Quid rei eſt uerſura? quid deglubere?* TVR. *Ne ego quidem noui, credo eſſe aliquid de furibus.* NV. *Vides illum obeſum? quem putes uix ſe poſſe commouere, petauriſta eſt, & funambulus.* GRA. *Ah tace, rem narras incredibilem.* TVR. *Non ipſe quidem ſuo corpore, ſed calcibus.* GRA. *Adferebat aliquid aliud noui tabellarius de noſtris ſodalibus?* TVR. *Etiam, de Hermogene, qui in omni noſtro certamine ſemper ferebat primas. is admirabili mutatione ex ingenioſiſſimo, & (ut ætas illius ferebat) doctiſſimo, repentè factus eſt tardiſſimus & rudiſſimus.* NV. *Tale quiddam ſæpe uidi accidere in quibuſdā acutulis.* BAM. *Aiunt id fieri, quum ingenij acu=*

[d] conturbauit rationes, nolēs ſoluere creditoribus.

men non eſt ſolidum:ut in ſcalpellis,quorum acies facilè retunditur, præſertim ſi quid ſecet paulò durius. G. *Quid,éſtne acies in ingenio,ſicut in ferro?* B. *Neſcio: ferrum ſæpe uidi,ingeniũ nunquam uidi.* N. *Quid factum eſt adoleſcenti illi pagano,qui ſuperiore menſe exhibuit nobis* [e] *prandium aduentorium,refertum delicijs ruſticis, ad quem à fuga* [f] *retrahendum præceptor miſerat quatuor fugitiuarios, & erat formoſulus.* T. *Venuſtus aſinus. Puella* [g] *amanuenſis amitæ meæ, quæ puella eſt illi ſoror patruelis,cõuenit illum nuper in pago ſuo, nudo capite,impexũ,horridum, ſentum,cum* [h] *gallicis, & tunica* [i] *uilloſa leuidẽſa, uendentem in triuio quodã chartaceas imagines,& tabellas elementarias,cantantẽ cãtiones nouas in circulis.* G. *Oportet illum eſſe ortum claro ſanguine.* TVR. *Qui iſthuc?* GR. *Quoniam pater eius eſt de genere Coclitum.* N. *Non tam id arguit nobilem uirum, quàm bonum iaculatorem,* [lz] *collimabit facilè.* T. *Aut fabrum tignarium,qui oculo rubricam dirigit uno.* N. *Nunquam placuit mihi ille puer, nec dederat ſibi ſignificationem aliquam uirtutis.* GR. *Quid ita?* NV. *Quia nec amabat ſtudia,nec præceptorem reuerebatur,quod eſt perditi animi argumentum euidentiſsimum:& ſenes irridebat, & calamitoſos ſubſannabat. Sed quis eſt iſte ſericatus, torquatus,bracteatus auro?* G. *Ex genere clariſsimo, matrem habet nobiliſs. & fœcundiſs.* N. *Quam?* GR. *Terram: & uix credas,quas ſemper faciat delitias.dicas,puerulum, in cunis adhuc & crepundijs uagientem.* NV. *Atqui lanugo illi incipit iam per malas ſerpere.* BAM.

e pro ſuo felici aduentu.

f qui retrahũt ſeruos à fuga.

g quã hera habet ſemper ſibi paratã ad manũ.

h. ſocci lignei.

i craſſa, qualis eſt Friſia.

lz attinget ſcopũ

mihi

Hē, obſeruator uenit, expedite libros, explicate, incipite euoluere. G. Nec fuit his multis hebdomadibus obſeruator magis curioſus, & qui tam gauderet deferendis ad magiſtrum criminibus. B. Vtinam ſaltem nos ueræ culpæ reos ageret, ſed calumniatur plerumque. N V. Hic murus aheneus eſto, Nil conſcire ſibi, nulla palleſcere culpa. Sed quieſcite, ego illum ſtatim hinc fugabo. O B S E R. Quid tu dicis, Vatia? N. Quid tu, Vatrax? O B L. Quid tu Vatrachomyomachia? ſed, ioco amoto, quid hic agitur? N. Quid ageretur? quod inter bonos ſcholaſticos, & ſtudioſos: legitur, ediſcitur, diſputatur. Dic ſodes, capitulum lepidiſſ. quid eſt apud Vergilium, Tranſuerſa tuentibus hirquis? O B S. Benè facitis, pergite ſtudere, ut bonæ indolis adoleſcentes decet. mihi aliud nunc eſt negotij, uos ualebitis. N V. Satis nugatum eſt, reuertamur ad ludum. ſed priùs relegamus, quæ præceptor explicauit, tum ut diſcamus, tum ut illi placeamus, & nos approbemus: quod cuique noſtrûm debet eſſe in uotis, non minùs quàm patri.

9 ITER, ET EQVVS.

Miſippus, Philippus, Miſoſpudus, Planetes.

PHIL. Vultiſne proficiſcamur animi gratia Boloniam, quæ eſt ad Sequanam? MISIP. & MISOS. Nihil malumus, die præſertim ſereno, & à uentis ſilenti, tū etiā in noſtro pædagogio feriato. PH. Cur nō eſt uobis operarius? MI. Quia Pādulphus madefacturus eſt hodie ingēti prādio magiſtros omnes, in honorē laureæ ſuæ magiſtralis. PL. Vah, quātū potabitur? MISO. Multò plùs ſitietur, MISIP. Ego habeo aſturconem. PH. Et ego equum meritorium, conductum de luſco im-

paſtore. MISOS. Ego & Planetes uehemur rheda: reliqui, ſi uidetur, uel pedeſtres ſequentur nos, uel ui brachiorũ agent cymbam contra curſum amnis. PLA. Imò equis trahetur. MISOS. Vt erit cordi. nã nobis [a] pedeſtre iter magis placet. PHI. Eia puer, fræna equum meum, & inſterne. Quid malum, manno indis lupatũ? orna potius frænulo illo leui cum bullis. PVER. Hui, nec [b] oream habet, nec [c] aureas. PHI. Si ſcirem quis fregiſſet, ego illi frangerem. MISIP. Quid tu nunc dices concitatus? PHI. Panem in cœna. Accipe, unde poteris, accõmodato. PVER. Scilicet in medijs pædagogijs quæris tu uel equos, uel equorũ ornamenta. PHI. Supple igitur quæ deſint, ex hoc fune. PV. Erit deforme. PH. Abi, inſane, quis uidebit extra urbẽ? PV. [d] Antilena eſt diſſuta. PHI. Sarcias ligula aſtrictoria aliqua. PV. Non habet [e] poſtilenam. PHI. Nec eſt opus. PLA. Magnum equitem, & exercitatum! delabetur ephippiũ ad collũ, & effundet te equus ſupra caput. PHI. Quid ad me? lutoſa eſt magis uia, quàm lapidoſa: inficiar cœno, non cruentabor. Sed ſi hæc omnia apparanda, non hinc diſcedemus ante ueſperũ. adduc equum qualicunque ornatu. PVER. Paratus eſt, conſcende. ah quid agis, pedem dextrum ponis priorem in ſtapeda? PHI. Vtrum ergo? PV. Siniſtrum. & habenas ſiniſtra manu rege: dextrâ cape hanc uirgulam, quæ erit pro calcaribus. PHI. Non indigeo, calcanei erunt mihi uice calcarium. PV. Iubellium Tauream uidetis, aut qui cum hoc eſt cõgreſſus, Aſellam. PHI. Apage hiſtorias in procinctu. ubi reliqui? PV. Ite, ego comitabor uos pedeſter. MI=

a. idẽ eſt quod terreſtre.

b. corrigia, quæ eſt ſub ore.

c. corrigiæ ad aures.

d. eſt lorũ ante pectus.

e. lorũ ab ſtrato ad caudam.

SIP. *O equum moleſtiſsimum ſuccuſſatorem! oſſa mihi omnia cōtuderit, priuſquàm perueniamus in oppidulum.* PHI. *Quid, malum, eſt ſtratũ iſtud tuum? clitella eſt, ut puto.* MISIP. *Paulò minùs.* PHI. *Quanti, quanti?* MISIP. *Numis Turonenſibus quatuordecim.* P. *Equum ipſum cũ ſuo uictu & ueſtitu tanti non emerim. nec uidetur mihi equus uector, nec ephippiarius, ſed iumentum clitellariũ & iugale, aut doſſuale. animaduerte, quæſo, ut paſsim ceſpitat! uel in chartã, aut latũ culmum impingeret.* MISIP. *Quid tu de eo dicis? pullus eſt adhuc. Sed garrias quæ uoles. uides tu hunc equũ? is qualis qualis eſt, me uehet, aut ego illum.* PV. *Vngulam habet tenerrimã miſer.* PH. *Quid admonuit te tam accuratè unoculus, quum tibi eum inſterneret?* MI. *Rogauit uerbis amantiſsimis, nè duo inſideremus equo, alter in ſtrato, alter ſuper clunes, & ut in equili diligenter ei f ſubſternerẽ.* PV. *Nimirũ eget miſellus, qui latera habet nudata carne.* PH. *Quid agitis uos? nõ aſcenditis in rhedam?* PLAN. *Probè mones. rhedarius petit nunc altero tantò plus, quàm quanti eramus pacti.* PH. *Cum rhedarijs eſt uobis res, & cũ nauiculatoribus? facilè cõficietis omnia, & ex animi ſententia. genus hominum eſt mite, mãſuetum, come, urbanum, pium: Rhedarij ſunt fex terræ, nauiculatores fex maris. date illi dimidium eius, quod plus poſcit.* PV. *Quotã eſſe iã horã cenſetis?* PH. *Ex ſole conijcio eſſe ultra decimam:* PV. *Appetit iam meridies.* PHI. *Itáne? heus, Miſippe, eamus: ſequatur qui poterit. Inuenient nos ad galerum purpureum. ea eſt taberna diuerſoria, ſita contra regiam pyramidem, non*

f paleam ad cubãdum.

g eſt ſacerdos, qui peſt parœciæ, curatus vulgò.

h quas ſclopetas vocant.

ſclo-

ſeracum,

procul à domo g Curionis. MISIP. Quà egrediemur? PHI. Per portam Marcellinam, ad dextram, ſimplici uia & directa. MISIP. Imò teneamus hanc ſemitam, uia iucunda & placida. PHI. Minime uerò: nihil commodius ac tutius, quàm uia regia. nam trãſuerſis itineribus amittemus comites: præſertim ꝙ tramesille, niſi me fallit memoria, eſt ualde ſinuoſus, & ambagioſus. MISIP. Qui ſunt iſti haſtati? uidentur milites ex iſtis mercenarijs. PHI. Quid agendum? MISIP. Reuertamur, ne nos ſpolient. PHI. Progrediamur. nam facilè euademus eos, curſu equorum per cãpos: MISI. Quid ſi geſtent h tormenta manuaria? PHI. Nihil tale cerno, ſed ſolas ſariſſas. MISIP. Accede propius, puer. PV. Quid rei eſt? MISIP. Non tu uides illos Germanos? PV. Quos? MISIP. Illos huc uenientes aduerſũ nos. PV. Planè nõ ſunt Germani, ſed Pariſienſes ruſtici duo cum ſuis baculis. MISIP. Profectò ita eſt, benè ſit tibi, animam mihi & uitam reddidiſti. Sed ubi Miſoſpudus & Planetes? PV. Rhedarius iratus, quòd nõ quantũ poſtulauerit accipiat, duxit eos uia ſalebroſa: equi, dũ magna enituntur ui rotas, in alto cœno hærentes, extrahere, temonem & helcia confregerũt. tum cãthi reuulſi ſunt cum clauis, & ipſe rotam ſufflaminauerat imprudens, bili excæcatus: nunc ea reficit ſtomachabundus, & conuicians diuis omnibus, uectores quoq; diris deuouẽs atrociſſimis. PHI. Quæ capiti illius ſint. PV. Puto eos rheda relicta trãſituros in ſarracũ, quod ſine onere habet iter Boloniã. Glaucus & Diomedes ingreſſi erãt in ſcapham quandam, ſed nautæ negant ſe hoc

uento poſſe remis aut contis agere nauigiũ. equos [h] *hel=ciarios narrãt omnes eſſe occupatos, neſcio qua materia uehenda:ita nondum religarant* [i] *prymneſium.* PHI. *De naulo nihil noui?* PLA. *Nihil prorſum.* PHI. *Mirum eſt.ſed conijcio quid futurum ſit.non peruenient illi Boloniam ante ſerum diei.* MISIP. *Quid tum? ſu=memus diem craſtinũ totum,ad reficiendũ animum. Aſpi-ce ut fluuiolus ille leniter labitur,aquæ planè cryſtallinæ inter ſcrupos aureos.quàm iucundũ murmur? Audis lu=ſciniolam,& carduelẽ? Profectò territoriũ hoc Pariſiẽ=ſe amœniſſimum eſt.* PHI. *Quod ſpectaculũ poteſt eſſe huic par? q̃ placido agmine fluit Sequana! ut fertur na=uicula illa plenis ſinibus,& ſecũdo uento! mirificè his o=mnibus redintegrãtur animi. O pratũ miro artificio ue=ſtitũ!* MIS. *Nempe ab admirabili artifice.* PHI. *Quàm ſuauẽ odorem eructat!* MI. *Hàc hàc ad ſiniſtrã flecti=to,ut uites cœnũ tenaciſſimũ, in quo gradarius tuus ſta=tim unguem amitteret. Quàm contrarius hic campus ſuo uicino,obſitus ſitu,ſquallidus, carioſus,horrẽs petris,& ſpinis armatus!* PV. *Nõ uides eſſe agrũ ruderatum ex uillæ ruinis? & alioqui frumẽtarius eſt. Hyberno pulue=re,uerno luto,magna farra,Camille,metes.* PHI. *Quæ=ſo cantilla uerſus aliquot, ut ſoles.* MIS. *Placet.*

Fœlix ille animi,diuiſque ſimillimus ipſis,
Quem non mendaci reſplendens gloria fuco
Sollicitat,non faſtoſi mala gaudia luxus:
Sed tacitos ſinit ire dies,& paupere cultu
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ.

PHI. *Verſus facetiſſimos,& grauiſſimos.cuius quæſo ſunt?* M. *Non agnoſti?* PHI. *Non.* M. *Angeli Po-*

[h] qui trahũt nauigiũ, aut ſimilia.

[i] Funis eſt quo nauiculæ terræ alliguntur.

litiani. PHI. Vetuſtiores putaui, & habent gratiã antiquitatis. Suſpicor nos decrraſſe. MISIP. Heus, bone uir, quà itur Boloniam? RVST. Aberraſtis. obuertite canteria ueſtra ad biuiũ illud, & tenete uiam quã rodit flumẽ, ea uos nõ ſinet falli. recta eſt, & ſimplex uſq; ad uetuſtam quercum, inde ad manũ hanc uos præcipitatote. MISIP. Habemus gratiam. RVST. Ducat uos deus. MISIP. Mallem currere, quàm ſic ab equo iſto concuti. PHI. Tanto cœnabis auidiùs. MISIP. Imò non potero cœnare delaſſatus, & confractus toto corpore. citiùs quæram de lecto, quàm de menſa. PHI. Sede coniunctis cruribus, non diuaricatis: minùs ſenties laborem. MISIP. Hoc eſt fœminarum. & facerem, niſi metuerem deriſus & ſannas prætereuntium. PV. Siſte paramper, Philippe, dum hic faber ferrarius calciarit aſturconem tuum, cui excuſſa eſt ſolea dextri pedis. MISIP. Quin potiùs moremur hic, ut clauſo diuerſorio ſub dio dormiamus. PH. Quid tum? in aperto mundo. an non id præſtabilius, quàm in clauſo? grauius eſſet, quòd incœnes.

SCRIPTIO.

Manricus, & Mendoza, Magiſter, Puer.

MAN. Adfuiſtin hodie, quum ille haberet orationẽ de utilitatibus ſcribendi? MEN. Vbinam? MAN. In auditorio Antonij Nebriſſenſis. MEN. Minimè uerò. ſed tu recenſe, ſi qua hæſerunt memoriæ. MANRI. Quid ego recẽſeam? dixit tã multa, ut omnia propè exciderint. MEN. Ergo contigit tibi, quod de uaſis anguſti orificij Quintilianus dicit, quę ſuperfuſam humoris co-

piam reſpuunt: ſenſim ſi inſtilles, recipiunt. Sed nihil retinuiſti penitus? MAN. Propemodũ nihil. MEN. Aliquid igitur. MAN. Perpuſillum. MEN. Iſthuc ipſum perpuſillum fac mihi etiam cõmune. MAN. Primum omniũ aiebat eſſe perquàm admirabile, tantam uarietatem humanarum uocũ, paucis potuiſſe literis comprehendi: deinde amicos abſentis poſſe inter ſe beneficio literarum colloqui. Addebat, nihil eſſe uiſum mirabilius apud inſulas iſtas à regibus noſtris recens inuẽtas, unde aurum adfertur, quàm poſſe inter ſe homines aperire quæ ſentiãt, tãto interuallo regionũ miſſa chartula aliqua maculis nigris diſtincta. Rogabãt enim, an papyrus ſciret loqui. hæc ille, & alia ꝑmulta, quæ ſum oblitus. MEN. Quàm diu dixit? MAN. Horas duas. MEN. Ex tam longa oratione tam paucula mãdaſti memoriæ? MAN. Mãdaui quidem memoriæ, ſed ea noluit retinere. MEN. Planè dolium habes filiarũ Danai. MAN. Imò excepi cribro, nõ in dolio. ME. Accerſamus aliquẽ, q tibi ea quæ ille dixit, redigat in memoriã. MAN. Mane tamen, nã aliud quiddã cogitatione quæro. teneo. MEN. Eloquere tandem, Cur nõ excipiebas penna? MAN. Non erat ad manum. MEN. Ne pugillares quidem? MAN. Ne pugiles quidem. ME. Exprime hoc tandẽ MAN. Aufugit iam. tu excuſſiſti mẽti, tam odioſè interpellando. MEN. Hui, tam cito? MAN. Redijt in memoriam. Ex autoritate neſcio cuius ſcriptoris affirmabat, nihil eſſe ad magnam eruditionem cõpendioſius, quàm probè ac celeriter pingere. MEN. Quis eſt author? MAN. Nomen ſæpe audiui, ſed memoria

effluxit. MEN. Vt alia. ſed huic præcepto non pa-
ret uulgus noſtræ nobilitatis, quæ pulchrũ & decorũ
ſibi eſſe ducit, neſcire literas formare: dicas ſcarificationẽ
eſſe gallinarum, &, niſi præmonitus ſis, cuius ſit manus,
nunquam diuinaris. MAN. Et ea de cauſa uides, quàm
craſſi ſint homines, quàm amentes, & opinionibus corru-
ptiſſmis. MEN. Quomodo ſunt uulgus, ſi nobiles? an
non hæc multum inter ſe diſtant? MAN. Quia uulgus
nõ ueſtibus & poſſeſſionibus diſtinguitur, ſed uita & iu-
dicio de rebus integro. MEN. Vis ergo ut nos à uul-
gari iſta inſciẽtia uindicemus? tradamus nos huic exerci-
tamẽto. MAN. Neſcio quo pacto naturale eſt mihi,
diſtortè, inæqualiter, perturbatè exarare literas. ME.
Hoc habes nobilitatis. exerceas te: nam aſſuefactio mu-
habitat? tabit, q̃d naturale eſſe ducis. MAN. Sed ubi is habet?
MEN. Ex me tu id quæris? qui nec audiui hominem,
nec uidi, quũ ipſe eũ audieris. tu, quãtũ intelligo, uelles
omnia ingeri tibi præmanſa in os. MAN. Nũc comme-
mini: aiebat ſibi domum conductam iuxta ædem diuorũ
Iuſti & Paſtoris. MEN. Eſt ergo uicinus ueſter. eamus.
MAN. Heus, puer, ubi eſt magiſter? PV. In illo con-
claui. MAN. Quid agit? PVER. Docet quoſdã.
MAN. Significa illi, aſtare hic pro foribus, qui huc etiã
ueniunt, ut ab eo doceantur. MAG. Qui ſunt pueri
iſti? quid petunt? PV. Te cupiunt cõuentum. MAG.
Admitte eos ad me rectà. MAN. & MEN. Opta-
mus tibi ſalutem, & omnia proſpera, Magiſter. MAG.
Et ego uiciſſim uobis fœlicem huc ingreſſum. ſoſpitet uos
CHRISTVS. quid eſt? quid uultis? MAN. Doceri

abs te artem iſtam quam profitere, ſi modo uacat, & ſi uis. MAG. Profectò oportet uos eſſe pueros honeſtiſsimè educatos, qui & ſic loquamini, & tam modeſto ſitis ore. Nunc uerò magis, quàm tota facie ſuffudit ſe uobis rubor. confidite filij, nam iſte eſt color uirtutis. quî uocamini? MAN. Manricus & Mendoza. MAG. Nomina ipſa teſtantur ingenuam educationem, & generoſos animos. Ita demũ eritis uerè nobiles, ſi ijs artibus excolatis animos, quæ ſunt digniſsimæ claris natalibus: quantò magis ſapitis uos, quàm multitudo iſta nobilitatis, qui eò ſe habitum iri generoſiores ſperant, quo imperitiùs pingant literas. Sed minimè eſt hoc mirandum, quandoquidem perſuaſio hæc dementiam nobilitatis iamprìdem inuaſit, nihil eſse abiectius aut uilius quàm aliquid ſcire. Ergo uidere eſt, illos epiſtolis à librarijs ſuis compoſitis ſubſcribentes id, quod legi nullo pacto poteſt: nec ſcias à quo tibi epiſtola mittatur, niſi ſit à tabellario prædictum, aut ſignum agnoſcas. MAND. Id modò ego & Mendoza querebamur. MAG. Sed uenitis huc armati? MAN. Minimè uerò, bone præceptor: uapularemus à noſtris pædagogis, ſi auſi eſsemus arma hac ætate uel aſpicere, nedum tangere. MAG. Ah, ah, non loquor de armis crudelitatis. ſed de iſtis ſcriptorijs, quæ ad præſentem rem faciunt. Habetis thecam pennariam cum pennis? MENDO. Quid rei eſt theca pennaria? an ea, quam nos calamariam nominamus? MAG. Ea ipſa. nam antiquiſsimi homines ſolebant ſtylis ſcribere. quibus ſucceſserunt calami, & potiſsimùm Nilotici. Agareni, ſi quos uidiſti,

arundinibus ſcribunt à dextra in ſiniſtram, ſicut omnes penè ad Orientem nationes: Europa Græcos ſecuta, contrà à ſiniſtra in dextram. MAN. Etiam Latini? MA. Latini quoq;, *fili: ſed hi à Græcis habēt originē. & olim ueteres Latini ſcribebant in mēbrana deletili, quæ uocabatur palimpſeſtos, tum una tantū facie. nam qui utrinq; erant libri cōſcripti, opiſtographi dicebātur: qualis fuit* Oreſtes *ille* Iuuenalis, *ſcriptus & in tergo, necdum finitus. Sed hæc aliàs. nunc ea quæ inſtāt.* Anſerinis *pēnis ſcribimus; aliqui gallinaceis.* V*eſtræ iſtæ ſunt egregiè habiles. nā ſunt caule amplæ, & nitidæ, & firmæ. detrahite plumulas ſcalpello, & detruncate aliquid è cauda: tū eradite, ſi quam habēt ſcabriciem. nam leuigatæ fiūt aptiores.* MAN. Nunquam *ego gero niſi deplumatas & nitidas, ſed inſtitutor meus docuit me eas læues facere ſaliua, & affricatione ad āuerſam tunicā, uel fœminicruralia.* MAG. Præſens *conſilium.* MEN. Doce *nos aptare pennas.* MAG. Primum *omnium reſcindetis utrinque caput, ut fiat bifurcata: tum in ſuperiore parte inciſuram facite ſcalpello ſenſim ducto, quæ crena uocatur: hinc æquate duos illos pedunculos, ſeu mauultis nominare cruſcula, ita tamen, ut altius ſit dextrū, in qđ penna ſcribendo incumbit. id tamen diſcrimē uix perceptibile oportet eſſe.* P*ennam ſi firmiùs uis chartæ imprimere, tribus digitis teneto: ſin celeriùs, duobus, pollice, & indice, more* Italico. *nam medius inhibet magis curſum, & moderatur, ne ſe immodicè effundat, quàm adiuuat.* MANRICVS. Profer *atramentarium.* MEN. Hem, *cornu atramētariū elapſum eſt mihi ue-*

nienti huc. MAG. Puer, profer ampullam illam atramentariam, ex ea effundemus in hoc mortariolum plumbeum. MEN. Sine peniculo? MAG. Ita haurias pēna liquidiùs, & commodiùs. nam in goßipio, uel filo bōbycini, aut lini, quum pennā intingis, adhæret ſemp̄ crenæ fibra aliqua uel flocculus, in quo detrahēdo fit mora ſcriptioni: aut ſi non detrahas, lituras ueriùs effingas, q̄ literas. MEN. Ego ex ſodaliū conſilio linteolū Melitenſe indo, aut [a] bombycinum læue ac tenue. MAG. Iſtud uerò eſt ſatius. Cæterùm multò præſtat, ſolū atramentum infundere in mortariolo quidem fixo. nam quod circungeſtandum eſt, huic omnino opus eſt peniculo. Cæterùm habetis chartam? MEN. Hanc. MAG. Aſperam admodum, & quæ pennam remoretur, ne inoffenſè decurrat, quod eſt ſtudijs noxium. Nam dum luctaris cū ſcabricie chartæ, elabuntur multa ex ijs, quæ ſcribēda cogitaueras. Hoc genus chartæ amplæ, dēſæ, duræ, ſcabræ, librarijs relinquite: quæ ideo librariæ nūcupātur, qđ ex eis fiant ad diuturnitatē libri. nec illam quotidiano uſui parraueris grandem, auguſtanā, ſiue imperialem, quæ de rebus ſacris hieratica nominatur: quales uidetis in libris ſacrarum ædium. acquirite uobis chartā epiſtolarē, quæ ex Italia adfertur optima, tenuißima, & firma: uel uulgarem illam, quam ex Gallia importāt, quam paßim inuenietis uenalē in ſingulos codices numis octonis plùs minùs. dabitur uobis pro corollario philura una aut altera chartæ emporeticæ, quam bibulam dicimus. ME. Quæ eſt horum nominū ratio? nā ſæpe dubitaui. MAG. Emporetica de Græco uenit, ab inuoluēdis mercibus: &

[a] tafetanū vulgo

Auguſtam

*bibula, quòd atramẽtũ abſorbeat: ita nõ erit uobis opus furfuribus, aut ſabulo, uel puluere de pariete eraſo. Sed omnium optimum eſt, quum per ſe literæ exiccantur. eo enim modo diuturniores fiunt. P*roderit tamen emporetica, quam ſub manũ extendatis, ne ſudore aut ſordibus maculetis papyri candorem.* MAN. *Cedo iam nobis, ſi uidetur, exempla.* MAG. *Primũ abecedarium, deinde ſyllabatim, tum uerba coniuncta, ad hunc modũ.*

Diſce, puer, quibus fias ſapientior, & proinde melior. Voces ſunt animorũ ſigna inter præſentes; literæ inter abſẽtes. Hæc effingite, & redite huc à prãdio, uel cras, ut ſcripturã ueſtrã emendem. NAN. *Faciemus. interea cõmẽdamus te* CHRISTO. MAG. *Et ego uos eidem.* MEN. *Secedamus, ut abſq; interuentu ſodalium & interpellatione meditemur, quæ à magiſtro hoc accepimus.* MAN. *Placet mihi, ita fiat.* MEN. *Ventũ eſt, quò uolebamus. aßideamus in his ſaxis.* MAN. *Etiam, ſed auerſi à ſole.* MEN. *Mutua mihi dimidiũ chartæ folium, quod reddam cras.* MAN. *Sufficit tibi hoc fruſtulum?* MEN. *Hui, non capiet ſex uerſus, ex meis præſertim.* MAN. *Scribe in utraque facie, & duc uerſus denſiores. quid neceſſe habes tã magna interſtitia relinquere?* MEN. *Egóne? uix interuallum eſt ullum. nam literæ ſeſe utrinque attingunt, præſertim quæ longos habẽt apices, aut pedes, ut b. & p. Sed quid tu? iámne duos uerſus exaraſti? & quidem eleganter, niſi quòd ſunt praui.* MAN. *Scribe tu ſeorſum, & tace.* MEN. *Enimuerò penna & atramento hoc ſcribi nullo pacto poteſt.* MA. *Quid ita?* MEN. *Non cernis, ut penna reſper-*

git chartam atramento extra literas? MAN. At atramentum meum adeò eſt craſſum, ut limū eſſe credas. aſpice, amabò, ut hæret in ſumma crena, nec ad characteres formādos defluit. Quin igitur utriq; incōmodo medemur: tu de cuſpidibus pēnæ reſcinde ſcalpello, quoad atramentum cōmodè colligat in literas: ego in atramentarium, quo ſit atramentū liquidius, inſtillabo guttas aquæ aliquot. MEN. Immeito potius. MAN. Ob: ne lotium, fœtebit atramentum ipſum, & quicquid ſcripſeris: nec facilè deīceps odorē hūc elueris è peniculo. optimū eſſet acetum, ſi haberes ad manum. nam hoc ui ſua ſtatim diſrarat denſum atramentum. MEN. Verū: ſed periculū eſt, ne acrimonia ſua chartā penetret. MAN. Nihil tale metuas. hæc charta maximè omnium cōtinet atramentum, ne effluat. MEN. Extremæ huius tuæ chartæ oræ inæquales ſunt: rugatæ, & aſperæ. MAN. Demarginato chartam aliquantum forficibus (nam hoc eſt etiam elegantius) aut citra eam aſperitatem ſcribēdo ſubſiſte. Tibi ſemper leuiſſimæ offenſiones ſatis magno impedimento ſunt, nè pergas: ſed quicquid eſt in manibus abījcias illico. MEN. Redeamus iam ad præceptorē. MAN. Videtur tibi tempus? MEN. Metuo, ne præterierit iam tempus. nam ſolet maturè cœnare. MAN. Eamus. ingredere tu prior, qui habes minus cordis. MEN. Imo tu potius, qui minus frōtis. MAN. Vide ne quis ab illo exeat, qui deprehendat hic nos iocantes, & laſciuientes. Pulſemus fores annulo, & ſi patentes. nam hoc fuerit urbanius. At at. PVER. Quis iſthic? rectà introeas, quiſquis es. MAN. Nos ſumus. ubi

eſt inſtitutor? PV. *In cōclaui.* MEN. *Omnia ſint tibi fauſta, præceptor.* MAG. *Feliciter ueneritis.* MEN. *Effinximus quinquies aut ſexies tuum exemplar in eadē charta, referimus hoc opus noſtrū ad te emendādū.* MAG. *Rectè facitis. Oſtēdite. poſthac relinquite maiorem intercapedinē uerſuum, ut ſit ubi ego poſſim corrigere ueſtra errata ad emendationem. Hæ literæ ſunt admodū inæquales, quod eſt in ſcribēdo fœdum. Animaduertite. quāto, m, maius eſt q̄ e: & o, quàm orbis huius, p̄ nam literarum corpora omnia oportet eſſe æqualia.* MEN. *Quid, quæſo, uocas corpora?* MAG. *Media in literis, præter apiculos, & pedūculos, ſi quos habent. apices habēt b & l, pedes p & q. Iam in eodē m, crura ſunt imparia. primum breuius eſt medio, & nimis magnā caudam trahit, ſicuti & illud a. nec ſatis imprimitis pennam chartæ, uix hæret atramentum, nec dinoſcas quæ ſint elementa. Quòd literas has transformare tētaris in alias, eraſis pticulis cuſpide ſcalpelli, magis deturpaſti ſcripturā. ſatiùs fuiſſet, tenuem liturā inducere. Tum & quod ſupereſt uerbi in fine uerſus, trāferre in caput ſequētis, modo integræ ſint ſemp ſyllabæ, quæ ſecari nō patitur lex Latinæ ſcriptionis. Auguſtum Cæſarem produnt memoriæ nō ſolitum uerba diuidere, nec ab extrema parte uerſuum abundantes literas in alterā trāſferre, ſed ibidem ſtatim ſubijcere, & circumducere.* MAN. *Nos id libenter imitabimur, quoniam exemplū eſt regis.* MAG. *Rectè facitis. quomodo enim aliter approbaretis uos, ex illius eſſe ſatos ſanguine? Sed ne cō iūgatis oēs literas, nec omnes ſeparetis. Sūt quæ uinciri*

cru-

inter ſe poſtulēt, ut caudatæ cum alijs, uelut a, l, u. itē haſtatæ, ut f & t. Sunt quæ recuſent, nempe orbiculatæ, p, o, b. Quātum poteritis, recto capite ſcribite. nam inflexo atque incumbenti, defluunt humores ad frōtem & oculos: unde morbi naſcūtur multi, & uidendi imbecillitas. Accipite alterum exemplar, quod exprimatis cras deo propitio.

Sed propera, nec te venturas differ in horas,
Qui non eſt hodie, cras minus aptus erit. Et aliud,
Currant verba licet, manus eſt velocior illis,
Nondum lingua ſuum, dextra peregit opus.

MEN. *Vis ne etiā ut lituram hanc radamus?* MAG. *Lituram ſanè, modò & alia probè exarata.* MEN. *Interea optamus te belliſsimè ualere.*

VESTITVS, ET DEAMBVLATIO *matutina*.

Bellinus, Maluenda, Ioannius, Gomezyl.

MAL. *Nempe hoc aſsiduè? iam clarū mane feneſtras Intrat. Stertimus, indomitum quod deſpumare falernum Sufficiat.* BEL. *Apparet profectò inſanire te. nam alioqui nec tam multo mane eſſes experrectus, nec uerſus funderes, & quidem ſatyricos, quo manifeſtis rabiem tuam patefacias.* MAL. *Accipe ergo epigrammatarios, edentulos & ſalſos: Surgite, iā pueris uendit ientacula piſtor, Criſtatæq; ſonant undique lucis aues.* BEL. *Iſtud de ientaculo citiùs mihi ſomnum excuteret, quàm clamores tui.* MA. *Feſtiuiſs. nugator, precor tibi felicem hunc diem.* BE. *Et ego, tibi fauſtam noctem, & bonum cerebrum, ut ſimul & dormire poſsis, & ſoluta oratione loqui.* MAL. *Quæſo te, ſeriò reſponde,*

ſi modo ſeriò potes unquam loqui, quam horam cenſes nunc eſſe? BE. Medium noctis, uel plùs paululùm. MA. In quo horologio? BE. In meo domeſtico. MA. Vbi tandem eſt tuum horologiũ domeſticum? tu ut horologium nunquã habueris, aut inſpexeris, cui omnis hora eſt ſemper dormiendi, edendi, ludendi, ſtudendi uero nũquam. BE. Atqui hic ego habeo horologium mecum. MA. Vbi? oſtende. BE. In meis oculis. uide, ut nulla ui aperiri poſsint. obdormi rurſus, obſecro, aut certè tace. MA. Quid malum eſt caroſis hæc, ſeu uerius lethargus, & mors quædam? quandiu putas nos iam dormiſſe? BE. Horas duas, uel ad ſummum tres. MA. Ter ternas. BE. Qui fieri iſthuc poteſt? MA. Gomezule, i curriculò ad ſolarium Franciſcanorum, & contemplare quota ſit hora. BE. Apage ſolarium, quum ſol nondum ſit ortus. MA. Ortus uerò? aperi feneſtram iſtam uitream: heus tu puer, ut uerberet ſol huius oculos ſuis radijs. plena ſunt iam ſole omnia, & umbræ minores. BE. Quid tibi eſt rei cũ ortu ſolis, & occaſu? ſine illũ priorem te ſurgere, cui maius eſt conficiundum iter diurnum. Gomezule, curſim cõtendito ad D. Petri, ibi aſpicito & in horologio machinali quæ ſit hora, & in gnomone. GOME. Vtrunque ſum intuitus. in ſolario parum abeſt umbra à ſecunda linea, in horologio digitus indicat horã paulò plus quintã. BEL. Quid narras? aliud ergo agẽdum reſtat tibi, ut hic ſiſtas mihi fabrum ferrariũ ex uico lapideo, qui forcipe diſiungat has palpebras tam affixas. dic ei, reuellendam eſſe è foribus ſeram aliquam cuius ſit amiſſa clauis. GOM. Vbi nam habet? MAL.

huc

Iſti uero ſeriò acceſſeret. Deſine iam nugari, & ſurge. BE. Surgamus tãdem, quãdo ita obſtinaſti animo. Vah, quàm es odioſus ſodalis! Exuſcita me, CHRISTE, ex ſomno peccati ad uigiliam iuſtitiæ, transfer me ex nocte mortis ad lucem uitæ. Amen. MA. Feliciter tibi procedat hæc lux. BEL. Et tibi hæc eadem, & aliæ quàm plurimæ lætæ ac fauſtæ: hoc eſt, ut eam ita tranſigas, ne cuius uirtutem lædas, neu quis tuã. Puer, adferto ſubuculam mundam, nam hanc iam totos ſex dies geſtaui. hẽ, arripe pulicem illum ſaltitantem. Omitte nunc uenationem pulicarem. quãtulum erit, pulicem unum in cubili hoc extinxiſſe? MA. Quantum guttam unam aquæ [a] Diliæ huic adimere. BEL. Imò uerò mari ipſi Oceano. Nolo hanc ſubuculam collari rugato, ſed alterã illam plano: nam rugæ hæ quid aliud ſunt hoc tempore, quã nidi aut receptacula pediculorum & pulicum? MA. Inepte, exiſtes repentè diues, habebis pecus album, & pecus nigrum. BEL. Peculium numeroſum magis, quàm quæſtuoſum: & comites, quos malim ſemper uidere in uicinia, quàm domi meæ. Iube famulam reſuere latera huius ſubuculæ, & quidem filo ſerico, GOME. Non habet. BEL. Lineo igitur, aut laneo, aut, etiam ſi ita lubet eiſparteo. nũquã famula hæc habet, quod eſt opus: quod uerò non eſt opus, affatim. te uerò, Gomezule, nolo ego eſſe diuinatorem. exequere mandatum meum & renuncia: ne arioleris, quid ſit futurum. Excute puluerẽ è feminicruralibus concuſſu, hinc purga diligenter [b] muſcario illo ſetaceo. [c] Vdones dato itidem mundos. nam hi ſunt iam exudati, & pædore olidi. Φεῦ, amoue

[a] Fluuius eſt Louanii.

[b] ſcopula uocatur uulgò.

[c] ſunt calceoli lintbei.

eos iſthinc,cõtinuò offendit me fœtor grauiſſimè. GOM. Vis [d] interulam? BE. Non,nam ex luce ſolis colligo diẽ fore calidam. ſed cedo mihi thoracem illum dimidijs manicis [e] ſerici gauſapini,& tunicam ſimplicem [f] fuſta dicam,cũ [g] uinculis ueſtiarijs oblongis. MAL. Imò [h] fuſtanicam. Quid iſthuc rei eſt? quónam ire cogitas,ut tã ornes te præter morem tuum, præſertim quum ſit dies profeſtus? & poſcis ligulas deuinctorias caſtrenſes. BELL. Et tu cur induiſti bombycinam leuem,recentem ab officina,quum habeas [i] capripiliam,& damaſcenam detritam? MA. Dedi hæc reſarcienda. BEL. Ego uerò in hiſce meis magis commoditatem ſpecto ueſtitûs,quàm ornatũ. [lz] uncinuli iſti & [l] orbiculi ſunt luxati. tu,improbe,inconſideratè ſemper diſſoluis. MA. Ego potius utor [m] globulis & [n] ocellis,quod eſt decentius, & minus in induendo & exuendo moleſtum. BEL. Nõ eſt idem omniũ iudicium in his,ut in reliquis omnib. Pectorale hoc tunicæ condito in arcam, nec proferas tota æſtate. aſtrigmẽta hæc ſtrenuè ſunt exarmata ſuis ferris. limbus hic eſt diſſutus & diſcerptus,cura reſarciendum: ſed uide ne aſſuantur deformes commiſſuræ. GO. Non poterit id perfici ante ſeſquihoram. BEL. Affige ergo acicula,ne pendeat. dato periſcelides. GO. Adſunt. calceolos cum crepidis lõgi obſtraguli paraui tibi,puluere bene excuſſo. BEL. Calceos potius exterge ſitu, ac nitida. MA. Quid eſt ligula in calceo? de qua inter grammaticos fuit cõtrouerſia peracerba,ut ſolet de omnibus, dicendũ eſſet ligula an lingula. BEL. Illa aſſuitur calceis Hiſpanicis in ſumma planta,hic non habent. MA.

d. eſt induſiũ ſubuculę proximum, quod per hyemẽ geſtatur.
e vulgo velutũ.
f pannus lenis,qui in Britãnia texĩt.
g ſunt aſtrigmẽta.
h pãnus e goſsipio, qui texitur ĩ Germania
i quę vulgo vndulata.
lz.l.m.n. hæc oĩa ſunt, quibꝰ ad pectꝰ & manicas veſtes aſtrĩguntur.

Et in hiſpania iam deſueſcunt apponere, calceatu Gallico. BEL. *Accommoda mihi tuum pectinem eburneum.* MA. *Vbi eſt tuus ligneus, & quidem Pariſienſis?* BEL. *Non audiſti me heri obiurgantem Gomezulum?* MA. *Obiurgare uocas tu ferire?* BEL. *Hoc illud erat. fregerat quinq; aut ſex radios pectinis ex denſis, ex raris penè omnes.* MA. *Legi nuper ſcriptorē quendam præcipere, ut eburneo pectine pectamus caput quadragies ducto à brechmate ad uerticem, & inde ad occipitium. Quid agis? hoc non eſt pectere, ſed mulcere: cedo pectinem.* BEL. *Neque iſthuc eſt pectere, ſed radere, aut uerrere. credo habere te caput teſtaceum.* MA. *Et ego, te butyraceū, adeò non audes attingere.* BEL. *Vin tu igitur, ut mutuò arietemus capita?* MA. *Nolo tecum contēdere inſania, nec committam bonam mentem meam cum tua dementia. Ablue iam tandem manus & faciem: ſed os potiſsimùm, ut mundiùs loquaris.* BEL. *Vtinam adeò citò animū perpurgarem, ut manus. dato malluuiū.* MA. *Confrica paulò diligentiùs nodos iſtos manus, quibus hærent ſordes denſiſsimæ.* BEL. *Falleris. nam puto eſſe potius decoloratā pellem, & rugatam. Abijce has malluuias, Gomezule, in cloacam illā, & cedo mihi reticulum, & pileum* o *clauatum. affer iam ocreas.* GOM. *Itinerariáſne?* BEL. *Non, ſed urbanas.* GOM. *Vis* p *cucullionem, an* q *pallam?* BEL. *Sumus forās prodituri?* MA. *Quidni?* BEL. *Adfer igitur* r *lacernam.* MA. *Prodeamus iam tandem, ne amittamus è manibus deambulandi tempus.* BEL. *Duc nos, CHRISTE, per uias tibi gratas, in nomine patris, & filij, &*

o. clauis vel aureis vel eiuſmodi affixis.

p. palliū Hiſpanicum.

q. veſtis eſt longa & lata.

r. palliū itinerarium.

ſpiritus ſancti. Amē. O q̄ formoſa aurora uerè roſea, & (ut poëtæ uocant) aurea! quàm gaudeo me ſurrexiſſe! exeamus urbem. MA. Exeamus: nam ego hac tota hebdomade pedē porta non extuli. ſed quò ibimus primū, inde quà? BEL. Ad arcē, an ad mœnia Carthuſiana? MA. An potius ad prata diui Iobi? BEL. Minimè illuc de mane, ad ſerò potius. MA. Ad Carthuſianos ergo, per Frāciſcanos & Biſthum, inde per portam Bruxellenſem: tum redibimus per Carthuſianos, ad rē diuinam. Ecce tibi Ioannium. Sis ſaluus, Ioanni. IO. Et uos plurimum. Quid iſthuc eſt inſolitum? tā bene mane ſurrexiſti? BEL. Ego uerò arctiſſimo ſomno eram conſopitus: ſed Maluenda hic clamando, & tundendo, auellit me è lectulo. IOAN. Rectè fecit. nam totum te reficiet ac recreabit hæc deambulatio. Eamus ad pomœrium. ô admirabilē & adorandum artificem tantæ pulchritudinis! non immeritò uocatur opus hoc Mundus, & à Græcis κόσμος, quaſi ornatus & elegans. MA. Ne contentè deambulemus, ſed lentè ac molliter. Cōficiamus quæſo in hac mœniali ambulatione duo aut tria ſpatia, ut ocioſiùs & liberiùs tam decoram ſpeciem cōtemplemur. IOAN. Attende: nullus eſt ſenſus, qui non egregia aliqua uoluptate perfundatur. oculi primum, quæ uarietas colorū, qui ueſtitus terræ & arborum, qui tapetes, quæ picturæ comparari huic poſſunt? hæc ſunt naturalia & uera, illa altera ficta & falſa. Non iniuria [s] uates ille Hiſpanus, Maium appellauit pictorem mūdi. Iam aures, qui concentus auium, & potiſſimum luſiniæ? auſculta eā è ſalice, à qua (ut Plinius inquit) perfectæ Muſicæ ſcien-

s. Ioānes Mena.

luſci-

tiæ modulatus editur ſonus. Animaduerte accuratè, & annotabis uarietates omniũ ſonorum: nunc nõ interquieſcit, ſed continuo ſpiritu in lõgum æquabiliter, ſine mutatione: nũc inflectitur: iam minutiùs & conciſiùs canit, nũc intorquet, & quaſi criſpat uocem: nũc extendit, iam reuocat: aliàs lõgos cõcinit uerſus, quaſi heroicos: aliàs breues, ut ſapphicos: ĩterdũ breuiſsimos, ut adonicos. Quin etiã quaſi Muſicæ ludos & ſcholas habent. Meditantur aliæ iuniores, uerſusq; quos imitẽtur accipiũt. Audit diſcipula intentione magna (utinam nos præceptores noſtros pari) & reddit, uicibusq; reticẽt. Intelligitur emẽdatæ correctio, & in docente quædam reprehenſio. Sed illas ducit natura recta, nos uoluntas praua. Adde his, qui odor ſpirãs undique, ſiue ex pratis, ſiue ex ſegetibus, ſiue ex arboribus, etiã ex ipſis agris ceſſantibus & ſquallidis! Sapor, quicquid ori admoueas, uel ex ipſo aẽre, qualis primi & tenerrimi mellis. MA. *Hoc puto eſſe, quod à nonnullis audiui, apes conſueſſe mel ſuum colligere menſe Maio ex cœleſti rore.* IOAN. *Ea fuit multorum opinio. Si aliquid uis dari tactui, quid mollius aut ſalubrius hac aura ubique ſpirante? quæ ſalutari ſpiritu per uenas & uniuerſum corpus ſeſe inſinuat. Venit mihi nunc in mentem uerſuum aliquot Vergilij de uere, quos utique cantillabo, ſi me poteſtis ferre uoce mea non olorina, ſed anſerina. tametſi hanc malo, ſi non aliàs cygnus canit dulce, niſi fato ſuo proximus.*

BELLINVS. *Ego quidem ut pro me reſpondeam, uehementer eos uerſus aueo audire, quali-*

cunque uoce, modò etiam exponas eos nobis. MA. *Nec ego ab hoc diſſentio.* IO.

Non alios prima creſcentis origine mundi
Illuxiſſe dies, aliúmve habuiſſe tenorem
Crediderim: uer illud erat, uer magnus agebat
Orbis, & hybernis parcebant flatibus Euri.
Quum primùm lucem pecudes hauſere, virûmq;
Terrea progenies durum caput extulit aruis,
Immiſſæque feræ ſyluis, & ſidera cœlo.
Nec res hunc teneræ poſſent perferre laborem,
Si non tanta quies iret frigúſque calorem
Inter, & exciperet cœli indulgentia terras.

BEL. *Non ſatis intellexi.* MA. *Ego ut reor multò minùs.* IOAN. *Ediſcite nunc eos, aliàs intelligetis: ſunt enim deſumpti ex intima philoſophia, ut alia uatis illius permulta.* MA. *Quæramus ab Orbilio literatore, quẽ habemus obuium.* IO. *Imò eſt homo non admodum obuius. ſalutemus modò, & ſinamus abire hominem rabioſum, & plagoſum, ingentis ſupercilij,* [t] *imbutũ magis literis quàm eruditũ: tametſi perſuaſit ſibi ſeriò, ſe eſſe literatorũ Alpha. Cæterũ diximus de corpore. quid porrò animum & mentem, quãtopere exhilarat & excitat huiuſmodi aurora? nullum eſt tempus ad ediſcendũ æquè idoneum, nullũ ad percipiẽdum continendumq; quæ audias, quæq; legas, nec aliud ad meditandũ & excogitãdum, quocunq; applicaris animum. non immeritò quidam dixit, Aurora gratiſsima Muſis.* BEL. *Sed ego iam extimulor appetentia, redeamus domum ientatum.* MV. *Quid tandem?* BEL. *Panem, butyrum, ceraſa, pruna cereola: quæ tãtopere uidẽtur noſtris Hiſpanis placuiſſe, ut illarum nomine pruna omnia nucupent. uel*

t. intinctũ perfuſum.

ſi hæc nõ ſint domi, decerpemus folia aliquot bugloſſæ, & ſaluiæ, quæ addamus butyro. MA. *Bibemus uinũ?* BEL. *Minime uerò, ſed ceruiſiam, & quidem tenuiſſimã ex flaua iſta* Louanienſi: *uel aquam puram, & liquidam, hauſtã è fonte* Latino, *aut* Græco. MA. *Quem tu fontem* Latinum *uocas, quem* Græcum? BEL. *Illũ, qui iuxta portam eſt,* Græcum *ſolet nominare* Viues: *ulteriorem illum,* Latinum. *cauſas ipſe reddet tibi, quum illum conuenies.*

12. DOMVS.

Iocundus, Leo, Vitruuius.

IOCVN. *Eſt tibi notitia cum inſulario amplæ atq; elegantis huius inſulæ?* LEO. *In primis, & eſt aſſeclæ patris mei admodum propinquus.* IO. Rogemus *eum, ut nobis eam omnẽ patefaciat. nam ferunt nihil fieri poſſe amœnius, nec delectabilius.* LEO. Adeamus, *pulſemus fores tintinabulo, ne irrũpamus inexpectati.* At at. VITR. *Quis iſthic?* LEO. Ego *ſum.* VITRV. O *ſalue multùm, puſio dulciſſime. unde tu nunc?* LEO. E *ludo.* VITR. *Qua igitur gratia huc?* LEO. *Sodalis hic meus & ego uehemẽter cupimus haſce ædes uiſere.* VITR. Nunquam *ſpectaſti?* LEO. Non *totas.* VITRV. Ingredimini. *Heus, puer, adfer mihi claues oſtiorum domus.* Primum *hoc eſt ueſtibulum, patet ſemper interdiu, abſq; ianitore, qđ nec intra domũ eſt, nec tamẽ extrà, noctu clauditur. Cõtemplamini portã magnificã, ualuas è robore munitas ære, utrũq; limẽ & infernũ & supernũ ex marmore alabaſtrite.* Olim Her*cules ſolebat præfigi oſtio domus, ille* ἀλεξίκακος:

hic eſt CHRISTVS, *uerus deus. nã* Hercules *erat crudelis homo, & maleficus: hoc cuſtode nihil mali ingredietur in ædes.* IOCVN. οὐδὲ ὢν ὁ δεσπότης αὐτός. VITR. *Quid dixit Græcè?* IO. *Quod cur tã multi ingrediũtur mali?* VITR. *Etiã ſi mali ingrediãtur, nihil tamẽ inferũt mali.* LEO. *Nõ utimini cardinibus?* VIT. *Deſit eſſe mos apud quaſdã nationes. Sequitur oſtiũ atrij, quod atrienſis ſeruus cuſtodit, præcipuus in familia, ut mediaſtinus extremus. Tũ atriũ ſpatioſum ad deambulãdum, multæq; ac uariæ in eo picturæ.* IO. *Quænam, quæſo?* VITRV. *Illa eſt cœli facies ichnographica, illa terræ & maris orthographica, illa orbis nuper Hiſpanis nauigationibus aperti ſciographica, in tabella illa eſt Lucretia ſe interficiens.* IO. *Quid, quæſo, dicit? nam moriens, ut uidetur, loquitur.* VIR. *Multæ hoc mirantur, quia nõ cuiq; tantum dolet.* IO. *Intelligo quid dicat.* LEO. *Quid ſibi uult tabella illa tam uariè delineata?* VITR. *Ea eſt graphis huius ædificij. reduc à tabula hac uelum.* IO. *Quid hoc eſt rei? uetulus ſugens papillam fœminæ.* VITR. *Non legiſti exemplum hoc apud Valeriũ Maximum, titulo de pietate?* IO. *Legi, quid dicit illa?* VITR. *Nondum tantum rependo, quantum accepi.* IO. *Quid ille?* VIT. *Iuuat genuiſſe. Aſcẽdamus has ſcalas coclides, ſinguli gradus lati, ut cernitis, ex ſingulis ſunt ſaxis marmoris Baſalitis. Hæc prima cõtignatio, habitatio eſt domini. cœnaculũ ſuperius hoſpitale eſt, nõ quòd herus meus faciat* a *cœnaculariã, quod abſit: ſed paratũ eſt hoſpitibus amicis, ornatũ, ſemper inſtructũ & uacuum, niſi quum ad-*

a. locare cœnacu-cula & inde quæſtum facere.

ſiit

ſunt hoſpites. hoc eſt triclinium. IO Bone CHRISTE! *quæ feneſtræ ſpeculares, q̃ ſcitè depictæ pictura ſciographica! q colores, q̃ uiuidi! quæ tabulæ, quæ ſigna, quæ coaſſatio! Quænam eſt hiſtoria uitrearũ?* VI. Fabella *Griſelidis, quã aptè & ingenioſè cõfinxit* Ioã. Boccacius. *ſed herus meus decreuit addere rei fictæ rẽ uerã, de* Godelina Flandrenſi, & Catharina Angliæ *regina, quæ ſuperat inuentũ* Griſelidis. *Signa ſunt, primũ illud* Pauli Apoſtoli. IO. *Quod eſt lemma?* VITR. O *quantum tibi nos debemus, tu Chriſto!* IO. *Quid ipſe loquitur?* VITR. *Gratia dei ſum, quod ſum: & gratia dei in me uacua non fuit.* Alterum *illud eſt* Mutij *Scæuolæ.* IO *Nec is eſt mutus, etiamſi* Mutius. *quid mutit?* VITR. *Nõ incẽdet, inquit, me hic ignis, quoniã alius maior ardet intus.* Tertiũ *ſignum eſt* Helenæ. *titulus eſt:* Vtinam *fuiſſem ſemper talis, minus nocuiſſem.* IOAN. *Quid ſignat cæcus ille ſeniculus recaluaſter, indice ad* Helenam *uerſo?* VITR. Homerus *eſt: dicit* Helenæ, *Quæ malè tu feciſti, ego benè cantaui.* IO. *En lacunar eſt deauratũ, admiſtis margaritis.* VIT. *Margaritæ quidẽ ſunt, ſed precij exigui.* IO. *Quò ſpectãt feneſtræ?* VITR. *Hæ, in hortos; illæ, in impluuium. hæc eſt dieta, ſeu æſtiua cœnatio. en uobis cubiculum, & conclaue. Cubiculum ornatum eſt tapetibus, pauimento contabulato, ſtorijs tecto: & imagines aliquot diuæ* Virginis, CHRISTI *ſeruatoris. Illæ alteræ ſũt* Narciſſi, Euriali, Adonidis, Polyxenæ, *qui dicũtur fuiſſe formoſiſſimi.* IOCV. *Quid ſcriptũ eſt in limine ſuperiore oſtij?* V. Recipe te *in portũ trãquillitatis affectuũ.* IO.

Quid in interiore poſt foriums? VIT. *Ne induxeris in portum tempeſtatem. In conclaui illo clauſo adſeruantur ferè* [b] *priua utenſilia. Hoc alterum mēbrum eſt hybernum: uides omnia obſcuriora, & magis tecta: tum hypocauſtum.* IO. *Amplius, mea ſententia, quàm pro cœnatione.* VITE. *Non animaduertis, etiam cubiculum interius eodem uaporario excalfieri?* IO. *Dicunt cubicula eſſe calidiora, ubi nullum ſit fumale.* VI. *Non ſolent eſſe in æſtuarijs.* IO. *Quæ eſt illa camera, tam eleganter fornicata?* VIT. *Lararium, ſeu ſacellum, ibi agitur res diuina.* IO. *Vbi latrina? Supernè in granario habemus foricam, ne oleat. in cubiculis enim ſcaphijs utitur herus meus, & trullis, & matulis.* IO. *Turriculæ illæ, & pyramides, & pilæ, & indices uentorum, omnia qua uenuſtate, quàm admirabili arte!* VIT. *Deſcēdamus. hæc eſt culina, hoc promptarium, hæc cella uinaria, illa penuaria: in qua mirè infeſtamur rapacite furū.* IO. *Quà tādem eſt huc furibus ingreſſus? omnia uideo probè clauſa, & feneſtras cū chlatris ferreis.* VIT. *Per rimulas, & foramina.* LEO. *Mures ergo ſunt, & muſtelæ, quæ uobis uniuerſam penum diripiunt.* VIT. *Illud eſt poſticum domus, clauſum ſemper duabus ſeris: affixa & penſili, niſi quum adeſt dominus.* LE. *Cur feneſtræ hæ nō habent cancellos?* VIT. *Quoniam rarò aperiuntur: ſpectant enim ad anguſtum angiportum, ut cernis, & obſcurum. rarò quiſquam hic aſſidet, aut profert caput, ideo & chlatrare eas ſtatuit herus meus.* LEO. *Quibus chlatris?* VITR. *Fortaſſe ligneis, nondum eſt certum. interea repagulum hoc*

b que parata ſeruantur, quum uſus poſcat.

ma

-tua-

clathris

clathrare

ſufficit. IO. Quàm amplæ columnæ, & porticus plena maieſtatis! uide ut Atlantes illi & Caryatides ſpeciem præſerũt enitentiũ, ut fulciant ædificiũ ne ruat, quũ nihil agant. LEO. Tales ſunt multi qui magna uidẽtur præſtare, quum ocioſi & ſegnes uiuant: fuci, fruẽtes alienis laboribus. Sed quænam eſt domus illa inferior, huic adiuncta, tam malè materiata & rimoſa? VITR. Eſt uetus ædificium, quod quia ducebat rimas, & uitiũ faciebat ingens, herus meus decreuit hãc alteram à fundamentis erigere. illa nunc nidulatio eſt auium, & habitatio murium: ſed breuiter eam demoliemur.

SCHOLA.

13. Tyro. Spudeus.

TYRO. Quàm elegans gymnaſium, & magnificũ! haud eſſe in Academia hac reor ullũ præſtãtius. SPUD. Rectiſſime iudicas. adde etiã, quod magis ad rem facit, nec alibi eſſe eruditiores magiſtros, aut prudentiores, quiq; maiore dexteritate tradant doctrinam. TY. Oportet igitur magna hic fieri diſciplinarum operæprecia. SPU. Et quidem magnis compendijs diſcendi. TY. Quanti docent? SPU. Amoue te hinc ocyùs cum interrogatione iſta tam praua, tamque importuna. in re tãti momenti inquirendum eſt de mercede? nec ipſi qui docent, paciſcuntur: nec diſcipulos conuenit id uel cogitare. ecquod precium poteſt eſſe par? nunquã ne Ariſtotelicum illud fando audiuiſti, Dijs parẽtibus, & magiſtris, parẽ gratiã nõ poſſe rependi? Deus creauit totum hominẽ, parẽs genuit corpus, magiſter format animum. TY. Quid docent iſti,

& quandiu? SPV. *Habent ſua ſinguli auditoria ſeparata, & ſunt doctores uarij. Alij prima elementa artis* Grammaticæ *laborioſè atque ærumnoſè pueris toto die ingeminant: alij penitiora tradunt artis: alij rhetoricē, dialecticen, & reliquas diſciplinas enarrant, quæ liberales ſeu ingenuæ dicuntur.* T. *Cur eo nomine?* SPV. *Quia illis decet unumquenque ingenuum imbui. contrà, quæ ſunt illiberales, circumforaneæ, ſordidæ, quæ uel labore corporum uel manibus exercentur, ſeruis potius cōgruūt, & hominib. qui ingenio parū ualēt. In iſtis ſunt alij tyrones, alij batalarij.* T. *Quid iſtuc uerbi eſt?* SPV. *Et tyrones & batalarij ex militia ſunt nomina deſumpta. tyro uetus eſt uerbū, de eo qui in militia exerceri incipit: batalarius* Gallico *nomine dicitur is miles qui iā ſemel prælio (quod illi batalā uocāt) interfuit collatis ſignis, & manum cōſeruit cū hoſte. ita in pelæſtra literaria batalarius cœpit nuncupari* Lutetiæ *is, qui publicè de arte quapiam diſputaſſet.* Hinc *deſignantur doctores, quos à licentia* Licentiatos *appellant, melius deſignati dicerentur. poſtremo docturā adipiſcuntur, impoſito in celebritate* Academiæ *pileo: ut quaſi donetur libertate, & fiat emeritus.* Is *eſt hic ſupremus honor, & ſummus dignitatis gradus.* T. *Quis eſt ille in tanto comitatu, quē clauarij præcedūt cū clauis argēteis?* SPV. *Is eſt rector* Academiæ. *multi eum aſſectātur officij gratia.* T. *Quoties in die docentur pueri?* SPV. *Aliquot horis. una penè antelucana, duabus matutinis, & duabus pomeridianis.* T. *Tādiu?* SPV. *Ita fert mos, & uetus* Academiæ *inſtitutum. quin & diſcipuli duabus horis*

quæ à magiſtris acceperunt, retractant & recolunt, & quaſi manſum cibum ruminant. T. Tantis clamoribus? SPV. Nunc ſe exercent. TY. Ad quidnam? SPV. Ad diſcendum. T. Imò uerò ad clamandum. uidentur enim non diſciplinam meditari, ſed præconium. Et ille alter planè furit. nam ſi haberet ſanum cerebrum, nec ita uociferaretur, nec geſticularetur, nec ſe torqueret. SPV. Hiſpani ſunt, & Galli, paulò feruẽtiores: & ut ſunt diuerſorum dogmatum, tantò ardentiùs concertant, quaſi pro aris & focis, ut dicitur. T. Quid? doctores hic ſequuntur diuerſa ſcita? SPV. Interdum tradunt placita contraria. T. Quos authores interpretantur? SPV. Nõ eoſdem omnes, ſed ut quiſque eſt peritia & ingenio præditus. Eruditiſs. & acerrimo iudicio ſcriptores ſibi ſumũt optimos quoſque, & eos quos claßicos uos Grãmatici appellatis. ſunt qui ex ignorantia meliorum ad proletarios deſcendunt, atque etiã capitecenſos. Ingrediamur, oſtendam uobis publicam gymnaſij huius bibliothecam. Hæc eſt bibliotheca, quæ ex magnorum uirorũ præcepto ad ortum æſtiuum ſpectat. T. Papæ, quantum librorum, quantum bonorum authorũ, Græci, Latini, oratores, poëtæ, hiſtorici, philoſophi, theologi, & imagines authorum. SPVD. Et quidem, quantum effici potuit, ad uiuum expreſſæ, atque eò precioſiores: foruli, amnes & plutei querni aut cupreßini, cum ſuis catenulis: libri ipſi plerique omnes membranacei. & uarijs coloribus miniati. TYRO. Quis eſt primus ille ruſticano ore, naſo repando? SPVDEVS. Lege titulos. TYRO. Socrates eſt, & dicit, Cur in

bibliotheca collocor, qui nihil ſcripſi. SPV. Reſpondent ſequẽtes, Plato & Xenophon: Quia quod alij ſcriberent, dixiſti. Longum eſſet perſequi ſingulos. TY. Hem, qui ſunt illi abiecti in grandi illa ſtrue? SPV. Catholicon, Alexander, Hugucio, Papias, ſermonaria, dialecticæ & phyſicæ, ſophiſticæ. hi ſunt, quos capite cenſos nominabam. TY. Imò capite diminutos. SPV. Soluta ſunt omnia, tollat qui uolet, moleſto nos liberabit onere. TY. Vah, quot aſinis eſſet opus ad iſtos aſportãdos. miror nõ eſſe ablatos, quum tanta ſit ubiq; aſinorũ frequentia. Aliquando in eundẽ cumulum conijciẽtur Bartholi & Baldi, & huius farinæ homines. T. Imò furfuris. SPV. Non id eſſet humanæ tranquillitati damnoſum. T. Heus, quid rei ſunt illi in tam fluxis cucullionibus? SPV. Deſcẽdamus. Batalarij ſunt, qui in paleſtrã ingrediũtur altercatoriam. T. Quæſo, introduc nos illuc. SPV. Ingredere, ſed tacitè ac reuerenter. Aperi caput, & ſpecta attentus ſingula. nam magnis de rebus diſſeritur, & quas plurimum conducat cognoſcere, ille, quem ſedentẽ aſpicis ſublimem ſolum, & præſes eſt certaminis, & contentionũ decretor, quaſique agonotheta. Primũ eius munus eſt loca concertantium deſignare, nè ulla ſit confuſio aut perturbatio præire uolentium. T. Quid ſibi uult pellitum epitogium? SPV. Ea eſt epheſtris doctoralis, inſigne ordinis ac dignitatis illius. Homo eſt in paucis eruditus, quiq; & in lectione cãdidatorũ theologiæ primas tulit, & ad eũ doctiſs. quiſq; primas defert ex hoc ordine. T. Et Bardum aiunt lectum eſſe primum ſuo anno. SPV. Is uerò uicit competito=

res omnes ambitu & aſtu, non ſcientia. T. Quis eſt macilentus ille & pallidus, quem reliqui impetunt? SPV. Is eſt propugnator, qui impetum omnium ſuſtinet, & ex immodicis uigilijs maciem ac pallorem contraxit. magnos is habet in re philoſophica & theologica progreſſus. Au. tace iam, & auſculta. nam qui nunc oppugnat, acutiſsimè ac ſubtiliſsimè ſolet excogitare argumēta, & acerrimè urget propugnatorem, omniumque ſententia cum ſummis in hac diſciplina comparatur, & ſæpe adigit concertatorē ad recantandum. Perpende quomodo ille conatus eſt eludere, quomodo alter confutauit ualidè, ratione inconfutabili, & quam ille diluere non poterit. iam & iaculum hoc eſt ineuitabile, argumētum hoc eſt planè Achilles inuincibilis, iugulum petit. non poterit propugnator ſe tueri, ſtatim dabit manus, niſi ſubterfugium aliquod mittat ei diuus aliquis in mētem. Hem! profligata eſt quæſtio, ſolertia decretoris. Iam ſoluo tuam linguam, loquere quātum uoles. nam iſte, qui nunc impugnat, uapa eſt, pugione pugnat plumbeo, & altiùs tamen clamat quàm cæteri. Obſerua, uidebis eum à pugna raucum diſcedere: hoc eſt ei perpetuum: &, quantumcunque repulſa ſint eius tela, urget nihilo ſecius pertinaciter quidem, ſed inefficaciter: nec unquam uult habere argumentum ſuum pro derelicto, nec acquieſcere uel defendentis reſponſione, uel decreto præſidis. Is qui nunc certamen ingreditur, delicatulè petit ueniam à decretore, comiter præfatur, argumentatur inualide, diſcedit ſemper feſſus, etiam anhelans, tanquam arduo munere fortiter perfunctus. diſcedamus.

14. CVBICVLVM. ET LVCVBRATIO.

Plinius, Epictetus, Celſus, Didymus.

PL I. *Hora eſt à meridie quinta. heus, Epictete, claude mihi feneſtras iſtas, & infer huc lumina ad lucubrandum.* EP. *Quæ lumina?* PLI. *Interea dum hi adſunt, candelas ſebaceas aut cereas: ubi receſſerint, tolletis eas, & ſtatuetis hic mihi lychnucum.* CEL. *Quorſum id?* PL. *Ad lucubrandum.* CEL. *Quin ſtudes potius de manè? tum enim uidetur & temporis ratio, & qualitas corporis inuitare, quum eſt minimum uaporum in cerebro, peracta concoctione illa euaporatoria.* PLI. *Etiam hæc hora tranquilliſsima eſt, quum quieſcunt & ſilent omnia, atque iis qui prandent & cœnant non incommoda. Nam ſunt qui cœnant tãtum more priſco, alij prandent ſolùm ex placitis recentium medicorũ. alij & prandent & cœnant more Gothico.* CEI. *An non ante Gothos erãt prandia?* PLI. *Erãt, ſed leuia. Gothi morem inuexerunt, bis in die ſaturũ fieri.* CEL. *Qua de cauſa Plato mẽſas Syracuſanas damnat, in quibus quotidie exaturentur bis?* PLI. *Ex eo colligas, fuiſſe rariſsimas.* CEL. *Sed miſſa iſthæc faciamus. Cur lucubramus ad lychnũ potius quàm ad cãdelam?* PLI. *Propter flãmam æquabilem, quæ minùs ledit oculos, illa enim criſpatio myxi officit oculis, & ſeui odor inamœnus eſt.* CEL. *Vtere cereis, quarum odor non eſt ingratus.* PLI. *Myxus eſt in his magis tremulus, nec uapor ſalubris, & in ſebaceis ellychnium eſt lineũ plerunque, nõ xylineum: ut propolæ iſti ex rebus omnibus quærunt compendium cum fraude. Infunde oleum in lucernã*

hanc, profer acu myxum, & exſunga. EPICT. *Quàm hæret fungus acui! ſignũ dicunt eſſe pluuiæ, quẽadmodũ eſt apud Virgilium, Scintillare oleum, & putres concreſcere fungos.* PLI. *Adfer etiam furcinulam & emunge candelam hanc. ne proijcias fungum in pauimentum, ne fumiget: ſed opprime intra furcinulam, quãdo eſt contecta. Profer mihi pallam lucubratoriã, prælõgam illam pellitam.* CEL. *Ego te tuis libris commendabo. Mineruam tibi opto propitiam.* PLI. *Paulum malim: uel, quod dicere debui,* CHRISTVM IESVM, *Dei ſapientiã.* CEL. *Fortaſſe* CHRISTVS *Mineruæ fabulã adumbratur, quæ ex Iouis cerebro ſit nata.* PL. *Statue menſem ſuper tibicines in cubiculo.* EP. *Mauis menſam quàm pluteum?* PLI. *Etiam, hoc quidẽ tempore, ſed pone ſupra menſam pluteolũ.* EPICT. *Stabilem an uolubilem?* PLIN. *Quem uoles. Vbi eſt Didymus meus ab ſtudijs.* EPI. *Eo illum accercitum.* PL. *Et huc adducito puerũ exceptorẽ: nã lubet aliquid dictare. Da mihi illos calamos, & pẽnas duas aut tres cãnæ amplæ, & thecã puluerariam. Profer mihi ex armario Ciceronem & Demoſthenẽ, tum ex pluteo codicẽ excerptoriũ, & regeſta maiuſcula. audin? & mea ſchedia, in quibus libet nõnulla expolire.* DI. *Non arbitror eſſe ſchedas tuas in pluteo, ſed in ſcrinio cõclauis.* PLI. *Id uerò ipſe ſcrutator. Adfer mihi Nazianzenũ.* DI. *Nõ noſco.* P. *Liber eſt minime ſpiſſus, cõſutus, & tectũ mẽbrana ruditer. Adfer quoq; codicẽ quintũ à primo.* D. *Quod eſt lẽma illius?* P. *Xenophõtis cõmentarij, liber eſt expolitus, tectus corio cũ uncinulis & umbilicis cupreis.* D.

Non inuenio. PLI. *Nunc memini. in quarto loculamẽto eum repoſui, illinc prome. In eo loculamento non ſunt niſi libri ſoluti, & rudes, quales recẽs adſerũtur ab officina.* DI. *Ecquod corpus Ciceronis poſcis? nam ſunt quattuor.* PI. *Secundum.* EP. *Nondum eſt relatum à librario glutinatore: cui dedimus nudius, ut puto, quintus.* DI. *Quàm placet tibi hæc penna?* PLI. *Non ſum in eo ualde ſolicitus. quæcunque in manus uenit, ea ſic utor tanquam bona.* DI. *Hoc habes Ciceronis.* PL. *Conquieſcite. reclude mihi Ciceronem, aperi, euolue adhuc tria aut quatuor folia ad quartum Tuſculanarum quæſtionum, quære ibi de manſuetudine & lætitia.* EPICT. *Cuius ſunt hi uerſus?* DI. *Eius ipſius, quos de Sophocle uertit quod facit ſanè lubens, ac proinde ſæpe.* EP. *Erat, credo, ad carmen componendum ſatis aptus.* DI. *Aptiſsimus, ac facillimus: nec, ut illo ſeculo, infelix, contrà quàm exiſtimant plurimi.* EPI. *Sed tu quomodo intermiſiſti ſtudia poëtices?* PL. *Aliquando repetemus ſucceſsiuis horis, ut ſpero. nam habet multum leuamenti ab ſtudijs grauioribus. Defeſſus ſum iam ſtudẽdo, meditando, ſcribendo, ſterne mihi lectum.* EP. *In quo cubiculo?* PLI. *In lato illo, & quadrato. & tolle ex angulo anaclinterium, transfer in cœnationem. pone ſuper culcitram plumeam, alteram tomẽti lanei. uide ut fulcra lecti ſint ſatis firma.* EPI. *Quid refert tua, qui non cubas in alterutra ſpondarum, ſed in medio? ſed ſalubrius foret, ſi lectus eſſet durior, & qui corpori reſiſteret.* PL. *Tolle ceruical, & pro eo repone puluinos duos, & in hoc æſtu malo plagam illam, quàm arcta iſthæc lintea.* EP.

Sine lodice? PL. *Etiam.* EP. *Algebis. nam ſurgis ab ſtudijs extenuato corpore.* PL. *Inijce ergo periſtroma aliquod leue.* EPI. *Iſtud, nullum aliud ſtragulum?* PL. *Nullum. ſi ſentiam frigus in lecto, poſcam plus ueſtiū. aufer illa peripetaſmata: nam ad culices excludendos malo conopæum.* EP. *Culices paucos hic ſenſi, pulices & pediculos ſatis multos.* PL. *Ego uerò miror te aliquid ſentire, qui ſic dormias, & ſtertas.* EP. *Nemo dormit meliùs, quàm qui non ſentit quàm malè dormit.* PI. *Nihil horū animalculorū quibus per æſtatem in cubiculis infeſtamur, tā mouet nauſeam, quàm cimices odore illo teterrimo.* EP. *Satis bonus prouentus eſt eorum Lutetiæ ac Louanij.* PL. *Eſt genus ligni, quod illos creat Lutetiæ, & argilla Louanij. Colloca hic mihi horologiū excitatorium, & obicē infigito ad horam quartam matutinam. neque enim uolo diutiùs dormire. Excalcia me, pone hic ſellā plicatilem in qua ſedeā, matula in ſcabello ſit mihi iuxta lectulū parata. neſcio quid hic olet malè, ſuffias paulum thuris aut iuniperi. Cane hic mihi lyra aliquid lectum ingredienti, more Pythagorico, ut citiùs obdormiam. & ſomnia ſint placidiora.* EPI.

Somne, quies rerum, placidiſsime Somne deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui pectora longis
Feſſa miniſteriis mulcis, reparaſque labori.

CVLINA.

Luculus, Apicius, Piſtillarius, Abligurinus.

LVCVL. *Es tu popino?* API. *Sum.* LV. *Vbinam agis?* API. *In popina Galli gallinacei. num eges me?* LV. *Etiam, ad nuptias.* AP. *Sine me domum tranſcurrere, ut præcipiam uxori quemadmodum ſint*

tractandi ganeones, quos ſcio non ſolere in hac ciuitate deeſſe, tū etiam aduentores. L V. *Audin tu? reperies me in uico lapideo, in ædibus ſutorum.* A P I. *Continuo adero.* L V. *Bene eſt, ingredere culinam.* A P I. *Heus, Piſtillarie, & tu Abligurine, ignem in lare extruite ſub fumali grandibus lignis, & quantum fieri poterit acapnis.* P I. *Putas te eſſe Romæ? hic tabernas coctilitias non habemus, è quib. ligna coctilitia ꝑmūtur: habebis benè arida.* A. *Ni ita ſit, tu, Abligurine ſuffitor, perdes oculos ſufflando.* A. *Imò bibam largiùs. uæ uino.* A. *Væ aquæ. nam uinū hodie nō attinges, ſi ſim ſanus. nolo mihi euertas ollas, & auxillas confringas, & cibos corrumpas.* A B L. *Non uult ardere hic ignis.* A P I. *Inijce faſciculum aliquem ſulfuratarum, & fomitem, fruſtula aliquot cum his aſſulis.* A B L. *Extinctus eſt prorſum.* A P I. *Trāſcurre ad ædes proximas cum batillo, & adfer nobis torrem aliquem prægrandem, & prunas benè incenſas.* A B L. [a] *Metallarius eſt illic dominus, nec ſinet carbonem unum ſub fornacibus ſibi detrahi, citiùs oculum.* A P I. *Non eſt metallarius, ſed metallicida. ito ergo ad furnum. Quid adfers? titionem magis quàm torrem?* A B L. *Non habebant prunas carbonis.* A P. *Quid (malum) carbonis, ceſpitum hic dixeris. Tu furcilla hac moue ligna, & agita fomitem, ut ignem concipiat. ſume pyrolabem, aſine.* A B L. *Quid rei eſt iſthuc uerbum?* A P I. *Forfex ignaria, pruniceps.* A B L. *Quid mihi cum uerbis Græcanicis? quaſi deſint Latina.* A P. *Etiam ne aſini ſunt grammatici?* A B L. *Quid mirum, quum & grammatici ſint aſini?* A. *Fac finem altercan=*

a. qui vulgò Alquimiſta.

di.uolo carbones aliquot, aut ceſpites accẽdas mihi in hoc foco, ad teſtuacia lentè incoquenda. ſuſpende ahenum ad ignem, ne deſit aqua calida: tum in cacabum inijce armũ illum ueruecinæ, cum bubula ſalita. cucumã igni admoue cũ uitulina, & agnina. in cytropode elixabimus oryzã. A B L. *Quid pulli?* A. *Coquentur in auxilla ærea, quæ ſtanno eſt illita, quo ſapor ſit gratior: ſed non tã maturè. uerua proferes ſub nonam, &* [b] *pinguaria. luciũ hũc ſines in aqua luſitare pauliſper, tum exenterabis.* A. *Carnes & piſces in eadẽ menſa!* A P I. *Maximè, more Germanico.* A. *Atqui hoc non placet medicis.* A P. *Medicinæ non placet, medicis placet. Ego ſtipitem hunc grammaticum tantum eſſe exiſtimabam, medicus etiam eſt.* A. *Nũquám ne de quæſtione illa audiuiſti, utrùm ſint in ciuitate plures medici an ſtulti?* A P I. *Quis te detruſit in culinam, quum ſis tam ſaperda?* A B L. *Aduerſa mea ſors.* A P. *Imò, quod manifeſtum eſt, ſegnicies tua & ſocordia & gula, & lurcacitas, & ingluuies, & animus degener, ac abiectus. ideo ambulas nudis pedibus, ſemiamictus ueſte obſoleta, & natibus breuiore.* A B. *Quid tibi cum mea paupertate?* A P. *Nihil omnino, nec uelim eſſe. Sed ad rem, ne præter rem plura quàm oportet. ſatis ne ſunt hæc iuſſa, ſuperque infixa & inculcata? ſcilicet uobis nunquam ſatis. Da mihi meam braccam, nam forâs lubet prodire, continuò adero. cedo tudiculam, inſigne artis noſtræ: hoc eſt meum fulmen, & tridens.* P I S T. *Heus, Abligurine, ſtatue hydrias illas in urnario, & hanc bubulam abluito diligenter, & confricato in labro.* A B L. *Etiámne tu hic quoque im-*

b. in quę decidit pingue carnium quum aſſantur.

peras? unus imperator unis caſtris ſufficit, non ſufficiet culinæ uni, facito ipſe. tu es acrior exactor operæ, quàm ipſe magiſter culinæ. non uocabo te poſthac piſtillarium, ſed ſtimulum acutum. PIST. Imò uoca me c Onocentron. Frange tu ergo uitulinam hanc in epixenio. Cōminue paulum huius caſei, ut ſpargamus ſuper hanc offam. ABL. Quomodo, manu? PIST. Non, ſed tyrocneſti. inſtilla huc guttas aliquot olei ex lechyto. ABL. Dicis ne ex hoc capſace? PIST. Statue hic mortarium. ABL. Quod iſtorum? PIST. Illud æneum cum piſtillo eiuſdem metalli. ABL. Qua gratia? PISTIL. Ad terendum petroſelinum hoc. ABL. Satiùs eſt in pila id fieri marmorea, piſtillo ligneo. PIST. Quæſo cātilla, ſicut conſueuiſti. ABL. Ego nolo Cæſar eſſe, ambulare per Britannos, Scythicas pati pruinas.

c. aſini ſtimulū.

Vt ſapiant fatuæ Fabiorum prandia betæ,
O quàm ſæpe petet vina piperque coquus.

PIST. Fabiorum, an fabrorum? ABL. Quære à ludimagiſtro loripede, & pro fabris & fabijs referes egregium colaphum in gena, uel in bucca. PIST. Sic eſt homo? ABL. Vir ſtrenuus, & fortis, & manu promptus. celeritate manuum cōpenſat linguæ tarditatem. PIST. Cedo urnulam ceruiſiariam. exiccatum habeo palatum, guttur, fauces. ABL.

Et grauis attrita pendebat cantharus anſa.
Claudere quæ cœnas lactuca ſolebat auorum,
Dic mihi, cur noſtras inchoat illa dapes?
Filia Picenæ venio Lucanica porcæ,
Pultibus hinc niueis grata corona datur.

API. Vnde tu didiciſti adeò ῥαψῳδεῖν? A. Inſeruiui

nuper in Calabria ludimagiſtro cuidam poëtaſtro, qui ſæpenumero cœnam aliã nõ dabat mihi, quàm cãtillationem centum uerſuum, quibus mirificũ aiebat ſaporẽ ineſſe. ego uerò paulũ panis & caſei maluiſſem. aquæ erat ſatis domi, & licebat nobis de puteo bibere ex animi ſententia. inde ego quũ eſuriẽs cõceſſiſſem cubitũ, pro epulis uerſus illos ruminabã & concoquebam: nec mihi aliud uiſum eſt remedium ad bulimiam illam depellẽdã, quàm culinariã arripere. API. *Quæ illi præbebas miniſteria?* AB. *Quæ Cæſar reip. ego eram illi omnia. erã illi à cõſilijs, & ſi nihil unquam ageret conſilio: à ſecretis, quũ nihil haberet ſecreti, uel latrinã quidem: ego fundebam ei aquam lauandis manibus, quas nunquam abluebat: ego ſeruabam eius theſaurum.* API. *Quem theſaurum?* ABL. *Schedas aliquot peſſimarum cantilenarũ, quas tineæ exedebant, & opici mures arrodebãt.* API. *Imò docti mures, qui malis poëmatijs dentem infigebãt.*

16. TRICLINIVM.

Ariſtippus, Lurco.

ARIST. *Quid tu tam ſerò ſurgis, & quidẽ ſemiſomnis?* LVR. *Mirũ eſt me eſſe toto hoc die experrectum, adeò heri edimus & bibimus.* A. *Imò, ut apparet, deuoraſti, ingurgitaſti, obruiſti te epulis, & uino: ſed ubi nã oneraſti celocẽ?* L. *Apud Scopã in cõuiuio.* A. *Quin potius more Græco* συμπόσιον *uocaris, quàm Latino uerbo cõuiuiũ?* L. *Bucca buccã impellebat, intrituræ & cõdimẽta uellicabãt atq; inſtigabãt deſidentẽ ſtomachũ, & appetentiã non patiebãtur delaſſari.* A. *Refer, quæſo, ordine omnia, ut uel auditione*

dinem

ipſa uidear mihi intereſſe, & quaſi uobiſcũ potare: ut ille qui in caupona Hiſpaniæ duos grãdes panes comedit ad nidorẽ perdicis aſſæ, quo nidore utebatur ꝓ obſonio. L. Quis enarrarit omnia? maius negociũ id fuerit, ꝙ uel emiſſe, uel apparaſſe, uel quod omnia ſuperat, comediſſe. A. Aſſideamus in hoc ſaliceto, ad crepidĩe huius ripulæ. & quãdo ſumus ocioſi, ꝓ collocutiõe alijs de rebus utemur hac ipſa, gramẽ erit nobis uice puluinorũ. innitere hac ulmo. L. In herba? an nõ humor nocebit? A. Quid? inſanis? humor in ortu caniculæ? LV. Antea recuſabam, nũc animus prurit mihi recẽſere tibi, plus ꝙ poſtulas. de cõuiuio ſolùm quærebas, accipies etiã de domino, & de triclinio. rogabas ut loquerer, efficiã ut mox paulò ſilentium roges, indicas, imperes: ut Arabius tibicẽ qui ad canẽdum obolo conducitur, ad tacẽdũ tribus. A. Tu uerò quãtum libuerit, non eris moleſtus, quãdoquidẽ in opaco loco conſedimus, & orationẽ tuã carduelis illa uel adiuuabit, uel ad harmoniã moderabitur: ut orationẽ C. Gracchi ſeruus fiſtulator. L. Quid iſthuc eſt rei? A. Poſtquã tu feceris narrãdi finem, audies de graccis, & gracculis, & de Græculis. L. Deambulabamus fortè tranſuerſo foro ego & Traſybulus, nacti pluſculũ ocij quàm ſolemus. adiũxit ſe nobis Scopas. Is à nobis poſt primas ſalutationes, & blãdum congreſſum, cœpit uehemẽter cõtendere, ut poſtero die, qui heſternus fuit, apud ſe eſſemus. excuſare nos primũ, alius alia: ego autẽ uadimoniũ graue, & apud prætorẽ ualde irritabilẽ. Sed ille, ut libẽter oſtẽtat ſuã magnificẽtiam, quaſi de capite ageretur, orſus eſt accuratum ſermonẽ. quid multa? ad=

Thr-

diximus, ne moleſtus eſſe pergeret. ARIS. *Scin quænam fuerit cauſa conuiuij?* LVR. *Quæ tandem, quæſo?* ARIS. *Eſt quidẽ ipſe homo locuples, ornatus argẽto, ueſte, ſupellectile: ſed emerat phialas argẽteas tres deauratas, & pateras ſex. periſſet preciũ, ni aliquos inuitaſſet, quibus oſtẽtaret: & alioqui eũ ille exiſtimat eſſe diuitiarũ fructum: habetq; uxorẽ, à qua extimulatur ad profuſionẽ, quam illa magnificentiã nuncupat.* LV. *Heri ergo ſub meridiem conuenimus in eius triclinium.* AR. *Qualis erat cœnatio?* LVR. *Hypæthra, in opaco frigore. omnia ſanè apparata, ornata, exculta: nihil deerat ad elegantiã, ſplendorem, & lautitias. Planè primo ingreſſu exhilarati ſunt omnium oculi & animi, aſpectu illo pulcherrimo atque amœniſſimo. Erat abacus ingẽs, plenus bonis uaſis materiæ omnis, ex auro, argẽto, cryſtallo, uitro, ebore, murrha: alia etiam uilioris materiæ, ſtannea, cornea, oſſea, lignea, teſtacea, ſeu figlina, in quibus ars commendabat uilitatem ſubſtantiæ. nam erant toreumata permulta, omnia expolita, exterſa, fulgor penè perſtringebat oculos. Illic uidiſſes duo magna malluuia argentea, oris deauratis, umbilicus erat aureus cum inſignibus illius. Habebat utrumque malluuium ſuum gutturnium, quorum epiſtomium erat deauratum. ſtabat & alterum aquiminarium uitreum, fiſtula deaurata cum pollubro figlino, operis a Malacenſis, probè ſandaracato. Phialæ omnis generis, & argẽteæ duæ ad uinũ generoſiſſimum.* A. *Ad uſum meum ampullas uitreas malim, aut etiam teſtaceas, ex ijs quæ lapideæ dicũtur.* LVR. *Quid facias? ita eſt hominum in-*

a. ciuitas eſt in Hiſp...

genium: non tam in his quæritur commoditas, quàm opinio diuitiarum. AR. Iſti opulentiſsimi ſæpius uidẽtur alijs tales, ſibi inopes. ideo nullus finis proferẽdi & ingerendi oculis, præſertim qui nullã habẽt aliã bonã artem, qua fidant. Sed perge. LV. Erat cymatiũ abaci tapete uilloſo tectũ, ex Turcia uſque allato: poſitæ erãt duæ menſulæ procul ab abaco, cũ quadris & orbibus argenteis. unicuique additũ erat ſuum ſalinulum, cultellus, panis, & mantile. Sub abaco refrigeratorium, & œnophora grãdia. Tum ſedilia uaria, ſellæ, biſſelia, ſubſellia: & dominæ ſella plicatilis parata, uiſendi operis, cũ puluino ſerico, & ſuppedaneo. ARIS. Pone tãdem menſam, & explica mappam. nã mihi inteſtina præ fame rugiunt. LVR. Erat menſa cibila, ingens, ſegmentata, operis teſſellati ãtiqui, quæ fuerat principis Dicæarchi. AR. O menſa antiqua, quàm diſpari domino! LVR. Illam ipſe emit in auctione ſatis magno, ſolũ, quòd illius fuiſſet, ut aliquid haberet principis. Datur aqua lauandis manibus, primùm magnis recuſationibus, & inuitationibus mutuis, & cedendo inuicem. ARIST. Idem factum eſt in conſeſsu, quum quiſque ſe inferiorem altero faceret, illum extolleret comitate arrogãtiſsima, quum unus quilibet potiorem ſe reliquis omnibus cenſeret. LVRCC. Sed dominus iure ſuo diſtribuit loca. ſacrata eſt menſa à puerulo breuiter, & perfunctoriè, & non ſine rhythmo: Quod appoſitũ eſt, & apponetur, CHRISTVS benedicere dignetur. Explicat qſq; ſuũ chiromactrũ, & inijcit ſuper humerũ ſiniſtrũ: hinc cultellulo repurgat panem, ſi quid non ſatis puta-

bat à miniſtro purgatum.nam decruſtatus erat appoſitus. AR. *Sedebatis commodè?* LVR. *Nunquam cōmodiùs.* ARI. *Non potuiſtis malè prandere.nam reliqua ſat ſcio ſuppeditatum iri redundāter,ſi qua modò fuerant in macello.* LVR. *Nuſquam uerius,copiaque ipſa nocet.Aſtat menſæ ſtructor, cultellos & furcinulas componens.ingreditur magna pompa architriclinus cū longo agmine puerorum,& exoletorum, qui geſtabant fercula primi miſſus.*

17 CONVIVIVM.

Scopas,Simonides,Crito,Democritus,Polemon.

SCO. *Vbi nobis Simonides?* CRI. *Ilico dixerat ſe uenturum,ſimulac conueniſſet debitorē apud forum.* SCOP. *Rectè habet. à debitore faciliùs ſe extricabit,quàm à creditore.* CR. *Qui iſthuc?* SCO. *Sicut in uictoria,belli conditiones fert uictor,nō uictus. Nam à debitore,quū ipſe idem uolet:à creditore,quum alter.Sed conueniſtis nè omnes,ut erat condictum,relicta domi ſeueritate,afferētes uobiſcū hilaritatem, lepôres,uenuſtates,gratias?* CR. *Planè ita ſpero: & erimus,ſicut monet M. Varro,belli homines.* SC.*Reliqua meæ curæ ſunto.* CR.*Ecce tibi Simonides.* SCO. *Feliciter.* SI.*Et uobis fauſtè.* SCO.*Expectatiſſimè.* SI.*Planè ruſticanè.nam ad prandendū erā inuitatus,nō ad expectandum. Sed quæſo fui uobis diu in mora?* SCOP. *Non ualdè.* SI. *Cur non accumbebatis ſine me? eſſetis ſaltem proœmiati de fructibus,quibus ego nō admodū capior.* SCO. *Bona uerba,te abſente aſſediſſemus?* CR. *Satis comitatum,exordiamur iam opus.Optimum*

panem & leuiſſimum. non plus habet ponderis, quàm ſi eſſet ſpõgia, ſiligineus eſt ſetanius: induſtriũ habetis pollinctorem. SCO. Roſcius eſt piſtrini curator. SI. Nunquamne in id conijcitur? SCO. Abſit, tã frugi ſeruus? DEMO. Adfer mihi autopyrum. SI. Mihi uerò ſecundarium, aut typhaceum. SCO. Cur talem? SI. Quoniã audiui, & ita ſum expertus, minùs me eſſe quum panis non eſt ſciti ſaporis. SCO. Heus puer, adferto ei panem cibarium, & uulgarem etiam ex atro, ſi ita mauult: ita demũ iucundiſſimè conuiuabimur, ſi quiſque quod maximè collubitum erit ſumpſerit. POL. Panis hic quem tu tantopere probas, ſpongioſus, aquaticus eſt: malo denſiorem. CR. Mihi uerò non diſplicet ſpõgioſus, modo nè ſit ſpeuſitius. hic uerò etiã hectas attollit, quod focacei ſolent facere: quum ſit, uti ſatis apparet, fornaceus. PO. Cibarius hic panis & aceroſus eſt, & acetoſus, typhaceum dicas. SCO. Sic cõſueuerũt noſtri agricolæ triticũ omne, quod huc importãt, acerare priùs in uilla, & miſcere multis generibus ſeminũ. ſapor autẽ ex fermento eſt nimio. PO. Nullũ hominum genus eſt hoc fraudulẽtius. non malefaciunt, niſi quum neſciunt. CR. Panis hic non eſt ſatis fermentatus. DE. Puta te hodie Iudæũ, qui azyme ueſcebantur iuſſu Dei. CR. Id quidem, quòd homines eſſent peſſimi: ut interdicta eſt illis ſuilla, qua nihil palato gratius: nec, ſi moderatè ſumas, ſalubrius. Et quidẽ azyma iuſſi ſũt comedere cũ lactucis agreſtibus, quæ ſunt ꝑquàm amaræ. PO. Illa omnia ſenſus habent altiores, omittamus hæc. SCO. Et quidem diſputationem de pane. Si de obſonijs fuerit

tanta controuerſia, magna erit in toto conuiuio diſcordia. CRI. Accidet *nimirum, quod* Horati*us inquit,*

Tres mihi conuiuę propè diſſentire videntur.
Poſcentes vario multùm diuerſa palato.

SCO. Appone *lances illas & tympana cũ ceraſis & prunis, & malis granatis, & perſicis pomis, & perſicis præcocibus.* PO. *Cur* M. Varro *dixit, cõuiuas nõ debere excedere numerum* Muſarũ, *quum de eo numero nõ conſtet? alij enim ponunt tres, alij ſex, alij nouem.* CR. Dixit *tanquam ſi conſtaret eſſe nouem, & ita erat uulgò receptum. unde* Diogenis *iocus in ludimagiſtrũ qui paucos haberet diſcipulos, depictas autẽ muſas in ludo:* Præceptor, *inquit,* σὺν ταῖς μούσαις *multos habet diſcipulos.* DE. *Sed eſt ne uerum,* Perſ*as pomum hoc quod apud ipſos eßet letale, inuexiße in* Græciã, *ad peſtem eorum quibuſcum bellum gerebant?* CR. *Sic accepi.* DE. A*dmirabilis eſt in ingenijs terrarũ uarietas.* CR. India *mittit ebur, inquit* Vergilius, *molles ſua thura Sabæi. hem cydoniperſica.* SI. Nouũ *inſitionis inuentum, priſcis incognitũ. cedo nobis paterã illam cum ficis duricorijs, qui ſunt (ut noſtis) prodromi.* SCO. *Satis eſt fructuum. expleamus nos rebus alijs ſalubrioribus corpori.* CR. *Quid his ſalubrius?* SCO. Nihil, *ſi ſalubre & ſapidum idem ſunt, ſicut in meridiano ſomno.* CR. Ego *condono illis nocumentum ꝓpter oblectamẽtũ.* S. Nõ *meminiſti uerſiculũ* Catonis? Pa*uca uoluptati debẽtur, plura ſaluti.* Dato *ſingulis ſingulas gabbatas cũ iure carniũ, ut ſorbeãt. id uerò & calfaciet ĩteſtina, & blãdè abluet ad molliẽdũ uẽtrẽ.* S. *profectò, puer,*

amo te de ſuilla hac ſalita. ô pernam ſapidiſsimam, maialis eſt. Braſsicas *illas cũ larido, ſi mihi uis auſcultare, redde coquo, per hoc quidẽ temporis, aut ſerua in brumã.* Lucanicæ *huius ſcinde mihi bucceam unam aut alterã, quo ſuauiùs ebibam primum cyathum.* CR. *Pareamus medicorum cõſilio, admonentiũ ut porcinæ addatur merum. funde uinum.* SCO. *Sequitur actus fabulæ, fortaſsis hoc anni tempore præcipuus. Spectate huius actus apparatum. primũ omnium à caliculis cuſtos abaci ſcyphos expoſuit uitreos cryſtallini uitri cũ uino albo puriſsimo, aquam putes ſolo aſpectu.*[a] *Sanmaritiniũ eſt, & partim Rhenenſe, non infectum, ut ſolent in* Belgia, *ſed quale in media* Germania *bibitur.* Oenophorus *releuit hodie ſerias duas: alterã uini heluelli ſeu flaui ex agro* Pariſienſi, *alteram ſanguinei* Burdegalẽſis. *habetis in apyroto alia parata, fuſcum,* Aquitanicum, *& nigrum è* Sagunto: *petat quiſque ex ſententia palati ſui.* CRI. Quid *poteſt nunciari lætius? ut nihil eſt durius quàm perire ſiti. Ego uero mallem optimam nobis aquã proſpexiſſes, hunc nuncium audiuiſſem libentiùs quàm de uino.* SCO. Nec *ea deerit.* SI. Nuper *quum eſſem in urbe* Roma, *bibi apud* Cardinalem *quendam uina generoſiſſima omnifariam ſaporis, nam eram præfecto cellæ uinariæ perquàm familiaris: uinũ dulce, acutum, lene, ſuaue, auſterũ.* DE. *Mihi uehementer placet aiglauces.* P. *Sic ferè* Belgicis *fœminis.* SI. *In pagis quibuſdã Galliæ flocces apponuntur. ſecundariũ autem uinum & tertiariũ, habẽt in delicijs. ſed ea uilla ſunt magis quàm uina. & alioqui uinũ* Gallicum *toto genere nec aquã, nec*

a. ex illo Hiſpaniæ oppido.

aiglauces

ætatẽ fert: itaque paulò poſtquàm eſt diffuſum, bibitur. quippe poſt annum inclinat ilicò, & fit dubium, tum fugiens, & acuit. quod ſi manſerit diutiùs, emucet, & in uapam uertitur. Hiſpanum uinum & Italicũ bene fert & aquam, & ætatem. D E. Quid rei eſt uinum fugiens? uientur probè dolia, & obſeretur cella, imò & domus claudatur, ſi ſit opus. P O. Vt poma fugientia, quæ ætati cedunt, nec ſeruantur, & diſcedere uulgò dicimus: cuius contrarium eſt uinum conſiſtens. D E. Funde mihi priùs aquam ad dimidium calicem, ſuper hanc infundes uinum more ueteri. C R. Imò & hodierno multarum gentium. Galli & Germani contrà faciunt. D E M O. Quæ nationes uolunt bibere aquam uinatã, aquæ addũt uinum: quæ uinum aquatum, uino ſuperinfundunt aquã. C R. Quæ uerò uino aquam non adfundunt, quid bibũt? D O. Vinum purum putum. C R. Etiam, niſi priùs ſit à uinario irrigatum. P O. Baptiſſare id uocant, ut uinũ ſit Chriſtianum. ea erat meo tempore elegantia philoſophica. D E. Illi baptiſſant uinum, & ſeipſos, exbaptiſſant. P O. Peiùs agunt, qui inijciunt calcem, ſulphur, mel, alumen, & alia dictu tetriora, quibus nihil eſt corporibus pernicioſius, in quos publicè deberet animaduerti ut in latrones, aut ſicarios. inde ſunt enim incredibilia morborũ genera, & potiſſimum arthretica. C R. Ex conſpiratione cum medicis id agunt, ut utrique rem augeant. D E. Nimis mihi porrigis plenum calicem. deple, quæſo te, aliquantum, ut ſit locus aquæ infundendæ. C R. Funde mihi in ſcyphum illum coloris caſtanei. quid rei eſt? S C O. Nux prægrãdis Indica, ab labris argento circũ-

culullo cluſa.uis ne in cullulo illo ligni hebeni ? quod ferunt eſſe ſaluberrimum. Ne addas tantũ aquæ. neſcis uetus uerbũ, Perdis uinum infuſa aqua. DE. Imo perdis utrumque, aquam & uinum. PO. Malo utrunque perdere, quàm ab alterutro perdi. SCO. Lubet ne potare more Græco ex illis pateris, & capacioribus poculis? CR. Minimè uerò. Admonebas nos modo antiqui prouerbij, uiciſſim admoneo te præcepti Paulini, Nolite inebriari uino, in quo eſt luxuria. & Seruatoris noſtri, Videte ne grauētur corda ueſtra crapula & ebrietate. CR. Vnde eſt hæc frigida, tam pura & pellucida? SCO. E fonte proximo. CR. Ad uinum diluendum malim ciſternam, modo defecatiſſimam. DE. Quid putealem? CR. Vſibus lauandi aptior eſt, quàm bibendo. PO. Fluuiatilem commendant plurimi. CR. Rectè, ſi fluant amnes per uenas auri, ut ferè in Hiſpania: & ſit quieta, & liquida. SI. Mihi uerò in phiala illa Samia adfer aliquantum ceruiſiæ, quã puto refrigerando corpori hoc æſtu utiliſſimam. SCO. Ex qua tandem ceruiſia? SI. Ex tenuiſſima: nam aliæ nimium incraſſant ſpiritus, & reddunt obeſum corpus. PO. Mihi item dato, ſed in uitro illo terete. SC. Curre ad culinam, quid illi ceſſant? quin mittunt miſſum alium? uides iã hinc neminem attingere? Adfer pullos gallinaceos, elixos cum lactucis, bugloſſa hortenſi, & intubo: ueruecinam quoque, & uitulinam. CR. Adde etiam in ſcutulis paulum ſinapis, aut petroſelinati. DE. Violenta res uidetur ſinapis. CR. Non admodũ congruit bilioſis, ijs tamẽ qui craſſis & frigidis humoribus redundant, haud inutilis. PO. Idcirco ſapiunt populi ſepten-

trionales, quibus illa eſt magno uſui, præcipuè cibis craſſis & duris addita, ut bubulæ & ſalſamētis. SC. Hoc lo*co exiſtimo pultes & ptiſanas uenturas in tempore, leucophagum, ſimilaginē, amylum, oryzam,* [a] *uermiculos:* a. vulgò fideos. *edat quiſque ex quibus uolet.* DE. *Vidi qui à uermiculis huiuſmodi uehementer abhorreret, quòd autumaret collectos fuiſſe ex terra aut cœno, & uixiſſe aliquando.* CR. *Scilicet metuebat, ne in aqualiculo ſuo reuiuiſcerēt. Oryzam ferunt naſci in aqua, mori in uino: cedo igitur uinum.* DE. *Ne bibe ſtatim à cibo calido, intermiſce prius frigdi aliquid & ſolidi.* CR. *Quid?* DE. *Cruſtam panis aliquam, uel turundam unam aut alteram carniū.* SI. *Vah. piſces cum carnibus in eadem menſa? mare miſcetur terræ, hoc uetant medici.* SCOPAS. *Imò hoc placet medicis.* SIMONIDES. *Credo, quia illis utile.* SCOPAS. *Cur ergo uetant medici?* SIMO. *Erraui, à medicina prohiberi dictum oportuit, nō à medicis. Sed qui ſunt piſces iſti?* SC. *Appone ordine, primū lupum illum aſſum cum aceto & capparibus, tum paſſeres elixos cum ſucco lapathi acuti, ſoleas frixas, lucium recentem, & capitonem, lucium ſalitum ſerua tibi, thynnum aſſum recentem & thynnum in ſalſamento, mænas recentes frixas.* [a] *cruſtulata, in quibus inſunt mulli barbati, murenæ & truthæ multis conditæ aromatis, gobios frixos, cammaros & cancros elixos. Admiſce ſcutellas cum intritis, alliato, piperato, erucato.* S. *Ego uerò de piſcibus loquar, non edam.* CRI. *Si philologus cœperit de piſcibus mouere controuerſiam, hoc eſt de re incertiſſima & controuerſiſſima, incipite nobis le=*

a. quæ vulgo paſtili.

truthe

ctulos inſternere, hic erit cubandũ. SCO. Nemo dignatur uel guſtare, tolle hæc. SI. Atqui conuiuia olim Romæ lautiſsima, & ut ipſi ſoliti erant dicere, pollucibilia, ex piſcibus conſtabant. CRI. Ita ſunt mutata tempora, & ſi hoc etiamnum durat apud quoſdam. SCO. Importate aſſa, pullos, perdices, turdos, anaticulas, querquedulas, palumbulos, cuniculos, lepuſculos, uitulinã & hœdinam, & intinctus ſeu embammata, acetum, omphacium, oxypora, mala etiam medica, & cytronia, & oliuas Balearicas cõditiuas, quaſſas, & in muria aſſeruatas. DE. Non adſunt Bethicæ. SCO. Magis ſunt ſaporis ſciti Balearicæ. CRI. Quid fiet grandibus illis belluis anſeri, cygno, pauoni? SCO. Oſtende tantùm, & refer in culinam. PO. Hem pauonem! Vbi eſt Q. Hortenſius cui erat in delicijs? SI. Tolle agninam. SCO. Cur tolletur? SI. Quia eſt inſalubris. ferunt eam non alia exire, quàm quà intrarit. CR. Vidi quendam deuorare oſſa oliuarum ſtruthionicè. SCO. Ex quibus carnibus ſunt b artocreæ iſtæ? CR. Hæc eſt ex ceruina. SCO. Hæc ex damica. illa eſt, ut puto, aprugna. CR. Conditurus ipſas malim quàm carnes. SI. Planè ita eſt, etiam res amaras condimentum reddit ſuauiſsimas. CR. Ecquod eſt uitæ totius condimentum? DE. Aequus animus. CR. Aliud quiddam ego proferam amplius & auguſtius. DE. Quid tandem, hoc meo? CR. Pietas, ſub qua & animi æquitas cõprehenditur, & ad res uniuerſas aſperas, faciles, medias, condimentum aptiſsimum & iucundiſsimum. SCO. Infunde uinum album Hiſpanicum in carcheſium illud, & circunfer per cõuiuas. DE.

b paſtilli ex carne,

Quid paras agere? ſub prandij finẽ propinas nobis uinũ forte ac generoſum? dilutius erit poſthac bibendũ, ſi conſultum cupimus ualetudini. SI. *Rectè mihi uideris admonere. frigida enim oportet eſſe in conuiuio poſtrema, quæ pondere ſuo cibos ad imum uentriculum detrudãt, & uapores caput impetentes cohibeant.* SCOP. *Tolle iſta, muta orbes & quadras, da ſecundam menſam, nã nemo extendit uſquam manum.* CR. *Adeô uoraui initio auidè, ut ſtatim amiſerim appetitum.* DE. *Ego item non appetitione, ſed impetu feror ad primas dapes, inde me expleo.* PO. *Neſcio quid edi de piſcibus, id guſtum meum prorſus retudit.* SI. *Tantum ne bellariorum apparatum & cupedines, quũ nihil ſupereſt amplius cupediæ? pyra, mala, caſeus multiplex, ſed palato meo cõgruentiſs. eſt hippax.* CR. *Non reor hippacem eſſe hunc, ſed Phrygium, ex lacte aſini, qualis è Sicilia uſq; aduehitur columellari forma & quadra: qui quum frangitur, in laminulas finditur, ſiue phyluras.* DE. *Caſeus hic, & ſi Britãnicus, fiſtuloſus eſt. nõ erit mea utiq; ſententia uobis gratus.* CR. *Sed neq; hic ſpongioſus Hollandicus. Parmenſis hic eſt bene compactus, & ſatis (ut uidetur) recens. & ille* [c] *Penaſellius, facilè cum Parmenſi certarit.* DE. *Non eſt Parmenſis, ſed Placentinus.* CR. *Etiam, ſi placet. uulgo Germanorum ſuauiſs. eſt caſeus uetus, putris, confriatus, & uermiculoſus.* SI. *Qui talem edit caſeum, ſitim uenatur: & edit, ut bibat.* SCO. *Piſtor dulciarius nimium moratur, quin adfert ſtriblitas, & artolagana teſtuacia, & ſartaginea conſperſione in cacabum inecta olei feruentis, melle ſuperfuſo.* CR. *Ca-*

c. oppidum Hiſpaniæ.

inj-

ryotas da mihi aliquot & ad edendum, & ad ſeruandũ. fortaſſe nocte hac nihil edam aliud. SCO. Cape igitur ſpataliũ hoc integrum. uin ex malogranatis? PO. Heus, puer, ſpolia nobis hanc palmam agreſtem, & da quod eſt eſui. SCO. Potionis uos admoneo. ſcitis Ariſtotelis eſſe opinionem, tragemata eſſe inuẽta, ut ea nos ad bibẽdum inuitent, ne cibus in arido coquatur. CRI. Oportet ergo inuẽtorem fuiſſe uel nautã, uel piſcem, qui adeò timeret ariditatem. SCO. Adfer ea, quæ ſolent uocari ſigillũ ſtomachi, poſt quæ nihil eſt nec edendũ, nec bibẽdum: buccellatum, cydoniatum, coriandrũ ſaccaro cõtectum. hoc uerò manducandum eſt, non edẽdum: ſed quod ex manſo reliquum eſt aridum, expuendũ. Collige fruſta & reliquias in caniſtris. adfer aquas odoriferas, roſaceã, floris mali medici, moſcatam. PO. Agamus CHRISTO gratias. PVER. Agimus tibi gratias, Pater, qui tam multa ad hominum uſus condidiſti: annue, ut tuo fauore ad cœnam illam ueniamus tuæ beatitudinis. PO. Agamus nunc domino gratias. CR. Age tu. PO. Imò agat Democritus, qui in hiſce rebus multùm ualet. DE. Gratias tibi nõ poſſem agere pro merito, hoc ſtatu reip. uides enim omnia à Baccho perturbata. ſed recitabo quas Dionyſio egit Diogenes, nam mandaui memoriæ: tu labenti memoriæ, & linguæ titubanti, in tanta eluuione habebis ueniam. SCO. Dic quicquid libuerit, ſcribetur in uino. DE. Defatigaſti teipſum, Scopa, uxorem, famulos, famulas, uicinos, coquos, piſtores, ut nos magis comedendo & bibendo delaſſares. Socrates ſapienter, qui in mercatum celeberrimum ingreſſus

exclamarit, Ó dij immortales, quàm multis ego non indigeo! tu contrà poſſes dicere, hæc omnia quotula portio ſunt eorum, quibus ego indigeo? Naturæ placent modica, & illis ea ſuſtentatur, ac fulcitur. hæc tam multa, tam uaria, obruunt naturam. Meritò Plinius, Varietas ciborum homini peſtilens; peſtilẽtior, condimentorum. referimus hinc domũ grauata corpora, referimus animos obrutos ac demerſos cibis & potionibus, ut nullo hominis officio ritè poßimus fungi. Tu ipſe iudicato, ecquam tibi gratiã debemus. SCO. *Hæccine eſt gratia, quã habetis? ſic rependitis prandium tam opiparum?* PO. *Ita planè. quod enim maius beneficium, quàm ut fias ſapientior? tu nos domum remittis planè bruta, nos te domi tuæ uolumus hominem relinquere, ut ſcias conſulere tuæ ac alienæ ualetudini, & ſecundum naturæ deſideria uiuere, nõ iuxta corruptas ab ſtultitia opiniones. Vale, & ſape.*

EBRIETAS.

18 Aſotus, Tricongius, Abſtemius, Glaucia.

ASO. *Quid tu dicis, Tricongi? quàm lautè nos heri accepit Brabantus ille!* TRI. *Malè ſit illi, nõ potui tota nocte quieſcere. Vomui, ſit habitus honos ueſtris auribus. conuolui me ſubinde toto lecto, modò ad ſpondam interiorem, modò ad exteriorem. fauces & ſtomachum uidebar mihi reiecturus: nunc præ dolore capitis nec oculorum officio poſſum fungi, nec aurium. lamina ponderoſa plumbi uidetur mihi in frontem & oculos incumbere.* A. *Frontem & tempora fortiter aſtringe faſcia, & rex uideberis.* T. *Seu ipſe potius Bacchus, à quo inſtitutum manauit diadematum in reges.* ASO. Recipe

te domum,& edormi crapulam. TRI. *Domum uero? nihil æquè fugio & auerſor,ut domum & uxorē clamo ſiſs. ea ſi me nunc aſpiceret, longiores haberet homilias quàm Chryſoſtomus.* AB. *Hoccine appellas tu lautè tractari?* GL. *Planè ita eſt.nam lauerunt probè guttur & fauces.* AB. *Manus uero?* GLAV. *Ne ſemel quidem.* AS. *Imò ſæpe uino & lacte,dum alij in aliorum pateras immittebamus manus.* GLAV. *Quid poteſt dici lautius ? & quidem digitos pingui carnium & embammatis inuiſcatos.* AB. *Tace per diuos.quis poſſet abſq; nauſea rem adeò audire obſcœnam?quantò minùs uidere,aut de eiuſmodi uino aut lacte guſtare?* ASO. *Diui ueſtram fidem!adeon es,Abſtemi,delicatus, ut hæc ne auribus quidē poßis deuorare ? quid faceres palato, ut nos?Sed heus tu,Tricōgi,cōparator ſuauißime, mittamus puerum aliquē,qui nobis in illa phiala fictili adferat ex eodem uino.nulla eſt certior huic ueneno theriaca.* T. *Eſt ne hoc exploratum?* ASO. *Quidni eſſet?memineris*
a. alluſio ad iocū Plautinū *uerſus quos cantat* [a] *Colax : Ad ſanandum morſum canis nocturni , ſume ex pilis eiuſdem canis.* GLAV. *Narra quæſo de conuiuio.* ABST. *Ne narres,niſi uelis me reuomere,quicquid habeo in uentriculo,cum ipſis uitalibus.* GLAV. *Faceſſe igitur pauliſper.* ASO. *Ego narrabo quàm commodiſs. ut nuſquam ſit honos præfandus.* GLAV. *Incipe,obſecro,aduerte animum,Abſtemi.* ASOT. *O Glaucia mi , ante omnia iſtud ex me habe,nullum eſſe hominum genus quod comparari poßit cum feſtiuo & largo conuiuatore.Quidam oſtentant eruditionem rerum uariarum,id eſt,mera nugamēta:alij ia-*

ſtant experientiam, & uſu collectam prudentiam. quorſum id? Sunt qui habent quidem opes, ſed non audēt expēdere. miſeri! quid eos iuuat aſſeruare? benignus cōuiuator, ubiq; prodeſt, ubiq; eſt gratus. uel ſolus illius aſpectu exhilarat triſtitiā animi, & diſcutit, ſi qua eſt in eo miſeria, ſiue recordatione cōuiuij, ſiue ſpe atq; expectatione. alia omnia quæ dicuntur bona animi, nec ego uideo, & ſunt ieiuna atq; infrugifera. AB. Rogo te, Aſote, quis eſt autor tā bonæ ſentētiæ? AS. Ego & omnes mei ſimiles, id eſt, pleriq; ex Gallia Belgica, à Sequana ad Rhenū flumē. tantū diſſentiūt inter nos homuli quidā, uel miſeri & præparci, qui Abſtemio ſuū inuidēt cognomē. frugi uolūt appellari: uel quidā magna ſapiētiæ opinione ſuffarcinati, id eſt, inani nomine, quos etiā nos (id eſt maxima pars hominum & præcipua) ridemus. AB. Quid audio? GLAV. In hoc iſte non fallitur, & ſi ebrioſus. nā nuſq̄ eruditio minus habet precij q̄ in Belgica. nō aliud eſſe rentur uirum eruditione præſtantem, quàm ſutura uel textura. AB. Atqui ſtudent hic multi, & non infelici profectu. GLAV. Deducūtur à parentibus parui filij ad ſcholas, tanquā ad opificium, quo parent ſibi deinceps uictum. Ipſi etiā ſcholaſtici, dictu incredibile, quàm parui inſtitutores ſuos faciant, q̄ proſequātur honore exiguo, & præmijs adeò tenuibus, ut doctores inſignes ac primi nominis tolerare ſeſe uix poſſint. ASO. Iſta ſunt ab inſtituto ſermone aliena. reuertamur ad conuiuium. AS. Hoc malim audire, & miſſos faciamus iam tādem ſermones iſtos ſtudioſos, qui ſunt profectò infrugiferi. Neſcio quemadmodū uos Itali

de eruditione ſtatuatis:mihi certè res uidetur non ſolùm inutiliſsima,ſed etiam dãnoſa. A B. Idem uidetur boui & ſui,quod tibi & nobis quoq; uideretur,ſi nõ plus haberemus mẽtis quàm tu. A S O. Nõ eſſet finis. Itaq; audi iam.primum omnium accubuimus ſeueri & triſtes, ſacrata eſt menſa,ſilentium ubiq; & quies,cœpimus expedire cultellum quiſque ſuum,ſpeciem præbebamus nõ inuitatorũ,ſed inuitorum,adeò id diceres facere nos coactos. & faciebamus reuera admodum ſegniter: nondũ enim incaluerat animus ardore illo libero. aptat quiſque mantile ſuũ humeris,nõnulli etiam pectori,alij de mappa extendunt ſuper gremium:ſumit panẽ, aſpicit, uoluit,purgat,ſi quid eſſet carbonis aut cinerum decorticat,& hæc omnia lentè & cunctabũdè. Quidam auſpicati ſunt cœnam à potione:alij priuſquam biberent paululum ſumpſerunt acetarij,& bubulæ ſalitæ, ad excitãdum dormiens palatum,& ſtimulandum languidulum. primus ſcyphus fuit ceruiſiæ,ut frigidum cementum ſubſterneretur ardori uini. Allatus eſt ſacer ille liquor,primùm poculis anguſtis & exiguis, quæ magis ſitim irritarẽt, quàm reſtingerẽt. dominus,homo feſtiuiſs.qui potiorem in hac tota regione nullum habet:ac ne parem quidem, mea utiq; ſentẽtia,(quod ſit dictum ſine cuiuſquã iniuria)iubet adferri pocula capaciſsima, & cœptũ eſt largiter potari more Græco,ut dicebat illic b philogræcus quidam, qui Louanij olim ſtuduerat. Ibi cœpimus loqui,tum incaleſcere,hilaritas ubique & riſus diffuſiſsimus. O cœnæ noctesq; deorum! alij alijs præbibimus, & magna æquitate faciebamus paria. nefas erat ſodalem

b. Varronis vocabulum.

fraudare, tali præſertim tempore. A B. *Meritò, quum agitur non de calice uini, ſed de ſenſu & mente, rebus in homine præcipuis. Sed ut hac de re tam læta tam feſtiua tu & ego colloquamur, primũ rogãdus es an ſis ebrius.* A S O. *Nõ reuera, & facile eſt cognoſcere ex ordine orationis meæ. nã ſi eſſem, putas me hæc referre potuiſſe adeò cõpoſitè?* A B. *Rectè eſt. alioqui iuxta Mimi uerſiculum, cũ abſente litigarem. Principiò, cur non extruitis templũ aliquod in hac regione Baccho, cœleſtis huius liquoris repertori?* A S O. *Hoc ueſtrum eſt, qui ædẽ habetis Romæ Sergij & Bacchi. nobis ſatis eſt quotidie illi paßim ſacra facere. Et fortaſſe erigeremus templum, ſi conſtaret fuiße illum inuentorem. nam ea de re audiui diſputari inter ſtudioſos quoſdam. Sunt qui putẽt primũ fuiße Noam, qui uinum biberit, quiq; ſit inebriatus.* A B. *Dimittamus iſta. Cedo, qđ uinũ bibebatis?* A S. *Quid noſtra refert, quod ſit uinũ, aut cuias? habeat modo nomẽ & colorẽ uini, id ſatis eſt nobis. delicias illas quærat Gallus, aut Italus.* A B. *Quæ ergo poteſt eße delectatio, quũ id non guſtas, qđ in corpus ingeris?* T R I. *Fortaſſe nonnulli initio aliquid guſtant, integro palato: mox uerò deprauato ex tanta humoris redũdãtia, guſtum omnem amittunt.* A B. *Siti iam extincta, nulla ſupereſt uoluptas, quæ tota ſita eſt in ſatisfaciẽdo deſiderijs naturalibus: ita ut tormẽti ſit genus ſine ſiti bibere, aut ſine fame edere.* TRICONG. *Putas nos, Abſtemi, ad uoluptatẽ potare, aut, quod magis ſit iucũdum?* A B S T E. *Tantò ergo eſtis peiores beſtijs, quæ auiditatibus naturalibus aguntur: uos neque illuc ducit*

ratio, & retrahit natura. ARI. *Ducit nos eò ſodalitas, & paulatim inebriamur imprudentes.* AB. *Quoties eſtis inebriati, quoties alios ebrios uidiſtis?* T. *Quotidie plurimos.* A. *Non ſufficiunt ergo tam multa experimenta ad deuitandũ rem tam fœdam? atqui bellua uel uno exprimento fieret cautior.* GLAV. *At ſodales iſtos, in quorum gratiam trãſcunt ex hominib. in beſtias, ſcis quàm habẽt charos? dũ potant, darent illis præcordia: digreſſi illinc uix agnoſcunt, uitam & animã cuiuſuis illorum nollẽt redemptam ſibi numo ſeſtertio.* AB. *Quibus ex poculis hauriebatis uinum, & quomodo?* A. *Primùm allata ſunt uitrea, paulòpòſt ob periculũ ſublatis illis exhibita argentea. In uinũ inijciebamus à primo herbulas, quod id ſuaderet anni tempus: paulòpóſt ius carniũ, lac, butyrum, cremorẽ.* A. *ô ſpurciciem, ne belluis quidem tolerabilẽ!* T. *Quantò tu tragicoterõ exclames, ſi ſcias, alios in aliorũ pocula manus ſordẽtes immittere, conijcere ouorum, & pomorũ & nucum putamina, & oliuarum ac prunorum oſſa?* A. *Abſtine ab hiſce narrãdis, ſi uis ne me hinc in ſyluas aliquas fuga abripiam.* TRI. *Audi tu in aurem, Glaucia. Quidam horum geſtant in faciẽdo itinere cornu uenatorium, plenum, ut neceſſe eſt, puluere, & ſtipulis, & floccis, & ſordibus alijs: ex hoc bibimus.* GLAVCI. *Quid?* TRICON. *Quid uero? uinum.* GLAVCIA. *Imò uerò mentem.* TRI. *Planè ita eſt. & poſt epotã mẽtem, matulis non admodum mundis ſumptis de ſcãnolecticali, uſi ſumus pro calicibus.* AB. *Quis fuit cõuiuij exitus, tanquam fabulæ?* A. *Natãt uino pauimẽta. Inc-*

τραγικώτερον

briati ſumus omnes: hoſpes in primis, homo ſtrenuus, de=iectis ſub menſam magna uictoria duobus aut tribus. A. *O præclaram uictoriam, & de re pulcherrima ac præ=dicanda! Sed omnes tamen uinum uicit?* ASO. *Etiam.* AB. *Miſerum te, quid putas eſſe ebrium?* ASO. *Pro=bè & ex animi ſentẽtia indulſiſſe Genio.* AB. *Cui Ge-nio? bono an malo?* GL. *Si rectè omnia ſcruteris, nuſ=quam inuenies cui indulgeant. neque enim animo, nec uo-luptati, nec ulli rei alteri, cui alij indulgẽt, qui uitijs ob-temperant, & prauis animi cupiditatibus. Sed inebriari eſt, ſenſuum facultates amittere, exire de poteſtate ratio-nis, iudicij, mẽtis: planè ex homine fieri uel pecus, uel ſa-xum. Quæ deinceps ſequantur, & ſi nunquam ebrios ui-di, tamẽ facillimum eſt coniectare: loqui, & neſcire quid loquaris: ſi quid cõmiſſum eſt tibi arcanum maximè celã-dũ, effutire: atque ea dicere, propter quæ te & tuos & ſæpe patriam ac prouinciam uniuerſam in graue diſcri-mẽ adducas: nulla diſtinctio amici & inimici, uxoris & matris: rixæ, iurgia, inimicitiæ, plagæ, uulnera, mutila=tio, occiſio.* TR. *Etiam ſine ferro & ſanguine. nã non pauci continuant ebrietatem cum morte.* GLA. *Quis nõ malit domi ſe cum cane aliquo aut fele includere, quã cum ebrio? plus enim mẽtis eſt in illis animantibus.* AB. *Poſt ebrietatẽ uerò cruditas, debilitatio neruorum, pa=ralyſes, arthretici cruciatus, grauedo capitis & corpo=ris totius, hebetatio ſenſuum omnium, memoria extingui-tur, ingenij acies retunditur: unde ſtupor in tota men-te, & ad intelligendum ſapiendumque, & ad eloquẽdũ.* ASO. *Iam incipio intelligere, magnũ eſſe malum ebrie-*

tatem.poſthac dabo ſedulam operam, ut bibam ad hilaritatem, non ad ebrietatem. GLAV. Hilaritas eſt ianua ebrietati. nemo uenit ad bibendum eo animo, ut inebrietur: ſed bibendo exhilaratur, continuo pòſt ſequitur ebrietas. difficile eſt enim ſignare hilaritatis metã, atq; in ea ſiſtere. Lubricus eſt gradus ab hilaritate ad ebrietatem. AB. Dũ uinum habes in ſcypho, illud eſt in tua poteſtate: dum in corpore, tu es in illius: haberis iã, non habes. quum bibis, tu tractas uinum pro tuo libito: poſtquam biberis, illud te tractabit pro ſuo. ASO. Quid ergo? nunquàm ne eſt bibendum? AB. Dum uitant ſtulti uitia, in contraria currunt. bibendum quidem, nõ potandum. natura ſola in hoc docet bruta, hominem non docebit eadem natura ratione adiuta? Edes, quum eſuries; bibes, quum ſities. fames & ſitis admonebunt quantum, quando, quatenus edendũ & bibẽdũ. ES. Quid ſi ſemper ſitiam, nec ſitim poßim mitigare, quin fiam ebrius? AP. Bibe, quod inebriare non poßit. ASO. Nõ fert conſtitutio mei corporis. AB. Quid ſi tantum eſurires, ut exatiari nullo cibo poſſes, niſi diſrumpereris? ASO. Ea uerò non eßet fames, ſed morbus. AB. Nimirũ opus eßet medicina ad eam famem tollendam, non dapibus: nõne? ASOT. Quidni? AB. Eodem prorſum modo medico tibi eſſet opus ad eam ſitim, non caupone: & potione de pharmacopolio petita, non de œnopolio. non eſt ea ſitis, ſed morbus, & quidem perniciosſus.

REGIA.

19. Agrius, Sophronius, Holocolax.

AGR. *Quid eſt, quòd tam multi regem comitantur, tam uario cultu?* SO. *Quin tu potius uultus contemplaris, quàm cultus? magis ſunt enim uultus uarij ac diuerſi, quàm cultus & ueſtitus.* AG. *Iſtud quoque de uultibus quãnam habet cauſam?* SO. *Veſtiũtur quidẽ aliàs pro facultatibus, aliàs ꝑ ratione dignitatis aut generis. ſæpe etiã ut cuiuſq; eſt uera ambitio uel uanitas. multi quoque ueſtimentorum elegãtia utuntur pro hamo & reti, ad fauorem captandũ uel regis, uel procerũ, animos puellarum non raro. Vultus autẽ affectus animi ſequitur: talis eſt ferè, qualis interior animi habitus.* AG. *Sed cur tam multi huc cõueniũt?* HOLO. *An nõ decet ut plurimi ſint, ubi eſt caput & regimẽ prouinciæ totius?* SOP. *Optimè. ſed pleriq; non adeò rẽp. ſpectant, ut priuatã: & ſequuntur eum in cuius manu eſt regimẽ, nõ tam patriæ, quàm fortunarum.* HOL. *Quid ni? quandoquidem omnia ſunt pecuniæ uenalia.* SO. *Sic iudicant illi, quibus animus & mẽs nihil omnino eſt: ualetudo autem, & dotes corporis uiles.* AG. *Quid opus eſt in hoc tumultu aulico tãta philoſophiæ ſpeculatiõe? ego uerò malim de uobis intelligere, quinam ſint iſti tãto numero, tã uaria ſpecie ac forma.* HOLO. *Ego tibi omnes percẽſebo ordine. nam Sophronius hic quãtum intelligo, non eſt admodum in regijs uerſatus: ego uerò comitatus omnes regios adij, penetraui, perſcrutatus ſum, perſpexi, gratus ſemper omnibus & iucundus.* SOPHRON. *Inde, credo, paraſti tibi cognomen illud Holocolacis.* HO. *Rẽ tenes. ſed tu, Agri, auſculta. Ille, in quem aures, oculi, mẽs om-*

nium intenta eſt ac defixa, eſt rex, caput reip. SOP. Verè caput, & ideo ſalus, quum eſt ſapiẽs ac probus: pernicies autẽ, q uũ malus aut demens. HOL. Ille, qui ponè ſequitur, puellus, eſt filius eius hæres, quem in aula Græca uocabant δέσποτην, hoc eſt, dominum: in Hiſpania uocant Principẽ, in Gallia Delphinum. Torquati illi in ueſtibus holoſericis & holobryzis, proceres ſunt regni, inſignes dignitatum militarium nominibus, principes, duces, præſides limitanei, quos marchiones nominãt, comites, uiri, qui barones uoce barbara nominãtur, equites. Ille eſt magiſter equitũ quẽ uulgò comitẽ ſtabilẽ appellãt, nomine ex aula Græca ſumpto, ubi magnus Cõeſtabulus cognominabatur, ſicut præfectus maris Admiralus. eſt & prætorio præfectus, qui non ſolũ palatio præerat, ſed etiam ſatellitio, quem Romuli tẽpore præfectum celerum nominabant, & ſatellites ipſos, celeres. AG. Qui nam ſunt illi in ueſtibus talaribus, magna ſeueritate uultus? HOL. Sunt regij conſultores. SO. Iſtos, quos in conſiliũ adhibet Princeps, prudentiſsimos eſſe oportet, magni rerũ uſus, & in decernendo grauitatis ac moderationis ſummæ. AG. Qui iſtihuc? SO. Quia ſunt oculi & aures Principis, atque adeò regni uniuerſi. & eò magis, ſi cæcus aut ſurdus ſit rex, captus ſuis ſenſibus uel ab ignorãtia, uel à delicijs. AG. Etiã ne luſcus ille, & ille alter ſurdaſter, oculi atq; aures ſunt regis? SO. Peior eſt cordis cæcitas & ſurditas. HOL. Eos qui ſunt à cõſilijs, ſequuntur ſcribæ, nec ij pauci uel unius ordinis. tum qui pecuniam principalem tractant, uel procurãt, coactores, tribuni ærarij, præfectus fiſci,

procurator fiſci, & fiſci aduocatus. A G. *Qui ſunt iuuenes illi cōptuli & feſtiui, qui ſemper regem ſectantur, & aſtant illi, alij arridētes, alij ore aperto uelut admirabundi?* H. *Hæc eſt cohors intimorū amicorū, deliciæ atque oblectamenta regis.* A. *Duos illos ingredientes cur aſſectantur tam multi uultuoſi?* H O. *Quia ijs eſt apud regem fides præcipua, alter eſt præfectus ſacris ſcrinijs, ſiue princeps ſcribarum: alter à ſecretis arcanis, apud quem eſt regni breuiariū. idem eſt principi à memoria: eaque de cauſſa offerūt ſe illi quotidie tam multi, ut memoriam illius de ſe refricent ac renouent, quandoquidē is eſt principis memoria. Illi autē qui ducūt uultus, ſunt litigatores, quique res ſuas perſequuntur: nec eorum unquam negocia finem inueniunt, lōga cōtexta ſerie procraſtinationum. Duo illi qui deambulāt in porticu, præfecti ſunt, alter cubiculo, alter regio equili. habent hi ſub ſe alios permultos, cubicularios & equiſones. Sed ingrediamur regiam cœnationem.* A. *Ah quanta turba, qui apparatus tam anxius & moroſus?* S O. *Id uerò maiore cum admiratione fueris intuitus, ſi ſcias, q̃ leuem ad rē pertinet: nempe ut ſorbeat ouum unum, & pauxillum uini bibat nauſeabundus.* H O L. *Ille eſt hebdomadæ huius architriclinus cum ſirpo Indico, pocillator eſt adoleſcens ille, ſtructor nondum eſt ingreſſus.* A G. *Qui ſunt cum rege pranſuri?* H O L. *Qui nam eſſet tam beatus, qui poſſet epulis accumbere diuûm?* S O. *Atqui olim regiæ mēſæ adhibebantur cōuiuæ modò duces exercitati, modò uiri claro genere, aliàs inſignes uel uſu rerū, uel eruditione, quorum ſermone rex fieret melior ac ſapiē-*

tior.Sed Gothica & aliorum Barbarorum ſuperbia morem hunc noſtrum inuexit. HOL. *Habent proceres aſſeclas ſuos armigeros,exoletos,pueros pediſſequos,pueros à pedibus,ſiue à calcari. Sũt ĩter eos diuites magnificentiſſimi,qui pleroſque excipiũt cœna recta, alij quibus hoc moleſtum uidetur,mittunt amicis ſportulas, idq; eſt amicis tenuioribus utilius.ſed rectà cõuiuari plus habet ſplendoris.* AG. *Aliud hominum genus uidere mihi uideor in illo cœnaculo.* HOL. *Illud eſt gynæcium, ibi regina habitat cũ matronis ſuis & puellis. aſpice ut ingrediuntur & egrediũtur ex Parthenone,tanq̃ apes ex alueario,iuuenes amatores,mancipia Cupidinis.* S. *Sæpe & ſenes,bis pueri.* H. *Nihil eſt maioris uoluptatis, quàm audire illorũ acutè excogitata dicta uel poëmata, cantiunculas,melodias antelucanas,confabulationes cum puellis,uidere ſaltationes,obambulationes,uarietates colorum in cultu,habitus & formas ueſtimentorum.habent pueros amanuenſes,per quos mittuntur & remittuntur mandata:hi uerò nunciant & renunciant ultro & citro mandata,qua ſolertia,diligentia,educatione,diui ueſtrã fidem,nudis capitibus,flexo poplite, atque etiam poſitis genibus.audire eſt quotidie & uidere aliquid noui,inopinati, acutè & ſubtiliter excogitati uel dicti, animoſè aut dexterè aut ſolutè facti.* SO. *Imò diſſolutè.* HOL. *Quæ felicitas maior? quis poſſit ab huiuſmodi ſuauitate diuelli?* SOPHRON. *Colax,Colax,& tu ſine amore inſanis, & ſine uino ebrius es.quæ ineptia poteſt eſſe maior q̃ iſta abs te deſcripta?* HOLOCOLAX. *Neſcio qui fiat,ut ex ſcholis uideas pleroſque diſcedere,ingreſſi*

ſemel aulam in ea conſeneſcant. SO. Tanquam qui de Circes poculo biberant, amiſſa mẽte, & in belluarum ingeniũ degenerantes, nolebant inde egredi, & ad hominum naturam ac conditionem redire. AG. At hi omnes quum ſe ad ſuam quiſq; domum receperunt, quid agunt? quibus ſe actionibus occupant, ut ſaltem fallant tempus? SOP. Plerique omnes nihil magis addunt ſerium, quàm quod cernis. atque adeo ocium illis multorum uitiorũ parens eſt ac nutricula. Ludunt quidẽ taxillis, chartis, alueolo, aciebus: alij per occultam detractionem & artificioſam maledicentiam horas pomeridianas tranſmittunt, hoc eſt, quibus domi deſident: aliqui mirificè capiuntur ſcurris & planis, in quos ſunt profuſiſſimi, cætera præparci & ſordidi. Sed præcipua aulæ corruptela eſt, aſſentatio uniuſcuiuſque erga alios omnes, quodque peius eſt, erga ſemetipſum. ea efficit, ut nullus unquam nec à ſe, nec à ſocio ueritatem conducibilem audiat, niſi fortè in iurgio: quam is tum parum pro ueritate accipit, ſed pro contumelia. HO. Hic quæſtus eſt nunc multò uberrimus. tu cum tua ueriloquentia eſuries ſtrenuè: ego arridendo, abblandiendo, omnia approbando & laudando, euaſi locuples. AG. Non poſſent hæc incommoda reges corigere? SO. Præfacilè, uellent modò: Sed alijs hi mores placent, quia ſuorum ſimiles: alij ipſi ſibi eas occupationes arceſſunt per quas nunquam uacet recti aliquid aut ſani cogitare. non deſunt qui remiſſis animis, & diſſoluti, non arbitrantur illius domus ac familiæ mores ad curam ſuam pertinere: quæ non pertinent profectò minùs, quàm ad unumquenque noſtrum ſua domus priuata. tis,

20.

PRINCEPS PVER.

Morobulus, Philippus, Sophobulus.

MOR. Quid agit tua Celſitudo Philippe? PH. Lego, & ediſco, ut ipſe intueris. MO. Intueor ſanè, & cum dolore. defatigas te, & maceras generoſiſſ. iſtud corpuſculum. PHI. Quid ergo agerem? MO. Quod alij proceres, principes, uiri nobiles & opulenti: equitare, confabulari cum puellis Auguſtæ matris tuæ, ſaltare, diſcere artem tractandi arma, luſitare folijs aut pila, ſalire, currere. hæc uides eſſe ſtudia nobilitatis iucundiſſima. Quòd ſi tantis oblectationibus fruuntur, qui uix digni ſunt ut in familiam tuam admittantur: quid te facere conuenit, tanti Principis filium & hæredem? PHI. Quid ſtudium literarum nihil ne prodeſt? MOR. Prodeſt quidem, ſed ijs qui ſunt initiandi ſacris aut qui ea arte uictũ ſunt ſibi cõparaturi, quemad modũ alijs ſutoria, alijs textoria, & artes cæteræ quæſtuariæ. Surge quæſo te, pone libros de manibus, eamus deãbulatum, certe ut reſpires aliquantiſper. PHI. Non licet mihi nunc per Stunicam & Siliceum. MO. Qui ſunt hi Stunica & Siliceus? an non ſubditi tui, in quos tu habes imperium, non illi in te? PHI. Stunica eſt educator meus, Siliceus autẽ inſtitutor literarius. Subditi ſunt illi quidem mei, ſeu uerius patris: ſed pater, cui ego ſum ſubditus, præfecit illos mihi, & me illis ſubiecit. MOR. Quid ergo? dedit pater Celſitudinem tuam in ſeruitutẽ illis hominibus? PHI. Neſcio. MO. Ah facinus indigniſſimum. SOPHO. Minime uero ò fili. imò illos fecit ſeruos tuos, quos uoluit tibi ſemper adhærere, oculos,

aures, animum, mentẽ in te unum defixa gerere ſemper, & relictis ſuis quenq; negocijs tuũ unius negocium agere: nõ ut te imperioſe uexẽt, ſed ut rudes tuos mores boni illi & ſapientes uiri ad uirtutem, decus, atq; excellentiam forment: non quò te reddant mancipium, ſed ut uere liberum, & uere principem. quibus ſi non obtemperaueris, tum demum ſeruus eris extremæ cõditionis, peior ijs qui hic inter nos uerſantur, empti & uenditi ex Aethiopia uel Africa. MOR. Cuius tandem eſſet mancipium, ſi illis educatoribus morẽ non gereret? SO. Non certe hominum, ſed uitiorum, qui domini ſunt importuniores atque intolerabiliores quouis homine improbo & ſceleroſo. PHI. Non ſatis iſta intelligo, quæ dicis. SO. At intellexiſti, quæ Morobulus? PHI. Planiſſimè omnia. SO. O quàm eſſent homines felices, ſi quâm cito habent ſenſum atque intelligentiam rerum leuium & malarum, haberent etiam bonarum & conducibilium. Nunc uero contrà euenit. ætate iſta nugas, ineptias, imò inſanias, ad quas te Morobulus eſt adhortatus, facile intelligis: quæ ego de uirtute, de dignitate, de omni laudis genere dicerem, tam caperes, quàm ſi Arabicè loquerer aut Geticè. PHI. Quid ergo faciundum conſuleres? SO. Vt ſaltem ſuſtineres aſſenſionẽ, nec huius ſuaſibus nec meis acquieſceres, quoad de utriſque poſſes iudicare. PHI. Quis dabit hoc iudicium? SO. Aetas, inſtitutio, experimenta. MO. Hui quàm eſſet longum iſta expectare. SO. Bene monet Morobulus. abijce libros: eamus luſitatum, & ludemus ludum, in quo unus eligitur rex. is præſcribit alijs quæ ſint agenda, parent cæteri iuxta le-

ges luſionis,tu eris rex. PHI. *Vt erit ludus? nam ſi eum ignorem, quomodo potero regem in illo agere?* SO. *Quid dicis Philippule dulciſſime,deliciæ Hiſpaniarũ? in ludo & rebus leuiſsimis,in quibus error nihil adfert pi-culi,nõ auderes regnũ ſuſcipere ludi neſcius, & uis tot & tanta regna ſerio capeſſere ac regere, ignarus cõditionum populorũ,legum,adminiſtrationis? denique rudis totius prudentiæ,inſtructus ſolum ridiculis ineptijs,quas tibi Morobulus hic in animũ inſtillat? Heus puer,dic præfecto equilis,ut proferat huc equum illum Neapolitanũ, ferociſsimum calcitronem & ſternacem,in quo Philippus ſedeat.* PHI. *Minime illum uero,ſed alium cicuratiorem. nam regendi equi tam refractarij nondum artẽ habeo,nec uires.* SO. *Quæſo Philippe,& putas tu leonẽ ullum eſſe æquè ferocem,aut equum adeò calcitronẽ,& refractarium,& minus parentem frænis, quàm gẽtes ac cœtus hominum? qui conueniũt,& cõgregantur ex omni uitiorum,flagitiorum,ſcelerum & facinorum genere,ex animi perturbationib. cõcitatis,incenſis,inflammatis,ardentibus? equum nõ audes attingere,populũ poſcis quouis equo ad regendum tractandumq; difficiliorem? Sed miſſa iſthæc faciamus. Vides in hoc flumine illã cymbulam? nauigatio eſt iucundiſsima atque amœniſsima inter prata & ſalicta,quæſo deſcẽdamus in eam:tu ſedebis ad clauum,& ages cymbam.* PHI. *Ita planè,ut uos ſubuertam,& demergam, quemadmodum nuper fecit Pimentellulus.* SOPHOBVLVS. *Ne cymbam quidem gubernare uis, in amne tam modico & tam placido, quia rudis: & committis te mari illi,undis,tempe-*

ſtati populorum, inſcius & inexpertus. planè uſu tibi uenit, quod Phaëtonti: quì aurigandi neſcius, ardore iuuenili currum patris gubernandum ſibi depopoſcit. notam eſſe tibi fabulam reor. Præclarè Iſocrates, duas res maximas in hominum uita dicebat eſſe, pꝛincipatum & ſacerdotium: quas tamen nemo non expeteret tanquam dignus, nemo non crederet ſe rectè poſſe gubernare tãquam prudentiſsimus. PHILIPPVS. Intelligo nihil eſſe conditioni ac perſonæ meæ perinde neceſsarium, ut artem ac peritiam regendi regni. SOPHO. Probe rem tenes. PHI. Quomodo eam aſſequar? SO. Eduxiſti tu illam tecum ex matris utero? PHI. Nihil minus. SOPHO. Quomodo igitur ſcies, niſi diſcas? PHI. Nullo modo. SO. Qua igitur fronte audet Morobulus hic eſſe tibi author, ut ea ſtudia reijcias, quibus & artis huius peritia, & aliarum rerum maximarum ac pulcherrimarum cognitio paratur? PHI. A quibus ergo ſunt hæc haurienda? SO. Ab iis, qui ea maximis ingenijs animaduerterunt atque obſeruarunt: quorum alij ſunt mortui, alij uiui. PHI. E mortuis quomodo diſcendum? poſſuntne mortui loqui? SO. Nunquam ne fando audiuiſti nominari Platonem, Ariſtotelem, Ciceronem, Senecam, Liuium, Plutarchum? PHI. Magna nomina: ſæpe, & cum ingenti admiratione ac laude. SO. Illi ipſi, & alij permulti eorum ſimiles, iam olim uita functi, cõfabulabũtur tecũ, quoties & quãdiu libuerit. P. Quomodo? SO. Libris, quos ad docẽdã poſteritatẽ reliquerũt. PH. Quin dantur mihi illi iã in manus? SO. Dabuntur breui, poſtquã diceris eũ ſermonẽ, quo poßis

loquẽtes illos intelligere. Suſtine pauliſper atq; hãc breuem moleſtiam perfer, quæ deuoranda eſt in accipiendis principijs: ilico poſt incredibiles ſequẽtur delectationes. quas qui nondum deguſtarũt, mirandum non eſt à literato ſtudio abhorrere. Nã qui ſunt experti, eos citius à uita quàm à libris & rebus cognoſcendis auelleris. PHI. Cedo uero, qui ſunt uiui, à quibus ſapientia hæc diſcẽda eſt, & mens bona? SO. Si iter eſſes quodpiam initurus, à quibus tandem de itinere percontareris? utrum ab ijs qui iter illud nunquam uidiſſent, an qui aliquando cõfeciſſent? PHI. Ab ijs ſcilicet, qui confeciſſent. SO. Vita hæc nónne eſt uelut iter quoddam, & profectio perpetua? PH. Sic uidetur. SO. Qui ergo iter hoc perambularunt? ſenes an iuuenes? PHI. Senes. SO. Senes igitur auſcultandi. PHI. Omnes indifferenter? SO. Acutè rogas. non omnes promiſcuè: ſed quemadmodum de uia, ſic de uita. utri norunt uiam, qui eam peregerunt nihil animaduertentes, aliud agentes, animo non minus peregrinante quàm corpore: an qui annotarunt diligenter & attente ſingula, & memoriæ mandarunt? PHI. Nimirum hi poſteriores. SO. Ergo in conſilio de uitæ ratione capiendo nõ audiendi iuuenes, qui iter hoc nũquã ſunt ingreßi. quanto minus adoleſcentes, & quod ſtultißimum eſt atque indignißimum, pueri? neque ad id admittendi ſenes imprudentes, laſciui, dementes, deteriores pueris: quos diuina oraculaexecrãtur, quòd ſint pueri cẽtum annorum. Solis præbendæ aures ſenibus magni iudicij, uſus rerum, & prudentiæ. PHI. Quo ſigno eos dignoſcam? SO. Nimirum ætate iſta, fili, nullo

INSTITUTE OF MEDIAEVAL

adhuc: ſed ubi maius & firmius acceßerit iudiciū, facile id cognoſces ex uerbis & factis, tanquam nota certiſſima. Interea uero, dum ea ingenij facultate non uales, crede te cunctū, & committe patri tuo, & ijs quos tibi pater adiūxit inſtitutores ac magiſtros, infirmæq́; iſtius ætatis gubernatores, & quaſi manuductores per eam uiam, quàm tu nunquā inijſti. Nam patri, cui charior es quàm ipſemet tibi, maior eſt de cura, quàm tibi ipſi: atq; ad eam rem non ſolū ſuo uſus eſt conſilio, ſed hominum ſapientum. MO. *Nimis diu tacui.* SO. *Ita plane præter morem tuū: eamq́; rem ego iam dudum uehementer demirabar.* MO. *An non pater tuus Philippe, & rex Galliæ, & alij magni reges ac principes ſine literis & labore iſto tam moleſto, quem hic teneris tuis humeris inclemēter imponit, regna & ditiones ſuas regūt, & in officio continēt?* SO. *Nulla res tam facilis eſt, quæ non fiat difficilis, ſi inuitus facias. Nō eſt opera literis impēſa laborioſa ei, qui libens eam ſubit. qui autem inuitus, ei uero uel luſitare, & in locis deambulare amœnißimis, graue ac intolerādum eſt. tibi Morobule nugandi auidiſſimo, & nugis ſemper aßueto, ſerium aliquid uel agere uel audire inſtar eſt mortis. uicißim alij complures uitā ſibi exiſtimarent acerbā, ſi ad iſtum modum uitæ ſuæ rationes inſtituerēt. Quàm multi ſunt, in aulis præſertim, quibus nihil eſt dulcius, quàm ocium torpens atq; inertiſſimum? admouere manū alicui operi, tormenti eſt loco. quàm multi uicißim in populis, qui emoriantur citius, quàm ſic dies omnes uacuos tranſigerēt? & celerius defaßentur nihil agendo, quàm ab intētione animi in nego-*

cium aliquod. Sed ut reſpondeam tibi de Cæſare & rege Galliæ, audies à me in uniuerſum de ſenibus, quos poſui eos eſſe, qui ſpa ium hoc uitæ decurriſſent. Si omnes quotquot uiam quampiam peregiſſent, concorditer narrent ſe per uiam in locum incidiſſe plenum difficultatis & periculi, ex quo ſaucij & peſſimè affecti diſceſſerint: quòd ſi eiuſmodi iter rurſum eſſent ingreſſuri, nihil diligentius cauerent, quàm illud diſcrimen: quid tu cēſes, an non hominis foret amentiſſimi, quum eadem ipſe uia inſiſteret, non recordari tanti periculi, non illud deuitare? PHI. Nondum teneo, quid uelis. SO. Faciam igitur planius exemplo. finge eſſe ſupra flumen iſtud tabulam anguſtam pro ponticulo: referant tibi omnes, quotquot equo inſidentes tentarint illam tranſire, decidiſſe in aquam, adiſſe uitæ diſcrimen, ægrè eſſe extractos ſemiuiuos. intelligis ne hoc? PHI. Belliſſimè. SO. Quid tu iam, an non tibi demens uiderêre, ſi faciēs illac iter, non ex equo deſcenderes, & effugeres id periculum, in quod alios ueniſſe audis? PHI. Nimirum ita agerem SO. Et merito. Quære tu iam ex ſenibus, quid maxime ſenſerint incommodum in uita, quid eos prætermiſiſſe doleat, & uehementer pœniteat? omnes tibi uno ore reſpondebunt, qui aliquid didicerunt, Non plus didiciſſe. qui uero nihil, Non adhibuiſſe operam, ut aliquid ſcirent. In hanc querimoniam ingreſſi, nō faciunt finem referendi, miſſos ſe fuiſſe à parentibus aut educatoribus ad ſcholas & magiſtros literarum: ſe tamen uanis delectatiunculis uel luſionum, uel uenationum, uel amorum, aut eiuſmodi nugarum illectos, amiſiſſe pulcherrimas è mani

bus diſcendi occaſiones. itaq; cõquerũtur de fato ſuo, & ſortem ſuã deplorant, ac ſemetipſos accuſant, damnant, interdum quoq; execrantur. Vides ergo locum hũc deſidiæ atq; ignorãttiæ eſſe in uia hac uitæ maxime infeſtũ & periculoſum, unumq́; omnium præcipuè deuitandũ? quoniam quidẽ audis tam miſerabiles eorum querelas, qui in illum ſunt collapſi: is eſt igitur omni cura & diligentia cauendus, & ſegnitie, ocio, deliciolis, nugis reiectis ac ſpretis, in ſtudia literarum cultumq́; bonæ mentis tota animi intentione incumbendum. Tu hac de re patrem tuum roga, tametſi iuuenem adhuc: & tu Morobule tuum, iam ſenem. intelligetis ex eis, ueram eſſe meã ſententiam.

21. LVDVS CHARTARVM SEV *foliorum.*
Valdaura, Tamayus, Lupianus, Caſtellus, Manricus.

VAL. *Quàm aſperum tempus! quàm rigens & ſæuum cœlum! quàm obſcœnum ſolum!* TA. *Quid nos monet hic cœli ac ſoli habitus?* VAL. *Non egredi domo.* TA. *Quid uerò domi agere?* VAL. *Ad luculentum focum ſtudere, meditari, cogitare de rebus, quæ aliquid emolumẽti adferãt mẽti & probis moribus.* CA. *Id quidem agendũ præcipuè, nec aliquid eſſe debet homini antiquius. Sed ubi ab intẽtiõe illa delaſſatus fuerit animus, quò diuertet, hoc dũtaxat tempore?* VAL. *Alijs quidem aliæ ſunt animorum refectiones, ego uerò luſu foliorum magnopere oblector ac recreor.* TA. *Et hæc temporis qualitas eò inuitat, ut abdamus nos in cubiculum bene clauſum, & obſeptũ undiq; à uento & frigore, lucente camino, menſa poſita*

cum chartis. VAL. Au,minimè chartas. TA. Luſorias dico. VAL. Iſtud placet. TA. Tum pecuniæ promatur nonnihil, & calculi ad computandum. VAL. Nihil opus erit calculis, ſi minutuli adſint numi. TA. Ego nullos habeo,præterquam aureos & argẽteos craſſiores. VALD. Cõmuta aliquos ex argenteis minuta pecunia.heus,puer, cape ſtuferos hos ſimplos,duplos,ſeſquiduplos, triplos,& à numulario cura nobis numos minutos,ſimplos,duplos,triplos, nõ maiores. TA. Quàm nitidi ſunt hi numi? VAL.Nimirũ recẽtes adhuc, & aſperi. TA. Concedamus in forum aleatorium,ubi omnia inuenies parata. CASTEL. Non expedit,nam haberemus arbitros plurimos. quid refert ludas illic,an uia publica? Cõſultiùs fuerit, ut recipiamus nos in cubiculũ tuum,& accerſamus ex ſodalibus aliquot, maximè animo refocillando idoneos. TA. Tuũ cõclaue eſt ad id cõmodius.nã ĩ meo cubiculo ſubinde à pediſſequis matris interpellaremur, aliquid ſemper quæritãtibus in arcis mũdi muliebribus. VAL. In cœnatione igitur. TA. Eſto ita,eamus.Puer,ſiſte hic nobis Frãciſcũ Lupianũ,& Rodericũ Mãricum,& Zoilaſtrũ. VAL. Mane.minimè uerò Zoilaſtrum, hominem iracundum,rixoſum, clamoſum, calumniatorem, & qui minimis de rebus excitat ſæpe atroces tragœdias. CAST. Optimè profectò mones. nam ſi adoleſcens talis recreationi ſe noſtræ admiſceret, non eſſet id ludere,ſed ſeriò rixari.accerſe igitur pro illo Rimoſulũ. V. Neq; hũc: niſi uelis, quæcũq; hic fuerimus nugati, ante ſolis occaſum nota eſſe toti ciuitati. CAST.

Tam bonus eſt præco? V A. Etiam rerum, quas ſciri nihil attinet. nam res bonas ſacratius reticet, q̃ myſteria Eleuſina. T A. Veniant ergo Lupianus & Manricus ſoli. C A. Hi ſunt belli ſodales. T A. Et mone illos, ut adferant ſecũ numulos: quicquid eſt autẽ ſeueritatis & ſerij, domi cõmendent Philopono tetrico: ueniant facetijs, lepôre, gratijs comitati. L V P. Salui ſitis ſodales feſtiuiſsimi. V A L. Quid ſibi uult contractio iſthæc frontis? exporrigite iſtos uulticulos. an non eſtis iuſsi, cogitationes omnes literatas apud Muſea deponere? L V P. Cogitationes noſtræ literariæ ſunt adeò illiteratæ, ut eas Muſæ quæ ſũt in Muſeo, reſpuãt. M A. Saluete. V A L. Salus eſt dubia, quãdo ad acies & pugnas uocamini, & quidẽ quibus reges ſint interfuturi. T A. Eſte bono animo: crumenæ impetuntur, nõ iugula. L V. Crumena pleriſque eſt pro iugulo, & pecunia pro ſanguine ac ſpiritu. uelut iſtis Caribus: quorum uitæ cõtemptus inſtrumentũ eſt regibus ad exercendos ſuos furores. M A N. Nolo ego eſſe actor in hac fabula, ſed ſpectator. T A. Qui ſic? M A N. Quia ſum infortunatiſsimus, ſemper à ludo diſcedo uictus & ſpoliatus. T A. Scis quid dicunt prouerbio aleatores? ibi quærendam eſſe togã, ubi amiſeris. M A N. Verum, ſed periculum eſt ne dũ togã amiſsam quæro, perdam & tunicam & interulã. T A. Accidit quidẽ hoc nõ rarò. ſed qui non periclitatur, non diteſcit. M A N. Ea eſt metallicidarum ſententia. T A. Imò etiam [a] Iani medij Antuerpienſis. V A L. Recte habet. non poſſumus niſi quatuor ludere, ſumus quinque, ſortiemur quis erit aliorum ſpectator.

[a] a. locus eſt vbi negociatores cõgregãtur

nia

MAN. Ego ero ſine ſortitione. VAL. Nihil tale. nulli eſt facienda iniuria: non cuiuſquam uoluntas id decernet ſed ſors: cui primus rex obtigerit, ſedebit ocioſus ſpectator: & ſi quid inciderit cõtrouerſiæ, iudex. LVP. Ecce uobis faſciculos duos foliorum integros, alter eſt Hiſpanienſis, alter Gallicus. VAL. Hiſpaniẽſis hic non uidetur iuſtus. LVP. Quid ita? VA. Quoniam deſunt decades. LVP. Non ſolent illi habere, ut Gallici. Chartæ enim Hiſpanæ, quemadmodum & Gallicæ, in quatuor ſunt genera ſeu familias diuiſæ. Hiſpanæ habent aureos numos, carcheſia, baculos, enſes: Gallicæ, corda, rhombulos, trifolia, uomerculos, ſeu palas, ſeu ſpicula. eſt in quaq; familia rex, regina, eques, monas, dyas, trias, quaternio, pẽtas, ſenio, heptas, ogdoas, enneas, Gallicæ habent etiã decades: & Hiſpanis aurei, & carcheſia potiora ſunt pauciora, contà enſes & baculi: Gallis autem plura ſunt ſemper meliora. CAST. Quo luſu ludemus? VAL. Triumpho Hiſpanico, & diſtributor retinebit ſibi indicẽ chartam, ſi ſit monas, aut imago humana. MAN. Sciamus iã, quis erit ludo excluſus. T. Probè mones, cedo folia, hoc eſt tuum, hoc iſtius, hoc Lupiani; tu es iudex. VAL. Malim te mihi iudicem, quàm colluſorẽ. LPV. Bona uerba. cur iſthuc quæſo? VAI. Quia es in ludendo admodum uafer, & cauillator, tum aiunt te artem tenere componẽdi folia, ut tibi expediat. LVP. Nõ habet fraudẽ mea luſio, ſed imperitiæ tuæ induſtria mea uidetur impoſtura, quod ferè ignaris contingit. Cæterùm quì tibi placet Caſtellus? qui ſimulac lucratus eſt pauxillum pecuniæ, deſerit colluſores. T. Elu=

decades pauciora

dere eſt hoc quidem potiùs, quàm ludere. V A. *Leuius hoc malū. nam ſi uincatur, affixus erit ludo, clauo pluſq̃ trabali.* T A. *Sed luſuri ſumus bini, duo contra duos; quomodo erimus comparati?* V A L. *Ego ludi huius inſciēs, adhærebo tibi, Caſtelle, quē audio eſſe callētiſſimū.* T A. *Adde etiam callidiſſimum.* C A S T. *Non eſt hic opus electionibus, ſorti ſunt committenda omnia: quibus obuenerint plura puncta, aduerſus eos pugnabunt, quibus pauciora.* V A L. *Eſto ita, aſſigna folia.* M A N. *Vt optaueram, ego & Caſtellus ab eadē ſtamus parte, contrarias tuentur partes Valdaura & Tamayus.* V A. *Sedeamus, uti ſolemus. Decuſſatè. da mihi illam ſellā reclinatoriā, ut quietiùs perdam.* T A M. *Appone ſcabella, aſſideamus iam, ſortire cuius ſint primæ partes.* V A L D. *Meæ ſunt, diſtribue tu, Caſtelle.* C A S T E L. *Quomodo? à ſiniſtra in dextram, more Belgico? an contrà, Hiſpano more, à dextra in ſiniſtram?* V A L. *Hoc more, quoniā ludo Hiſpanorū utimur. & reieciſtin decades?* C A S T. *Etiam. quot folia dabo ſingulis?* V A. *Nouena. Sed quænam erit ſponſio?* M. *Terni in ſingulas manus denarij cū geminatione ſponſionis.* C A S T. *Senſim, mi Manrice, nimiū properas. non eſſet is luſus, ſed furor, ubi tantum pecuniæ ueniret in periculū: quomodo poſſes tu oblectari in anxietate illa? ne tot nummi tibi pereant, denarij ſinguli ſufficient, & auctus ſponſionis erit dimidij, nempe aſſium quinque.* V A L D A V R A. *Rectè conſulis, ita nec nihil ludemus, quod eſt inſipidum: nec quod doleat, quod eſt acerbum.* C A S T E L. *Habetis ſinguli nouena folia? cordium eſt fa-*

milia dominatrix, & hæc regina eſt mea. VAL. Neſcio, *quàm felix eſt omẽ hoc, certè eſt uerißimum, dominari uulgò corda fœminarũ.* CAST. *Deſine ſpeculationes, reſponde ad hoc, augeo ſponſionem.* VAL. *Ludum habeo dißipatum, & malè cohærentem: cedo tibi.* TA. *Et ego item. diſtribue tu, Manrice.* VALD. *Quid agis? non uertis chartam indicem?* MAN. *Volo priùs meas cõputare, ne plures aut pauciores acceperim.* VAL. *Vnam habes plus iuſto.* MAN. *Deponam.* TAL. *Non eſt ea lex luſus, ſed ut uicem tuam amittas diſtrubuiendi: & trãſeat ad ſequẽtẽ. cedo folia.* MAN. *Non faciam, quandoquidẽ nondum protuli indicem.* VAL. *Imò facies per deum.* CAST. *Apage! quid tibi uenit in mentẽ, mi Valdaura? iuſiurandũ admiſces rebus leuißimis, quod uix grauißimis rebus adhiberi cõuenit?* MAN. *Quid tu dicis, iudex?* LVP. *Profectò ignoro, quid ſit in eo facto ſtatuendũ.* MAN. *Qualem iudicem nobis præfecimus ſine iudicio? ducem ſine oculis?* VAL. *Quid ergo fiet?* MAN. *Quid tãdẽ? niſi ut mittamus Lutetiã, qui hac de re adferat nobis aliquod ſenatuſcõſultũ.* CAST. *Miſce omnia, & rurſum impartire.* TA. *O qualem ludum mitto de manibus! non obueniet mihi hodie ſimilis.* CA. *Miſce probe iſthæc folia, & præbeto ſingulis attentiùs.* VA. *Rurſum augeo ſponſionem.* TA. *Num non prædixi, non habiturum me hodie in manibus ludum illi parem? ſemper ſum infortunatißimus. cur ego ludum uel aſpicio oculis?* CAS. *Hoc uerò non eſt ludere, ſed ſe affligere. hoc eſt refici, & recreari animum, ita cõcitari? ludũ oportet*

eſſe ludum,non moleſtiam. M A N. *Suſtine pauliſper, ne abijcias folia, nam eſt* a *panicum.* V A. Reſponde igi-*tur,an recipias.* M A N. Recipio, & *rurſum augeo,* a. uanus terror.
V A L. *Quid tu ſperas,me ferocibus tuis uerbis protelare? non concedo.* M A. *Effare tandem ſemel,& expeditè,admittis ne?* V A L. Etiam & *quidem libentiſsimè:& animus inſtigat me tali ludo maiore pretio certare,ſed iſtud inter amicos ſufficit.* T A. *Quid uerò me nō computatis inter uiuos?adeò nulla eſt mei mentio?* C A. *Quid igitur tu ad hæc,homo fœnee?* T A. Ego *uerò augeo mea ex parte depoſitum.* M A N. *Quid tu dicis,Caſtelle?* C A. Nunc *me conſulis, poſteaquàm tua opera depoſitum creuit in immenſum: ego incrementū hoc non auderem hoc meo ludo ſuſtinere.* V A L. Reſponde *affirmatè.* C A S T. Non *habeo quod ſic reſpondeam, ſed ualde ambiguè, & dubitanter, & cunctabundè,& timidè, & diffidenter. eſt ne ſic ſatis expreſſè dictum?* M A N. Deum *immortalem! quanta copia! non tam denſa nuper cadebat grādo. Sed quæſo te,periclitemur pauliſper.* C A S T. Experiamur *quādo ita tibi placet,à me uerò ne ſperâris magnam opem.* M A N. *Feres tamen quas poteris ſuppetitias.* C A. Nihil *neceſſe id habes admonere.* M A N. Planè *uicti ſumus.* T A. *Vicimus denarios quattuor.miſce.* V A L D. *Addo aſſes quinque.* C A S T. *Neſcio an cedam.nam ſcio me certò uictum iri.* T A. R*urſum alteros quinque.* C A S T. Q*uid tu ad hanc prouocationem dicis?* M A N. *Quid dicam?fugio.* C A S T. *Tu perdidiſti proximum ludum,ſine me hunc arbitratu meo perdere. Sentio me eſſe inferiorem. ſed*

tias

ſuſtinendum eſt, quandiu aliquid uidero ſupereſſe uiriũ. VAL. *Quid ergo dicis? recuſas?* CAST. *Non, imò addico.* TA. *Tu, Valdaura, non noſti hunc Caſtellum? ſuperiorem habet ludum tuo, ſed ita ſolet calidos prouocatores illectare in ſuũ rete. Vide ne quò progrediaris temerè, ubi tenearis irretitus.* VAL. *Diuûm fidẽ, quomodo potuiſti diuinare folium mihi poſtremum reſtare huius nationis?* CASTEL. *Noui omnia folia.* VAL. *Non omnino eſt iſthuc incredibile.* CAS. *Ita planè noui à facie.* VAL. *Forſitan etiam à tergo.* CAST. *Nimium ſuſpicioſus es.* VAL. *Tu me facis, eat hoc cum tua bona uenia.* TA. *Diſpiciamus, num quæ ſint chartæ auerſæ maculatæ, unde poſsint noſcitari.* VAL. *Faciamus, quæſo uos, ludendi finem: angit me hic ludus, tam infeliciter cedendo.* CAST. *Vbi uoles. ſed fortaſſe non in ludo eſt uitiũ, ſed in tua imperitia, qui neſcis ludũ ſciẽter ad uictoriam accõmodare, ſed iacis folia abſque arte, ut fors tulerit, ratus nihil intereſſe, quid priùs, quid poſteriùs mittas, quis quo loco ſit iacturus.* TA. *Omnium rerũ eſt ſatietas, etiam uoluptatum, & ego defeſſus ſum iam ſedendo, aſſurgamus aliquantiſper.* LVP. *Cape teſtudinem hanc, & aliquid nobis cantilla.* TA. *Quid tandem?* LVP. *De ludo quippiam.* TA. *Carmen Vergilij?* LV. *Iſthuc ipſum, aut, ſi mauis, Viuis noſtri, quod ille nuper canebat deãbulans in pomœrio Brugenſi.* VA. *Anſerina uoce.* LVP. *Cane tu olerina.* TA. *Deus! meliora: nam olor non canit, niſi fato iam urgente.*

Ludunt & pueri, ludunt iuuenesque ſenesque.
Ingenium, grauitas, cani, prudentia, ludus.
Denique mortalis, ſola virtute remota,

quid ſis

Quid niſi nugatrix, & vana eſt fabula, vita?

V A L. Poſsum uobis cōfirmare, eſſe carmē bene expreſſum, tanq̄ ex ſpongia arida. L V. Tanta cum difficultate componit carmen? V A L. Magna. ſiue quòd raro, ſiue quòd nō libenter, ſiue quòd aliò fert eū ingenij pronitas.

LEGES LVDI.

22. Varius dialogus, de vrbe Valentia.
Borgia, Scintilla, Cabanillius.

BO R. Vnde tu iam nobis, Scintilla iucundiſsime? S C I N. Lutetia. B O R. Quã tandē Lutetia? S C. Qui tandem quærit, quaſi ſint multæ. B O. Etiam ſi ſit unica, ea quænam ſit ignoro, aut ubi ſita. S C I. Lutetia Pariſiorū. B O R. Pariſios nominari audieram, & quidem ſæpe, Lutetiã nunquam. eſt ergo Lutetia, quos nos Pariſios dicimus. Ea igitur eſt cauſa, cur tu tam diu nullus es uiſus Valētiæ, & potiſsimū in Sphæriſterio nobilitatis. S C. Alia ego uidi ſphæriſteria Lutetiæ, alia gymnaſia, alios ludos, longè iſtis ueſtris utiliores ac præſtãtiores. B O. Ecquos quæſo? S C. Triginta gymnaſia plus minus in Academia illa omni eruditionis, ſcientiæ & ſapientiæ genere referta: doctos præceptores, iuuentutem ſtudioſiſsimam, & optimè moratam. B O. Vulgus ſcilicet hominum. S C I. Quid tandē uocas uulgus? B O R. Fæcem plebis, filios ſutorum, textorum, tonſorum, fullonum, & eiuſmodi artificum atq; operariorum. S C I N. Vos hic, ut uideo, ex ueſtra hac ciuitate metimini orbem uniuerſum, & eoſdem tota Europa exiſtimatis eſſe mores, quos hic. dico iuuentutem illic eſſe frequentiſsimam principum, procerū, nobiliū, & hominum locupletiſsimorū, non ex Gallia modò, ſed ex Germania, Italia, Britã-

ſnia, Hiſpania, Belgica, admirabiliter addictam ſtudij literarũ, parentem inſtitutorum præceptis & iuſsis: quorum mores nõ ſimplici tantùm admonitu formentur, ſed acri reprehẽſione, quum eſt opus, etiam caſtigatione, plagis, uerberibus. quæ omnia & accipiuntur & perferuntur animis moderatiſsimis, & uultu modeſtiſsimo. CA. Audiui ſæpenumerò eiuſmodi narrari mihi, quum agerẽ in Gallia legatus Fernandi Regis. Sed omitte quæſo nũc iſta, aut differ aliud in tẽpus. uides nos eſſe in ludo miraculi, cui eſt proximum Carroſſorum. hoc age, de pila ſit iam ſermo, oblectandi noſtri gratia. SCIN. Amabo ne aſsideamus, ſed deambulantes colloquamur, quæ fuerit collibitum. quà ibimus? hac ne per Diui Stephani, an illàc ad portam regalem, & uiſemus in regia Fernandũ ducem Calabriæ? CA. Ne fortè optimi principis interpellemus ſtudia ſapientiæ. BOR. Præſtabit mulas acceſſere, ut uehentes loquamur. CAR. Ne amittamus quæſo uſum pedum & crurum, tempus eſt ſudum ac ſerenum, & aura frigidiuſcula, ſatius erit pedeſtres quàm equeſtres incedere. BOR. Eamus hàc igitur per diui Ioannis Hoſpitalis, ad uicum marinum. CA. Spectabimus obiter decoras formas. BOR. Apage pedeſtres, erit dedecori. SCIN. Maiori eſt mea ſententia dedecori, uiros pendêre de iudicio puellarum rudium atq; ineptarum. CAB. Vis ne, ut rectà eamus per plateam ficus & Diuæ Teclæ? SCINT. Non, ſed per uicum tabernæ gallinacei. nam in eo uico cupio uidere ædes, in quibus natus eſt Viues meus. ſunt enim, ut accepi, deſcẽdẽtibus ad ſiniſtram poſtremæ in uico. & inuiſam eadem opera

ſorores eius. BORG. Omitte nunc quæſo muliebres uiſitationes. ſi mulierem uis alloqui, eamus potius ad Angelam Zabatam, cũ qua erunt confabulationes literatæ. GABA. Vtinam, ſi id cupitis, adeſſet Marchiona Zeneti. SCINT. Si uera ſunt quæ de illa, quum eſſem in Gallia, audiui, maius eſt id argumentum, quàm ut de illo tractari leuiter, & ab aliud agentibus uel poßit, uel debeat. BOR. Aſcendemus ad Diui Martini, an deſcendemus per uicum Valleſij ad plateam uillæ raſæ? CAR. Hàc, inde ad ſphæriſterium Barzij, ſeu mauis Maſconorum. BOR. In Gallia habetis ne ad hunc modum ludos in publico? SCIN. De alijs Galliæ urbibus non poſſem tibi reſpondere, Lutetiæ ſcio nullum eſſe: ſed in priuato multa, uelut in ſuburbijs D. Iacobi, D. Marcelli, D. Germani. CAB. Et in ipſa ciuitate famoſiſſimum, quod uocant Brachæ. BOR. Luditur eadem illic ratione, qua hic? SCIN. Eadem prorſum, niſi quod magiſter ludi præbet illic calceos, & pileos luſorios. BOR. Cuiuſmodi ſunt? CIN. Calcei ſunt coactilitij. BOR. Non eſſent hic utiles. CAB. Videlicet in uia lapidoſa. in Francia uerò & Belgica luditur ſuper pauimentum lateribus conſtratum, planum & æquabile. SCIN. Pilei ſunt æſtate leuiores, in hyeme autem craßi, profundi, cum offendice ſub mento, ne in agitatione uel elabãtur ex capite, uel decidant in oculos. BOR. Offendimento hic non utimur, niſi quum eſt uentus uehementior. ſed quales habent pilas? SCI. Nullos ferè folles, ut hic: ſed ſphærulas minores ueſtratibus, & multo duriores ex corio albo. tomentum eſt, non ut in ueſtris,

lanugo è pannis tonſa, ſed pili ferè canini: eamq; ob cauſam rarò luditur palma. BOR. *Quomodo ergo percutiunt pilam? pugno, ut folles?* SCIN. *Ne ſic quidem, ſed reticulo.* BOR. *Confecto ex filo?* SCIN. *Ex fidibus craßiuſculis, quales ferè ſunt ſextæ in teſtudine. habent funem tenſum, & reliqua ut hic in ludis domeſticis. ſub funem miſiſſe globulum, uitium eſt, ſeu peccatum. ſigna ſunt bina, ſeu mauis metas: numeri quaterni quindecim, triginta, quadraginta quinq;, ſeu antegreßio, æqualitas numerorum: uictoria, quæ eſt duplex, ut quum dicitur uicimus ſignum, & uicimus ludum. Pila autem uel ex uolatu remittitur, uel ex primo reſultu: ex ſecundo enim ictus eſt inualidus. & ibi fit ſignum, ubi pila eſt percuſſa.* BOR. *Non ſunt aliæ luſiones quàm ſphæræ?* SCIN. *In ciuitate, quot hic, aut plures: ſed inter ſcholaſticos nulla alia permiſſu magiſtrorum exercetur. ſed interdum clam luditur folijs & aciebus: pueruli talis, nequiores taxillis. Nos inſtitutorem habebamus Anneum, qui obſcœno die luſum foliorum concedebat: ſed de illo, & in uniuerſum de luſione omni, tulerat ſex leges, quas deſcriptas in tabella appenderat in cubiculo.* BOR. *Ne graueris rogo te, & eas nobis referre, quemadmodum alia feciſti.* SCINT. *Pergamus deambulare. nã incredibili teneor deſiderio patriæ aſpiciendæ, tam diu à me non uiſæ.* BOR. *Conſcendamus mulas, ut ambulemus commodiùs, tum etiam honeſtiùs.* SCINT. *Honeſtatem hanc non emerim crepitu digitorum.* BOR. *Ac ne ego quidem, ut uerum fatear, manum ob eam mouerim: ſed neſcio quo*

pacto magis id uidetur decere noſtras perſonas. CAB. *Iſthuc quidem rectè. ſed ſumus tres, & in anguſtis uijs aut hominum frequentia diſiungeremur: unde neceſſe eſſet uel interrumpi ſermonem, uel multa ſemper à noſtrũ aliquo non exaudiri, neq; intelligi.* BOR. *Eſto ſanè ita, pergamus pedeſtres, ingredere per angiportum hunc ad plateam* Pegnarogiorum. SCIN. *Optimè, inde per fabros clauiles ad uicum dulciarium, tum ad forum fructuarium.* BOR. *Quin potius olitorium?* SCI. *Vtrunq; eſt: qui libentiùs oleribus ueſcuntnr, uocent olitorium: qui fructibus, fructuarium. Quæ amplitudo fori? quæ deſcriptio uendẽtium, & rerum uænũ expoſitarũ? qui odor ex fructibus? quanta uarietas, mundicies, nitor? non poſſunt horti excogitari huic foro pares. quæ autem ædilis noſtri, & eius miniſtrorum ſolertia & diligentia, ne quis emptor fraude à uenditore capiatur? Eſt ne ille, qui mula uehitur,* Honoratus Ioannius? CAB. *Non, ut arbitror: nam unus ex meis pueris, qui eum modò conuenit, reliquit illum abdentem ſe in bibliothecam ſuam. qui ſi ſciret nos una eſſe, non deeſſet haud dubiè noſtro ſermoni, & noſtris ludis ſeria ſua poſthaberet.* BOR. Profer *tandem leges.* SCIN. Extricemus *nos ab hac turba per plateam* Diuæ *uirginis redemptoriæ, ad uicũ fumalis, &* Diui Auguſtini, *ubi minor eſt frequentia.* C. Ne *diſcedamus tã procul ab urbis corpore. aſcendamus potius ꝑ uicũ crumenariũ & cliuũ, inde ad uicũ militarẽ, & ædes familiæ ueſtræ,* Scitilla, *cuius parietes lugere adhuc uidẽtur mihi heroẽ illũ comitẽ* Oliuanũ. B. *Imò luctu depoſito, talẽ iuuenẽ in tãti ſenis locũ ſucceßiſſe ſeriò*

triumphant. S. *O q̃ iuuat intueri curiam, & quadruplex forũ præfecti urbis, quod iam ferè familiæ ueſtræ Cabanilliæ hæreditarium uidetur, ciuile, criminale, & tercẽtum ſolidorum? quæ ædificia? quæ facies urbis?* BOR. *Nuſquam potes rectiùs leges ferre, quàm in foro & curia, ede tandẽ. Nam de laudibus, ſeu de admiratione potius noſtræ ciuitatis, aliàs erit dicendi locus aptior.* SCIN. *Prima lex, quando ludendum. Homo propter res ſerias eſt conditus, non propter nugas & luſus. luſus autem reperti, ad reficiendũ animum laſſum à ſerijs. tunc igitur ludendũ, quum animus aut corpus erit defatigatum: nec aliter ſumendum, quàm ſomnus, cibus, potus, & alia, quæ uires renouãt ac reficiunt. alioqui in uicio eſt, quemadmodum alia, quæ non ſuo fiunt tempore. Secunda lex, cum quibus ludendum. Quemadmodũ facturus iter, aut iturus ad conuiuium, diligenter diſpicis, qui ſint futuri ſodales, aut comites: ſic in ludo animaduertendum, cum quibus ludes, ut ſint homines tibi noti. nam in ignotis magnum eſt periculum, & uerum prouerbium Plauti: Lupus eſt homini homo, qui qualis ſit non nouit. ſint etiam belli, feſtiui, & comes, cum quibus periculũ nõ ſit ne rixeris, aut pugnes, aut aliquid uel facias, uel dicas turpiter atq; indecorè: ne ſint blaſphemi in Deum, aut deieratores: nõ in dictis ſpurci, nè quid ex cõtagione affricetur tuis moribus prauum aut flagitioſum. deniq; ſint ij, qui non aliam ad ludum mẽtem adferant, quàm tu: nẽpe ut à labore cõquieſcat & leuetur animus. Tertia lex, quo ludo. Primum noto: nam in ignoratione non poteſt ſubeſſe delectatio, nec ludentis, nec colluſorum, nec ſpe-*

ctatorum.deinde quod ſimul animũ reficiat, & corpus exerceat,ſiquidẽ tempus ac ualetudo patitur. Sin ſecus, ludus ſit in quo nõ omnia poßit mera ſors.inſit etiam peritia,quæ poßit caſum corrigere. Quarta lex,*qua ſpõſione.* Nec *nulla ſponſione, quod eſt fatuum, & celerrimè exatiat:nec ita magna quæ in ipſa luſione inquietet animum, & ſi uincaris, mordeat ac diſcruciet. non eſt is luſus,ſed carnificina.* Quinta lex,*quẽadmodũ,ut antequam ad ludendũ aßideas,reputes te ad reſocillandũ animũ uenire,in cuius aleam coniicias pauculos numos, hoc eſt emas illis refectionem defatigationis. cogita eſſe ſortem, hoc eſt uariam,incertam,inſtabilem,communẽ. nullam idcirco tibi fieri iniuriam, ſi perdas: ut id feras æquo animo,ne contrahas uultum, & ſuffundas eũ triſtitia:ne prorumpas in conuicia & maledicta,aut aduerſus colluſorem, aut quempiã ex ſpectatoribus. ſi lucrifacias,ne ſis in colluſorem inſolenter dicax.prorſum toto ludo ſis comis,hilaris,facetus,iocoſus,citra ſcurrilitatem & petulantiam:ne des ſignificationem ullam fraudis,ſordium,aut auaritiæ.in contentione ne ſis ꝑtinax, minimè omnium iurator,memor rem illam totam(etiam ſi meliorem cauſam habeas)non eße tanti,ut nomen* Do*mini adferas in teſtimonium. Spectatores memineris eße uelut iudices ludi.ſi quid illi pronunciarint,cedito,nullã edẽs notã improbationis.hoc modo & luſus fit delectatio,& probi adoleſcẽtis grata eſt educatio ingenua.* Sexta lex,*quamdiu ludendum.* Quoad *ſentias animum renouatũ iam, & reparatum ad laborem, & uocat hora ad negocium ſerium.* Qui *ſecus faxit, improbè fa-*

a ſolénia in ferendis legibus uerba Romæ.

ctum uideri. a *uelitis Quirites, iubeatis.* BOR. *Sicuti rogauit.*

CORPVS HOMINIS EXTERIVS.

23. Durerius pictor, Grynæus, Velius.

DVR. *Faceßite hinc, nam uos nihil emetis, ſat ſcio: & eſtis mihi impedimento, quominùs accedant emptores propiús.* GRY. *Imò uerò nos uolumus emere, modò uel precium relinquas noſtro arbitratui, & tempus ipſe præſcribas: aut contrà nos tempus, tu precium.* DVR. *Bella negociatio, mihi nihil eſt opus tricis eiuſmodi.* GR. *Cuius eſt hæc imago, & quanti indicas?* DVR. *Imago eſt Scipionis Africani, & indico ſeſtertijs numis quadringentis, aut non multò minoris.* GRY. *Quæſo te, priuſquam uerbo uno eã addicas nobis, examinemus artem picturæ: & hic Velius eſt ſeſquiphyſicus, peritißimus humani corporis.* DVR. *Iam dudum intelligo me à uobis intricari. ſed interea dũ mercatores nulli adſunt, nugamini quantum libuerit.* DVR. *Nugas tu uocas peritiam artis tuæ: quid faceres alienæ?* VEL. *Primùm omnium uerticem contexiſti capillis multis & planis, quũ uertex dicatur quaſi uortex, à uertendis capillis: ut in fluuijs uidemus, quum aqua ſe conuoluit.* DVR. *Inepte, non conſideras eum eſſe malè pexum. more illorum temporum.* VEL. *Brechma habet inæqualiter deflexum.* DVR. *Acceperat uulnus miles ad Trebiam, quum ſeruauit patrem.* GRY. *Vbi tu id legiſti?* D. *In decadibus Titi Liuij amißis.* V. *Tẽpora ſunt nimis tumentia.* D. *Caua eſſent ſignum dementiæ.* V. *Occipitium uellem uidere.* D. *Verte tabulam.* GR.

Cur dixit Cato *iter cætera oracula,* Frōs *occipitio prior eſt?* DVR. *Quàm eſtis fatui! an nō in quouis homine prius cernis frontem quàm occiput?* GRY. *Quoſdam prius uideo auerſos quàm aduerſos.* DVR. *Et ego libenter, ut tales emptores & milites.* VEL. *Cato ſenſit, præſentiam domini potiorem eſſe ad curationem rerum, quàm abſentiā. cæterùm cur antias adeò longas?* DVR. *Loqueris de his caproneis:* VEL. *Etiam.* DVR. *Nō habuerat multis mēſibus tonſorem ad manum, uelut in* Hiſpania. VEL. *Glabellam hanc cur cōtra ipſius uerbi etymon feciſti hirtam?* DVR. *Tu ipſe uulſellis pilos detrahito.* VEL. *Et uibriſſas extantes extra nares. ſes tú, quæ tua eſt uerſutia, culpā abs te reijcies in tonſorem.* DVR. *Inſcie, non animaduertis eos fuiſſe ætatis illius mores, ſeueros, triſtes, ruſticanos.* V. *Imperite, non legiſti Scipionem hunc ex omnibus ſui tēporis hominibus excultiſſimum & politiſſimum fuiſſe, & amantem elegantiarū?* DVR. *Expreſſus eſt, quum exularet* Linterni. G. *Supercilium hoc eſt grande, & conueniens* Latio: *ciliū habet nimis cauum, & genas depreſſas.* DVR. *Ex uigilijs caſtrenſibus.* GRYN. *Tu non ſolū es pictor, ſed rhetor, ualde uerſatus in trāſlatione criminum.* D. *Et uos, quantum intelligo, in criminationibus.* V. *Malas habet nimium tumentes, & buccas iſtas.* D. *Inflat claſſicum.* GRY. *Et tu inflabas calicem, quum hæc pingeres.* VEL. *Imò uerò utrem. ſed alibi feciſti piloſum, palpebras ferè nullas appinxiſti.* D. *Ex morbo illi deciderūt.* G. *Quo morbo?* D. *Quære ab illius medico.* G. *Iam ne intelligis, ob tuā tātā impe-*

ritiam detrahi debere de ſumma centum ſeſtertios? DVR. Imò ob ueſtras cauillationes & interrogationes adeò moleſtas, addi ducentos oportere. VEL. Pupulas habet hic glaucas, atqui ego audiui cæruleas habuiſſe. PVR. Et ego cæſias, ut Mineruam bellatricem. VEL. Hirquos feciſti nimium càrnoſos, & ſinus humentes. DVR. Flebat, accuſatus à Catone. VEL. Mandibulæ ſunt nimis longæ, & barba dēſiſſima ac profuſiſſima: tum pilos dicas ſetas porcinas. DVR. Vos ſine modo ullo eſtis loquaces, & argutuli cauillatores. Abite hinc. nam tabulæ non fiet uobis ampliùs copia. VEL. Amabo, mi Dureri, dum alios non habes licitatores, ſine nos hic cauillari. DVR. Qua mercede? VEL. Adſcribemus ambo hic tibi ſingula diſticha, quò tabula fiat uendibilior. DVR. Nihil opus eſt meæ arti ueſtra commēdatione. nā periti emptores, & picturæ intelligentes, non emunt uerſus, ſed artificium. VEL. Sed nares habet nimium patulas. DVR. Erat iratus accuſatoribus. VEL. Nō uidemus uallecula̅. DVR. Latet ſub barba: ac ne mētum quidem cernitis, neq; anthereonem. GRY. Horum omnium feciſti tu compendium, beneficio grandis barbæ. VEL. Collum placet mihi rectum, & muſculoſum, item iuguli. D. Gratulādum eſt ſuperis, quod tibi aliquid probatur. V. At nè nihil in hoc quoq; deſiderem, iugulos non habet ſatis cauos: quod in Socrate Phyſiognomō annotatū, tardi eſſe ingenij ſignū pronūciauit. Armos iſtos uoluiſſem paulò erectiores, & āpliores. D. Nō tā erat miles bellator, q̄ impator. Nō audiuiſti apophthegma huius? de quo quū

a. buccula ſub mēto.

milites quidã dicerẽt, nõ adeò eũ eſſe ualentẽ militem, ac imperatorẽ ſapiẽtẽ: is reſpondit, Imperatorẽ me genuit mater mea, nõ militem. Sed diſcedite. ſi nõ eſtis empturi. nam uideo accedentes quoſdam negociatores publicanos. VELI. Eamus deambulatum, & inter nos de humano colloquemur corpore, ſine ſcipione ac tabula. Simus naſus non decet generoſam faciẽ. GRY. Quid boſimus, quales fuerunt Hunni. VELI. Apage monſtra. GRY. Silones nõ ſunt minùs deformes. Perſæ aquilos uenerabãtur, propter Cyrũ, quem ferunt ea fuiſſe forma. VEL. Ancon & cãpe ſunt in brachio, quod in crure poples & genu, lacertus inde uſq; ad manum à cuius muſculis etiam crura dicuntur lacertoſa. GRY. Nõne is eſt cubitus, ut apud menſores? VE. Eſt is quidem cubitus, & ancon ipſe cubitus. GRY. Vnde ergo rex Romanus Ancus? VEL. Ab incuruo cubito. GR. Manus ſequitur, maximum omnium inſtrumẽtorum, ſecta in digitos, pollicem, indicem, medium ſiue infamẽ, minimo proximum, minimum. VEL. Cur medius infamis? quid deſignauit flagitij? GR. Inſtitutor noſter dixit ſe quidẽ ſcire cauſam, nolle tamẽ ediſſerere, quòd eſſet turpis. Ne quæſieris igitur. nõ enim decet bonæ indolis adoleſcentes turpia ſcrutari. VELI. Atqui minimo proximum δακτυλιώτην Græci appellant, quaſi annularẽ. GR. Ita planè. ſed in ſiniſtra, non in dextra, quòd in eo ſoliti eſſent olim annulos geſtare. VEL. Qua de cauſa? GRYN. Aiunt à corde protendi illuc uenã, quæ quum annulo redimitur, uelut cor ipſũ coronatur. Nodi digitorum ſunt condyli, & pro pugni pcuſſu uox ea uſur-

patur. inter nodos ſunt internodia, & generali uerbo artus, atque articuli. Tiberium Cæſarē memoriæ prodūt tam firmis fuiſſe digitorum articulis, ut digito recēs malum terebraret. VEL. Didiciſti chiromantiam? GR. Ne nomen quidem ipſum audieram. quid ita? VEL. Diuinaſſes hic nobis aliquid ex inciſuris. GR. Negaui me ſcire: & res ſic habet. ſed ſi nūc me noſſe aliquid ꝓfiterer, & attentiùs manū tuam contemplarer, libenter me auſcultares, & homini eiuſce impoſturæ imperitißimo fidem non omnino abrogares. VE. Qui ſic? GR. Quia id eſt hominum ingenium: ut libenter eos audiāt, qui ſe recondita uel euentura profitentur enūciaturos. VELI. Vnde ſunt Scæuolæ? GRY. Quaſi ſcæuæ: à ſcæa, quæ eſt ſiniſtra. Aiūt in ſexu fœmineo eße ſcæuas plures, quàm in noſtro. VELI. Quæ eſt uola? GR. Cauum manus, ubi inciſuræ. VEEI. Quid inuolare? GRYNAE. Id quod tu agis, libenter furari, ſurripere, quaſi uola abſcōdere. & quod rabioſa Lucretia, inuolare in oculos pediſſequarū. Reliquum corpus dēpto capite, eſt truncus, & ex trunco thorax, cōcauū pectoris uſque ad uentriculum & coſtas: cōcauum quidē interius. nā exterius inter brachia & pectus, ſinus eſt. Sub uētriculo eſt uēter, & in uētre imo pecten, & pudenda. VEL. An non pudendus magis podex, ſiue anus? GR. Vtrunque pudendum: poſterius ob turpitudinem, alterius ob flagitium & dedecus. Femur, & ut olim loquebantur, femen, nunc malunt pluratiuè femina. à genu eſt crus, cuius os tibia dicitur: carnoſū uerò illud poſterius, ſura. poſtremò pes, manui non abſimilis: nam & digitos

habet,& uolam:quæ & ueſtigum dicitur,& ſolum pedis. VEL. *Quid?num non ueſtigium, quod à pede imprimitur?* GR. *Et illud ipſum,& ſolum pedis.* VE. *Noſtin quæ ſint in corpore uirtutum ſedes.* GR. *Quæ tandem?* VELI. *In frõte pudor,in dextera fides, in genu miſericordia.* GR. *Planta pedis non eſt ipſum ſolum pedis.* VELI. *At ſic putant multi.* GR. *Atqui Plinius ſcribit eſſe gẽtem,quæ ſibi umbram faciat in meridie planta pedis,quam habẽt uaſtam admodum,atque enormem. qui fieri id poteſt?* VELI. *Profectò planta eſt,à cruris uertebra ad digitos.*

24. EDVCATIO,
a Flexibulus, Grympherantes, Gorgopas.

FPEX. *Quánã gratia miſit te huc ad me pater tuus?* a Varro flexibula, GRYM. *Dixit te eſſe hominem egregiè inſtitutũ, ſapienter educatum, eáq; de cauſa gratũ huic ciuitati: cupere ſe, ut ego eiſdem,quibus tu,ueſtigiis inſiſtẽs,perueniam ad ſimilem fauorem populi.* FLEXI. *Quomodo igitur te id aſſecuturum cenſes?* GR. *Ingenua educatione,quali te omnes prædicãt eſſe præditũ. Adiecit pater, eam educationem magis decere me, q̃ aliũ quemuis.* FLE. *Cedo,mi fili,quomodo ea in re uenis à patre imbutus?* GR. *Non tam me pater præceptis inſtruxit,quã patruus quidã meus,uir ſenex,uerſatus multũ & diu in Regũ cõitatibus.* F. *Quid ergo illi te docuerũt,mi fili & amice?.* G. *Vide,uir prudẽtiſſime,nè fortaſſe per ignorantiã labaris in dictũ aliquod aut factũ ſtultũ uel ruſticanũ,unde amittas iſtud nomẽ optimè educati.* F. *Quid,tã leuiter ne apud uos perit?* G. *Vel unica*

uocula, unico flexu poplitis, unica inclinatione capitis. FLEX. *Nimis eſt inter uos delicatum & infirmũ, inter nos enim multò eſt robuſtius & firmius.* GOR. *Sic ſunt noſtra iudicia, ut noſtra corpora, quæ nullam ferũt offenſionẽ.* FL. *Imò, ut eſt uidere, faciliùs ferũt corpora q̃ animi.* GOR. *Fortaſſe tu nõ noſti hũc, ideo filium & amicum nominas.* FLE. *An non ſunt hæc honeſta nomina, & plena beneuolentiæ?* GOR. *Beneuolentiæ credo, quã nos haud magni ſanè facimus, ſed nõ reuerentiæ, neque officij, quæ nos anxiè uenamur. nã hic dominus ſolet áppellitari, non amicus. An nõ animaduertis domini præfationem ante prænomen, & famulos uerſicolores? nõ annotaſti in aui huius ſolennibus parẽtalib. tot cereos, tot inſignia, tot homines atratos?* FL. *Quid ergo? affectas tu omnibus eſſe dominus, nulli amicus?* GR. *Ita docuerũt me propinqui mei.* FL. *Edat iã, mi domine, tua excellẽtia præclara illa tuorũ cõſanguineorum documenta.* GOR. *Videris tu mihi puerum hũc naſo ſuſpendere, at nõ eſt quilibet, ne feceris.* GR. *Primũ, eſſe me ex honeſtiſſima progenie, quæ nulli cedat per uniuerſam hanc prouinciam, idcirco curandum mihi diligenter, atque annitendum, ne degenerẽ à maiorum meorum uirtute: illos paraſſe ſibi magnum decus, nemini cõcedendo de loco, de dignitate, de authoritate, de appellatione: me idẽ debere facere. Si quis quid uelit de honore detrahere, pugnãdũ ſtatim cũ eo, de pecunia oportere eſſe largum, atque adeò profuſum: in honore aſtrictum & attentũ. decere nihilominus, me ac mei ſimiles aſſurgere alijs, uia cedere, reducere, nudare caput, poplitẽ*

incuruare,nõ quòd alius quiſpiam id mereatur à me ſibi exhiberi,ſed quòd ſic conciliabo mihi fauorem hominũ. captabo auram popularem, & parabo illum quem tantopere geſtamus ſemper in ore & in corde honorẽ.in ea educatione ſitum eſſe diſcrimẽ nobilis & ignobilis,quòd nobilis ad illa omnia dextrè præſtanda inſtitutus eſt atq; aſſuefactus,ignobilis agreſti more nihil illorũ doctus eſt facere. FLEX. *Et excellentiæ tuæ,domine,qualis uidetur eiuſmodi inſtitutio?* GR. *Qualis uero? niſi multo optima,& digna meo genere.* FI. *Quid ergo eſt aliud quod à me requiras?* GR. *Nihil planè reſtaret mea ſententia,niſi acceßiſſet uoluntas patris,qui iußit prorſum, ſeu uerius imperauit rigidè, ut ad te uenirẽ:ut ſi quid in hac educatione noſſes magis reconditũ, & quaſi myſteriũ ſacratius,quo maius mihi decus acquirerem,in gratiã ſui ne grauareris exponere,quo familia noſtra alioqui honeſtißima & celſißima altius aſcenderet.quoniam ſunt nõ pauci noui homines,qui freti ſua opulẽtia,nactiq; dignitatẽ & honores p diuitias emerſerũt, adeò ut etiã audeãt cũ uetuſtate & decuriõibus gẽtis noſtræ cõtẽdere.* F. *Facinus nefandũ!* G. *Nonne?* F. *Vel cæco eſſet clarũ.* Itaq; *noui illi homines ambulãt comitati longo aſſeclarũ ordine,ipſi ſegmẽtati in ueſtibus, uel bõbycini uilloſi interciſi,uel texti* Attalici, *ut nos nihil eſſe præ illis uideamur,qui* [b] *uillato ueſtimur,dißimulãdæ paupertatis gratia.præmium autẽ huius tui laboris,ſi operã hãc nauaris patri,erit, recipi te in numerum noſtræ familiæ & admitti ad illius gratiã & meam, ut procedente tẽpore aliquod à nobis accipias beneficiũ : ſisq; ſemper in*

b. quod vulgo friſatũ vocant.

noſtra clientela,& quaſi tutela. FL. *Quid poteſt dici amplius,aut optabilius? Sed cedo iã,ſi aperias caput,accedas uia & loco,appelles blandè,quàm ob cauſam eris gratus ijs,quibuscum uerſabere?* GR. *Ob eam ipſam cauſam,quia hæc ago.* FLE. *Iſthæc omnia exteriora ſunt ſolũ ſigna, quæ denotant aliquid eſſe in animo tuo, propter quod diligare.nam ipſa per ſe nemo diligit.* G. *Quid ni diligant omnes , qui ſunt honeſtæ conuerſationis,in mea præſertim nobilitate?* FL. *Parùm admodum es progreſſus,quod liceat inter nos dicere:& tu te perueniſſe iam arbitraris ad ſummum.* GR. *Nihil neceſſe habeo parare mihi literas, atque eruditionem. maiores mei reliquerunt mihi unde uiuam:quod etiam ſi deſit,nõ iſtis eſt mihi artibus quærendum,tam ignobilibus:ſed haſtæ cuſpide,& enſe diſtricto.* FL. *Animoſè iſthuc quidem, & ferociter,quaſi uerò quia es nobilis,non ſis futurus homo.* GR. *Bona uerba.* FLE. *Ecqua tandem parte tui es homo?* GR. *Me toto.* FLE. *An corpore quo non differs à belluis?* GR. *Minimè.* FLEXI. *Non ergo te toto.ratione igitur,& mente.* GR. *Quid ni?* FLEXI. *Si hanc ergo ſinis incultam & ſylueſtrẽ, excolis autem corpus,& illi uni ſtudes,an nõ tranſis ab humana in ferinam conditionem? Sed ad id, de quo cœperamus loqui.nã hæc digreſsio,ſi uellem mihi indulgere, longiſsimè nos a propoſito abduceret.Verũ quum tu cedis de uia,& nudas caput, qualem te eſſe alij exiſtimãt?* GR. *Nobilem & generoſè informatum atque inſtitutũ.* FLE. *Nimium durus eſt.nihil ne domi audiuiſti de animo,de probitate,de modeſtia,de moderatione?* GR. In

templo nonnunquam audiui de concionatoribus. FL. Quum illa abs te uidēt occurrētes fieri, iudicant te eſſe adoleſcentem modeſtum, probum, bene de ipſis iudicantem, de te autem moderatè, qua ex opinione naſcitur beneuolentia & fauor. GR. Explicatius id, quæſo. F. Huc pertinet mea ratio. ſi te homines exiſtimarent adeo ſuperbum, ut ſe omnes contemneres præ te, nudare tamē caput, & genu flectere, non quòd ipſis is honor debeatur, ſed ꝙ te deceat: putas tu ullum fore, qui tibi haberet gratiā, aut te de honoris illa falſa ſimulatiōe diligeret? GRY. Quid ni? FLE. Quia id tu tibi præſtas, & tua gratia facis, non illorum. quis enim iudicabit ſe deuinctū tibi de eo, quod pro te ipſo feceris, non pro ſe? an ego honorem eum uelut mihi impenſum accipiam, quem tu tribuis opinioni de te, non meis meritis? GRYN. Ita uidetur. FLEX. Ergo paratur beneuolentia, ſi illi credant ſibi honorem illum dari, nō ut tu habearis comior ac nobilior. iſtud uerò non fiet, niſi eam de te induant opinionem, quòd tu illos eſſe potiores ducas te, & dignos quibus tu concedas. GOR. At non eſt ita tamen. FLE. Quantumcunque hoc ſit falſum, in eo tamen neceſſe eſt eos falli. alioqui nunquam conſequeris, quod tantopere expetis. GR. Quæ igitur erit perſuadendi uia? FL. Facilis, modò animum ſedulò aduertas. GR. Profer, quæſo. nam ea de cauſa huc ſum miſſus, & eris ſemper in noſtra clientela. FLEXI. Nimis crudum eſt hoc pomum. G. Quid tu muſſas? FL. Dico uiam eſſe unicam, ſi ſis talis, qualem te credi cupis. G. Qui iſthuc? F. Si uis aliquid calfacere, adfers ne fictū ignē? G. Nō, ſed uerū.

FL. *Si ſcindere, an pictum in tela gladium?* GR. *Non, ſed ferreum.* FL. *Non eſt igitur eadem uis rerum uerarum, quæ fictarum?* GR. *Apparet non eſſe.* FL. *Nec tu idem efficies ſimulata moderatione, quod uera. nã falſa ipſa ſe aliquãdo produnt, uera ſemper ſunt eadem. In ficta moderatione aliquid aliquando dices, aut facies publicè aut priuatim, quum tibi excides (neq; enim ſemper te, & ubique poteris obſeruare) unde fictus deprehendaris: & quantũ prius ignotus diligebare, tantum poſtea cognitus ſis odio, & longè plus.* GR. *Quomodo ego mihi ipſe indicam germanam illã animi moderationem, quam tu præcipis?* FL. *Si perſuaſeris tibi, id quod res habet, alios eſſe meliores te.* GOR. *Meliores uero? ubi tandem? in cœlo, credo. nam in terra pares ſunt pauciſsimi, melior nemo.* GO. *Sic audiui ſæpe de patre & patruo.* FLEXIB. *Multùm abducit uos à cognitione ueri, nominum ignorantia. Quid tu uocas bonum? ut ſciamus, num ſit aliquis te melior.* GR. *Quid ego ſcio, quid ſit bonum: ex bonis eſſe progenitum.* FL. *Ignoras etiam, num quid ſit bonum, & iam tenes, quid ſit melius? quomodo perueniſti ad comparatiua, quum nondum poſitiua didiceris? ipſos autem tuos progenitores quomodo ſcis fuiſſe bonos? qua tu id nota cognoſcis?* GR. *Quid? negas tu fuiſſe illos bonos?* FL. *Non noui illos. quomodo de illorũ bonitate poſſem aliquid in alterutrã partẽ ſtatuere? quæro modò, qua ratione aſſequaris tu fuiſſe illos bonos.* GR. *Quia ita omnes prædicant. ſed quorſum, rogo te, pertinẽt tã moleſtæ interrogationes?* FL. *Nõ ſunt moleſtæ, ſed neceſſariæ. ut accipias, quod ex*

me ſciſcitaris. GR. Confer, quæſo te, in pauca. FL. Multis eſſet id explicandum, cuius tam craſſa ignorantia inuolueris: ſed quando ita es faſtidioſus, dicam breuiùs, quàm res tanta dici poſtulat. defige iã oculos tuos in me, dum diſſero. Qui ſunt dicẽdi eruditi? an nõ ij qui habẽt eruditionem? qui opulenti? an non qui habent opes? GR. Indubiè. FL. Qui ergo boni? num non ij demum qui habent bona? GR. Ita planè. FL. Miſſas nunc diuitias faciamus, quæ nõ ſunt uera bona: quæ ſi eſſent, multi patre tuo inuenirentur meliores: & negociatores ac fœneratores præſtarent bonitate uiros bonos, & ſapientes. GR. Sic uidetur, ut dicis. FL. Expende ergo attentè ac diligenter ſingula eorum quæ referam. an non eſt bonum, acutum ingenium, ſagax, maturum iudicium, integrum, ſanum, tum eruditio uaria & magnarum rerum atq; utiliũ, prudentia, exercitatio in rebus præſtantibus, conſilium, dexteritas in exequendis negocijs? quid tu de iſtis? GRYM. Vel ſola nomina uidentur mihi pulchra profectò, & magnifica, quantò magis res ipſæ? FL. Age porrò, quid ſapientia, quid religio, pietas in deum, in patriam, parentes, neceſſarios, iuſtitia, temperantia, liberalitas, magnanimitas, contemptus caſuum humanorum, & fortis animus in aduerſis? quid uero iſta? GRYM. Præſtantiſſima etiam hæc. FLEXIB. Hæc ſola ſunt hominis bona. nam reliqua omnia, quæ cõmemorari poſſint, bonis & malis ſunt communia: atque ea de cauſa nec bona. quæſo manda ſedulò memoriæ. GR. Faciam. FL. Peruelim. nam ingenium tuum non malum eſt; ſed non benè excultum. Reputa igitur cum animo tuo, an tu

hæc habeas: & ſi habes, quàm pauca, & ea quàm tenuiter. quod ubi examinaueris acutè ac ſubtiliter, intelliges tum demum, te non magnis, nec multis eſſe bonis ornatũ ac inſtructum: nec eſſe in populo qui pauciora habeat quàm tu. N*am in multitudine, alij ſunt ſenes, uiderũt atque audierunt multa, habent experimenta rerum plurimarum: alij ſtudioſi, qui ingenium diſcendo exacuunt & expoliunt: alij capeſſunt rẽpublicam: alij libenter & diligẽter uerſant ſcriptores profuturos: alij ſunt ſeduli patres familias: alij alias artes profitentur & præſtant. uel ipſi agricolæ, quàm multa ex arcanis naturæ tenẽt? nautæ uerò, curſum dierum & noctium, naturam uẽtorum, poſitus terrarum & maris. alij ex multitudine ſunt uiri ſacri & religioſi, qui numen piè uenerãtur ac colunt: alij res proſperas moderatè rexerunt, & fortiter pertulerunt aduerſas. quid horum tu noſti? quid exerces? quid præſtas? nihil omnino, præterquam illud,* N*emo eſt melior me, bono ſum natus genere.* Q*ui potes eſſe melior, qui nondũ es bonus? nec pater tuus, nec aui tui, aut proaui fuerunt boni, niſi hæc habuerunt, quæ recenſui. quæ an habuerint, tu uideris: ego multùm dubito.* S*ed ſi habuerunt, tu certè nõ eris bonus, niſi illorum fias ſimilis.* GR. P*lanè terruiſti, & pudefeciſti me: non inuenio quod poſſim uel hiſcere in contrarium.* GOR. N*ihil horum intellexi, tenebras mihi offudiſti ante oculos.* FLE. N*imirum uenis ad hæc nimis durus, & longè diuerſis opinionibus infectus & mancipatus.* S*ed, tu, adoleſcens, quo te nunc tandem nomine cenſes appellandum? dominum, an mancipium?* GR. M*ancipium. nam ſi ita eſt, ut diſ-*

ſeruiſti,& intelligo nihil eſſe uerius,complures ſunt ſerui multò potiores ac præſtantiores me. FL. *Hæc ne leuiter deguſtes,confer te domum,& ſolus tecum reuolue,excute, perpende. quò magis uerſaueris, hoc ueriora & certiora eſſe intelliges.* GRYM. *Obſecro te,adijce alia,ſi qua habes.:nam momẽto horæ ſentio me adeò immutatum,ut prorſum uidear mihi iam eſſe alius.* FL. *Vtinam contigerit tibi,quod Polæmoni philoſopho.* GR. *Quid illi contigit?* FL. *Vna Xenocratis oratione ex nequiſſimo & perditiſſimo factus eſt ſapientiæ ac uirtutum omnium ſtudioſiſſimus, euaſitque magni nominis philoſophus, & Xenocratis in Academia ſucceſſor. Sed tu,mi fili,ubi apertè cognoueris, quantum tibi ad bonitatem deſit, quod alijs multis ſupereſt: uerè & ex animo cedes alijs,& in eis honorabis bonitatem,qua uides illos ornatos,te autem carere. Iam & ex reputatione tui ipſius,uileſces tibi,ac ſordebis,adeò ut nemini occurras tam abiecto contemptóque, quem non tibi anteponat conſcientia tuæ mentis. non enim adduci poteris, ut credas quẽquam eſſe peiorem te,niſi quòd illius malitia & nequitia protulit ſe foras, tua deliteſcit cautius.* GRYM. *Quid tum ſequetur?* FL. *Hæc ſi feceris, ueram ipſam ſolidamq́; ingenuam educationem atque urbanitatem,ſeu ut nunc loquimur,aulicitatem,aſſequêre. eris gratus & charus omnibus, ſed id non iam magni facies:eris autem, quod unicæ tum tibi erit curæ,gratus Deo immortali.*

PRAECEPTA EDVCATIONIS.

25. Budæus: Grympherantes.

QVænam eſt iſthæc tanta, & tam ſubita mutatio? inter Ouidij metamorphoſes poſſet referri. G. In peius ne an in melius? BVD. In melius, mea ſententia: ſiquidem ab exteriore cultu, geſtu, uerbis, actionibus, bonam mentem licet æſtimare, ac colligere. GR. Eſt ergo quod mihi poßis gratulari, ſodalis iucundißime. BVD. Ego uerò & gratulor tibi, & ut pergas exhortor, magnáque indies bonæ iſtius frugis ut capias incrementa, Deum ac diuos omnes comprecor. Sed amabo, ne inuideas familiari tam charo artem adeò præſtantem, ac præclaram, quæ breui tempore tantum humano pectori probitatis inſtillet. GR. Ars & fons riui huius uberrimus eſt Flexibulus, ſi eum noſti. BVD. Quis non norit uirũ, ut à patre & maiorib. natu audiui, ingẽtis prudentiæ atq; uſus rerũ: huic ciuitati non notum modò, ſed charũ, & in paucis uenerabilem. O te felicẽ, qui illum propiùs audieris, & ſis cũ eo familiariter uerſatus, unde tantum retuleris fructus ad rectam cõpoſitionem morum! GR. Quantò tu felicior, cui hæc domi naſcũtur, quod aiunt? & potes nõ ſemel aut iterum, ut ego, ſed quotidie, quoties libuerit talem patrẽ audire, maximis & utilißimis de rebus ſapienter diſſerentem. BVD. Omitte nũc iſta, de te & Flexibulo procedat ſermo inſtitutus. GRY. Taceamus igitur de patre tuo, quando ita eſt tibi cordi: redeamus ad Flexibulum. nihil uiri illius ſermone dulcius, nihil conſilijs cordatius, nihil præceptis grauius, prudentius, ſanctius. Itaque guſtu hoc, quem mihi ille de ſe præbuit, aucta & incenſa eſt mihi mirum in modum ſitis hauriendi ex tam dulci fonte ſapi-

entiæ. Narrant, *qui orbem terrarum deſcribunt, fontes eſſe admirabilis ingenij ac naturæ, alios inebriare, alios ebrietatem tollere, alios ſtuporem immittere, alios ſomnũ, fontẽ hunc hanc ego uim habere ſum expertus, ut ex bruto efficiat hominem, ex perdito & nequam frugi, ex homine angelum.* BVD. *Poſſem ne ego ex eodem fonte aliquid uel extremis labris delibare?* GRY. *Quid ni poſſis? domum tibi, ubi habitet, commonſtrabo.* BVD. *Iſthuc quidem alias. tu uerò inter deambulandum, (aut aſſideamus, ſi lubet) aliquot mihi refer ex illius præceptionibus, quas optimas eſſe & potiſſimas cenſeas.* GRY. *Equidem recenſebo lubens, quum ut tibi gratificer, & proſim, ſi queam: quum ad meam recordationem. Primum omnium docuit me, debere unumquenq; nõ magnificè de ſe ſentire, ſed moderatè, ſeu uerius demiſſè. hoc eſſe optimæ educationis, ac ueræ comitatis ſolidum fundamẽtum ac proprium. Hinc nauare operam, ut animum excolat atque exornet cognitione rerũ, ſcientia & exercitamentis uirtutũ. alioqui hominem non hominem eſſe, ſed pecus. Rebus ſacris intereſſe, cum maxima attẽtione & reuerẽtia. Quicquid illic ſiue audias, ſeu uideas, exiſtimare magnum, admirabile, diuinum, & quæ captũ tuum exuperẽt. Crebrò te* CHRISTO *commendare precibus, in illo ſpem & fiduciam tuam omnem collocandam: Parentibus obſequentem ſe præbere: inſeruire illis, miniſtrare, & quacũq; ualeat cõmodare, prodeſſe, adiuuare. Magiſtrũ colere, ac diligere tãquã parẽtẽ, nõ corporis, ſed (quod amplius eſt) mentis. Sacerdotes Domini reuereri, illorũq; doctrinæ audictẽ*

ſe exhibere: qui referunt nobis perſonam Apoſtolorum, atq; adeò Domini ipſius. Senibus aßurgẽdum, caput nudandum, attẽtè illos auſcultandum, à quibus ob diutinũ uſum rerum collecta ſit prudentia. Magiſtratus honorare, illiſq; aliquid imperantibus dicto eßе audientẽ, quibus cura noſtri à Deo eſt cõmiſſa. Viros magni ingenij, magnæ eruditiõis, probos ſuſpicere, admirari, colere, benè illis cupere, & amicitiam illorum ac familiaritatẽ expetere. ex qua magni fructus reportẽtur: & is potißimũ, ut ſimiles eorũ euadamus. Deniq; ijs qui ſunt in dignitate, deberi reuerẽtiã: idcirco impendẽdam eße liberaliter, ac libenter. Quid tu de hiſce præceptis dicis? B. Mea quidẽ ſententia deprõpta eße ex diuite quodã prudentiæ prõptuario. Sed hic mihi, an non ſunt multi ad dignitatẽ euecti homines indignißimi, uelut ſacerdotes nõ reſpondentes tãto titulo, & magiſtratus praui, & ſenes ſtulti ac deliri? quid quæſo de his ſentiebat Flexibulus? an eodẽ eße honore proſequẽdos, quo potiores? G. Nõ ignorabat Flexibulus, eſſe tales non paucos: ſed nõ cõcedebat ætati noſtræ, ut nos inter eiuſmodi & alios poneremus diſcrimẽ. nondũ tantum eſſe nactos nos uel ingenij, uel prudẽtiæ, ut id poßimus dijudicare. eã cẽſurã & ſapientibus eße uiris relinquendam, & ijs quibus illorum eſt regimẽ commißum. B. Rectè hoc quidem ut uidetur. GRY. Addebat, non debere adoleſcentem in nudando capite lentũ eße, non in flectendo genu, nõ in unoquoq; honorificè appellando, nõ in comi ſermone, ac moderato. Non decere multũ loqui apud maiores natu, aut ſuperiores. id enim alienũ eſſe à reuerentia illis de-

bita:ſed tacitum illos auſcultare, & ab eis haurire prudentiam, cognitionem rerum uariarũ, rectam atq; expeditam loquendi rationem. Breuiſsima eſt ad ſciẽtiã uia, *audiendi diligẽtia.* Prudentis & ingenioſi eſſe, de rebus *iudicare: uniuſcuiuſq;, de eo quod probè nouit. ideoq; negabat ferendum eſſe adoleſcentem, ad pronunciandũ ac definiendum procliuem, debere illum in ſtatuendo, aut iudicando, de re quantuncũq; leui ac exigua, eſſe cunctabundũ, ſeu potius timidum, conſcium uidelicet ſuæ ignorãtiæ. Quòd ſi in iudicio de re qualibet par eſt adoleſcẽtem eſſe talẽ, quid fiet de literis, de diſciplinis, de legib. patrijs, de ritibus, de moribus atq; inſtitutis maiorũ? de quibus non ſolum ſententiã ferre iuuenem, ſed nec diſputare, aut uocare in quæſtionẽ ſinebat* Flexibulus: *nõ cauillari, nõ rationem repoſcere, ſed tacitè ac modeſtè obtẽperare. quod dictũ* Platonis *authoritate fulciebat, magni in ſapientia uiri.* BVD. *Quid ſi ſunt leges aut mores praui, iniqui, tyrannici?* GRYN. *Idem & de hoc* Flexibulus *diſſerebat, quod de ſenibus.* Non *ignoro equidem, aiebat ille, multos eſſe receptos in ciuitate mores parũ probabiles, ſanctas eſſe leges aliquas iniquas, ſed tu imperitus, inexpertus rerum uitæ, quomodo id cenſebis? nondum eò perueniſti eruditione & uſu rerum, ut de eo poſsis ſtatuere, fortaſſe quæ tua eſt ignorãtia, uel animi libido, improbas eſſe leges iudicabis quæ ſint rectiſsimè, & magno conſilio ſtatutæ: rurſum uerò optimas, quas iuſtũ eſſet abrogare. ſine illos de ijs inquirere, diſputare, definire, qui cauſam queũt de ſingulis pbabilẽ reddere. tu id non poſſes.* BVD. *Ita eſt planè.*

Perge ad alia. G. Nullum eſſe decentius, aut gratioſius adoleſcenti ornamentum, quàm uerecundiam. Nihil impudẽtia tetrius aut inuiſius. Magnũ eſſe ætati noſtræ ab ira periculũ. ab ea nos ad turpes actiones corripi, quarũ paulòpòſt grauiſſimè pœniteat. Multũ itaq; eſſe cũ illa luctandũ, quoad omnino, proſternatur, ne nos ipſa ꝓſternat. Ocioſus homo, ſaxum: male occupatus, bellua: bene occupatus, uerè homo. Homines nihil agendo, malè agere diſcũt. Cibũ & potũ metiendũ naturali deſiderio famis aut ſitis, nõ guloſitate aut pecuina libidine infarciendi corporis. Quid poteſt dici tetrius, quàm hominẽ ea ingerere in ſuũ corpus, edendo & bibendo, quæ, exuant illũ humana conditione, trãſferant in belluinã, aut etiam in ſtipitẽ? Cõpoſitio oris & cuncti corporis, quẽadmodum animus ſit intus habitus, loquitur. Sed ex uniuerſa exteriore facie nullum animi ſpeculũ aiebat eſſe certius, quàm oculos. ideoq; cõuenire, illos eſſe ſedatos & quietos, nõ elatos, nec deiectos, nõ mobiles, ſed nec rigentes: faciẽ ipſam nõ in toruitatẽ, nec ferociã compoſitam, ſed ad hilaritatem atq; affabilitatem. Sordes & obſcœnitates abeſſe decet à ueſtitu, uictu, cõuictu, ſermone. Sermonem noſtrũ nec arrogãtem ac pauidum, nec uiciſſim abiectum & effœminatum uolebat eſſe: ſimplicem autem, & minimè captioſum, non detortũ ad prauas interpretationes. nã id ſi fiat, nihil erit tutũ loqui, & frãgitur generoſa loquendi indoles, ſtultis ac ineptis cauillis. Manus quũ uerba facimus, nõ iactãdas, nõ caput quatiendũ, non criſpandum latus, non uultum corrugandum & diſtorquendum, nõ pedes agitandos. Mendacio nihil

dicebat eſſe tetrius, nec aliud æquè abominabatur. Intẽperãtia facit nos belluas, mẽdacium diabolos, ueritas ſemideos. à Deo natam eſſe ueritatam, à diabolo mendaciũ. nec eſt aliud ad uitæ cõmunionẽ perinde damnoſum. Multo iuſtiùs debere ab hominum conſortio pelli mendacem: quàm qui eſt furatus, aut qui aliquem pulſauit, aut qui adulterauit numum. Quæ enim eſſe poteſt uel rerum ac negociorum contractio, uel cõſociatio ſermonum, cum eo qui aliud loquitur, aliud ſentit? cũ reliquis uitiorum generibus eſſe poteſt aliqua, cum hoc nulla. De ſodalibus & amicitijs adoleſcentum multum ille loquebatur, & accuratè, non exiguũ id eſſe momentum ad probitatẽ, aut flagitia noſtræ ætatis: tranſire ad nos amicorum noſtrorum & ſodalium mores tanquam contagie: & tales nos ferè fieri, quales ij ſint quibuſcum uerſemur. idcirco eam in rem magnã eſſe diligentiam, atque operam nauandam. Nec permittebat nobis, ut ipſi amicitias & familiaritates deligeremus: ſed ut à parẽtibus, aut magiſtris, aut educatoribus noſtris delectas & traditas acciperemus, & coleremus. illos ratione duci in eligẽdo, nos autẽ rapi praua animi aliqua cupiditate, uel libidine. ꝙ ſi quo caſu neceſſitudines inciderimus inutiles aut noxias, à ſuperiore authoritate ad monitos, abijcere illas quàm primũ oportere. Dicebat ille quidem quum alia permulta, magna ſanè atque admirabilia, tum hæc ipſa diffuſiùs & exactiùs. Sed hæc erat propemodum de recta adoleſcentiæ educatione ſumma.

FINIS.

INDEX
RERVM ET VERBORVM IN IO. LVDO. VIVIS
Exercitationem linguę Latinæ.

A.
ABaci cymatium. 72.5
Abecedaria tabella 11,25
ab equis ad aſinos 27,28
Abrogare fidem 122,10
abſtemius 85,8
Ab ſtudijs 63.17
academia 57,15
Academiæ rector. 58,23
A calcari 95,4
acapna ligna 66.6
Accommodato accipere. 32,10
Acerare 72,19
Acetarium. 10,4 16,27
Acetario palatum excitari. 86,15
aceti uſus ad craßitiem atramenti diluendã. 43.5
achilles argumentũ. 61,13
acicula fibulæ 4.17
aciculis ludere 14,8
acies ingenij 30,3
Acierum ludus 114,17
a conſilijs 69,11
Acquieſcere 61,24
Actor fabulæ 105,19
Addiſcere 70,29.109,3
ad D. Annæ 8,13
ad Diui Petri 18,16
Ad frugem ſe recipere. 28,15
Admiralus 92,13
Adoleſcens. uide iuuenis.
adoleſcentẽ ſcrutari turpia non decere. 121,23
adonici uerſus 51,7
adonidis forma 55,27
Aduenientes excipiendi formula. 38,28
aduentores 28,26
aduentorium prandium. 30,6
AEdilis 92,29
AErarij tribuni ibidem
AEſtuaria 56,9
AEtati cedere 77,7
Affirmatè 14

africæ harena 26,13
agarenorum ſcribendi modus 39,29
ager ruderatus, frumentarius 35,20
Agmen 3,12
Agnina caro inſalubris. 80,15
Agonotheta 60,21
Agricolæ naturæ arcanorum periti. 119,24
Ahenum. 67,2
Aiglauces uinum 76.25
Alabaſtrites marmor. 53,28
Aleatorium forū. 104.12
Aleatorum prouerbium. 105,23
Alexander 60,5
ἀλεξίκακος 53,29
A literis ad mercaturā trāſitus 27,26
Alliatum intritum 79,26
Alpha literatorum 52,25
Alcimiſta 66,18.
Altero tanto plus 33,19
A lumine uitiari ſolitum uinum 77,21
Amantis deſcriptio & imago. 27,25,26,28
Amanuenſis puella 30,9
amanuenſes pueri 95,15
Amatorū cantilenæ 95, 13
Ambagioſus trames. 34,7
Amici nomen ingratum nobilibus. 124,7
Amicitiæ in iuuenibus magnū momentum. 137,12
Amo te de hac re 76,1
Amoris fomites qui. 28,6
amoris morbus pernicioſiſſimus. 28,10
amphora 26,12
Ampullæ uitreæ & lapideæ 71,9
Amydum 16,10
Amylum 79,4
anaclinterium 74,13
Analecta 22,20
Anaticulæ 79,5
Ancon. 121, 20. & 102,1
Ancus Rom. rex, unde dictus. ibidem
angela zabata 113,6
Angiportus 56,26
Animus æquus uitæ condimentum ſub pie-

tate 80,22
Animi mali in puero ſi= gna quæ 30,21
Animi ſpeculū ocl̄i. 136,16
Anneus. 113,19
Anularis digitus. 121, 25
Anulus forium 43,27
Anſeris eſus. 80,13
Anſerina uox 109,23
Anſerinis pennis ſcribi ſoli= tum. 40,9
Antelucanæ melodiæ. 95,14
Anthereon. 120,20
Anthrax. 18,16
Antiæ 119.7
Anticœnium 16,22
Antilena 32,14
Anteſtare 27,15,
Antronius 29,6
Apedibus 95,4
Apertilis epiſtola 27,23
Apes Maio colligere mel. 51,17
Apologus de cuculo & lu= ſcinia. 26,22.
Appellare 27,1
Appetentia 32,28
Appetitio 81,10
Apricare 22,10
A προσδιόνυσον πρόσφ= θεγμα 21,7
Ex Aprugna artocreæ. 80,17
Apyrotum uinum. 76,16
Aqua fluuiatilis, quatenus ad bibēdū ſalubris. Ibidē
Aqua putealis, an fontana ad bibēdū melior. 78,10
Aqua uinata 77,12
Aquæ potorib. nunquā ſcri- bi bonum carmē. 24,21
Aquæ odoriferæ 82,14
Aqualiculus 79,8
Aquili apud Perſas in ho= nore. 121,11
Aquiminarium 71,23
Aquitanicū uinum 76,16
Arabius tibicen 70,14
Arbitri 104,13
Architriclini hebdomarij. 18,5.
Ardere in aliquem. 27,25
Argumentū Achilles. 61.13
Argutulus 120,10
Arietare capita 49,14
Ariolari 47,26
Ariſtoteles 21,14

Peripateticæ ſectæ princeps. 27,11
Ariſtotelis cultus ibid.
Ariſtotelis de tragematis ſententia. 82,25
Ariſtotelis dictum 57,25
Ex argila cimices 65,12
Arma pueris non tractanda. 39,20
Arma ſcriptoria ibidem
Armarium 63,20
Armigeri 95,30
Armus 6,3
Armi 120,27
aromataria taber. 28,25
Aromatibus conditi cibi pueris noxij 22,7
Ars an in rerum natura. 21,1
Arthretica ex uino corrupto. 77,25
Ex ebrietate 89,25
Articularis morbus, ſæuus lictor 20,10
Artocreæ 80,19
Artolagana teſtuacia 81,28
Artus, articuli 122,2
A ſecretis 69,10
Aſella 32,28
Aſinus ſoni iudex 26,28
Aſini auriculæ ibidem
ex Aſini lacte caſeus 81,12
Aſſa 53,14
Aſſecla 53,14
Aſſenſionem ſuſtinere. 97,22
Aſſentatio præcipua aulæ peſtis 96,9
Aſſentatio quæſtus uberrimus. 96,1.inde.
Aſſuefactionis in mutanda natura uis, 38,13
Aſſulæ 66,15
Aſtrictoriæ ligulæ 30,20
Aſtrigmenta 30,25
Aſturco 31,29, 36,15
Aſylum 29,12
Athenæi conuiuia 17,19
Atramentarium 40,29
Atramēti craßicies 43,1
Atrienſis famula 88,2
Atrienſis ſeruus 54,6
Atrium ibidem
Attalicum bombycinum. 125,22
Atticæ fluctus nō ſine numero allidere littori 6,18

Atlantes. 57,2
Auctio. 72,17
Audiēdi diligētia,breuiſs. ad ſapientiā uia. 155,5
Audire malè auribus patentibus. 24,25,26
Auditio. 69,29
Auerſus,aduerſus. 119,4
Auguſta. 96,9
Auguſti Cæſaris ſcribēdi mos. 44,22
D. Auguſtini uicus Valētiæ. 115,23
Aulæ deſcriptio. uide Regia. Aulæ præcipua peſtis aſſentatio. 96,1
In Aula conſeneſcere ſcholam egreſſos. 95,1
Aulicitas. 13,24
Aulicoctia. 17,1
Aulicorum diuerſa ratio. 91,9
Aulicorum ocioſa negocia. 96,8
Aulicorū ocium. 96,23
Aulicorum procerum cognomina. 92,3
Aureæ. 32,8
per Auri uenas fluentes aquæ, ad bibendum ſaluberrimæ. 78,11
Auribus deuorare. 84,13
Aurora Muſis gratiſſima. 16,5
Aurora roſea, aurea. 50,1
Auroræ ad diſcendum cōmoditas. 52,24
Autopyrus panis. 16,5 & 74
Axilla. 67,6
Azymo ueſci ſoliti Iudæi. 72,23

B

Bacchus diadematū regaliū autor. 83,28
Bacchus uini repertor. 87,12
Bacchi & Sergij templū Romæ 87,14
Baldi. 60,6
Balearicæ oliuæ. 79,10
Bambalio. 24,26
Baptiſſare uinum. 77,15
Bardus. 60,28
Barones. 93,5
Bartholi. 60,6
Barzijſphæriſteriū. 88,10
Baſaltis marmor. 45,15

Batalarij qui 58,12
Batauiæ comitis uxor mire fœcunda. 25,16
Batyllum. 65,16
Bellaria. 81,12
Belgiæ uina infici ſolita. 76,14
Belgicæ Galliæ compotatores. 85,6
in Belgica nullius eſſe precij eruditionem, ibid.
Belgicus mos diſtribuendi chartas. 107,15
Belgicis fœminis quod uini genus maximè gratum. 76,25
Belli cōditiones uictorē ferre,nō uictum. 73,16
Belli homines. 73,18
Belluarū eſſe,expleri,non hominum. 15,24
à Belluis nos ſermone differre, 12,13
Benedictio menſæ.72,26
Beneuolentia nobilibus neglecta. 124,8
Beneuolētia quatenus paretur ciuitatis cæremonijs.& inde. 127,4
Beneuolentiæ uerè parādæ unica uia.127,16
Betæ fabrorum & fabiorum prandia.68,15
Beticæ oliuæ. 79,10
Bibendi meta unde obſeruanda. 90,12
Bibendi nulla uoluptas nō ſitienti. 87,20
Bibendum,non potandum. 90,12
non Bibendum ſtatim à cibo calido. 79,10
Bibliothecæ ſitus. 59,17
Bibula charta. 41,27
Bis ī die ſaturū fieri à gothis inductus mos. 62,16
Biſſelia. 72,8
Biſthum. 50,8
Ioan.Boccatij Griſeldis fabula. 55,4
Bolonia. 31,20
Bombycinū Attalicū textū. 125.25. uillatum friſatum. eodem
Bombycinum lintheolum. ibidem.
Bombycinum uilloſum interciſum. ibidem

Bonum quid. 129.13
Bonus an qui ex bonis pro-genitus. 28,17
Boni qui. 129,3
Boſimus. 121,10
Bracca. 28,25
Brachæ ſphæriſteriũ Lutetiæ. 113,16
Bracteatus. 30,21
Brechma. 6,1 & 81. 14 118,13
Breuiarium. 69,10
Britannicus caſeus. 81,18
Brugarum elegantia. 20,2
Bruxellenſis porta. 50,8
Bubula ſalita. 64,4
Buccea. 6,7
Buccellatim. 19,26
Buccellatum. 82,11
Bugloſſæ foliorum cũ butyro eſus. 33,2
Bulimia. 69,8
Bulæ. 32,7
Burdegalenſe uinum. 76,16
Butyri cum bugloſſæ aut ſaluiæ folijs eſus. 33,2

C

Cabanillia familia. 116,2
Cabanillius Fernandi Regis legatus 112,6
Cacabus 67.3
Cæcitas cordis peſsima. 92,28
uel Cæco clarum 25,9
Cæſar reipubl. omnia. 69,10
Calamaria theca. 39,20
Calami Nilotici. ibidem
Calamis ſcribẽdi mos. ibid.
Calantica. 5,17
Calcanei pro calcaribus. 32,27
Calce uiciari ſolitum uinũ. 77.21
Calceatus Hiſpanicus & Gallicus. 48,29
Calcei coactilitij. 113,19
Calceos extergere, nitidare. 48,24
Calceos pueris aſtringendi ratio. 4,3
Calciare equum. 36,17
Calcitro. 169,10
Calculi. 104,4

Calculis diſcoloribus ludere. 14,24
Canis nocturni morſus remedium. 84,19
Capitis grauedo ex ebrietate. 89,25
Carnes & piſces in eadem menſa ponere, Germanicus mos. 67,9
Carnibus & piſcibus ſimul ueſci inſalubre. eodem
Carnium iuris ſalubritas. 75,27
Caſearia mulier. 8,15
Caſeus recens quàm uetus alibilior 17,8
Charta ſcriptioni idonea, aut non. 41,13
Chartarum ludus. 104,2
Ciborum uarietas peſtilens. 85,5
Cicero ad ſcribenda carmina aptiß. & facillimus. 64,15
Cinctus Gallicus. 4,19
Cingulum textile. 4,19
Ciuilitatis cæremoniæ ſedulò adoleſcentibus obſeruandæ 135,15
Ciuilitatis cerimonijs quatenus paretur gratia. 125,6
Coclites, unoculi. 30,6
Comes ſtabilis, qui magiſter equitum. 92,13
Compoſiti tali. 26,11
Condyli. 121,3
Condimento res etiam amaras reddi ſuaues. 80,21
Condimentorum uarietas peſtilens. 73,6
Conſcientia bona murus aheneus. 31,6
Conſiliarij principum oculi & aures. 92,2
Conturbare. 29,10
Conuiuium & ipſum concernentia. 73,10
Cõuiuarũ numerus. 75,3
Conuiuium quando iucundiſsimum. 74,10
Conuiuium, συμπόσιον. 69,26
Conuiuij poſtrema, quare frigida eſſe ſoleãt. 81,3
Cõuiuia olim lautiſsima, ex piſcibus 80,3
Cœnare tãtum ſoliti priſci.

62,13
Corporis hominis exterioris deſcriptio. 118,3
Cordis cæcitas & ſurditas, peßima. 92,26
Corporis geſtibus animi habitum prodi. 136,14
Corporis mundiciẽ cõferre & ſanitati & ingenio. 15,19
Corpore nihil nos differre à belluis. 129,19
κόσμος, mundus. 50,17
Cremor. 16,25
Cubitum ituro nòn bibendum. 17,23
Cuculũ & philomelã eodẽ tẽpore canere. 26,22
Cucuma, 67,4
Culina & ad eam ſpectantia. 65,24
Curio curatus uulgò. 34,i
Cyri frugalitas. 15,26

D

Deambulare contentè, molliter. 50,18
Deambulatio matutina, & ad eã ſpectantia. 45,14
Decoquere. 29,8
Deductio ad ludum literariũ & eũ ſpectantia. 7,i
Dentiſcalpium. 22,25
Dentium candori cõducere morſus. 19,26
Deſignati qui doctores, aut licentiati. 58,19
Dijs, parentibus, & præceptoribus parẽ gratiã nõ poſſe rependi. 57,29
Diadematũ regaliũ autor Bacchus. 83,28
Diana. 26,4
Dies feriatus, & operarius. 12,15
Digitorũ nomina. 202,5
in Dignitate conſtitutis deberi reuerentiam, etiam indignis. 134,10
Diobolarij auditores. 21,14
Diogenis gratiæ, Dionyſio actæ. 82,23
Diogenis iocus. 75,11
Diplois. 3,12
Diſciplinæ liberales, ingenuæ. 58. quare ſic dictæ. ibidem
Diſcipulis de præceptorũ mercede ultro inquirendum. 57,27,17.

Diuitiæ non uera bona. 129,8
Diuitiarum cõmoditas, & opinio. 72,1
Diuitiarum fructus quibuſdam oſtentatio 71,7
Doceri uili, ſi proficiãt qui docentur: carè, ſi nihil. 7,21
Doctorum hominum ueneratio. 137,6
Domi naſci. prou. 132,19
Domini nomen nobilib. etiã iuuenib. gratũ. 124,11
Dormire optimè eum, qui non ſentit quàm malè dormiat. 65,12
Durerus non ſolum pictor, ſed rhetor etiã. 119,22

E

EBrietas & ipſam concernentia. 83,17
Ebrietatis ianua hilaritas. 90,2
Ebrietatis incommoda. 89,21
Ebrietatis remedium. 84,17
Edendi meta unde obſeruãda. 90,14
Edere ſine fame, tormenti genus. 87,25
Educatio, & eius fructus, & reliqua ad eam ſpectantia. 123,12
Elegantia duplex. 27,18
Emporetica charta, eius uſus. 41,29
Equus, & ad eum ſpectantia. 31,18
Eruditi quinam dicendi. 129,5
Europæ ſcribendi ratio ab Orientis nationibus diuerſa. 40,2
Exemplum ſumere. 11,13
Exenterare. 67,9
Exfibulare. 4,17
Expleri, belluarum eſt, non hominum. 15,26

F

FAmes optimum & ſapidiſſimum condimentum. 17,5
Fœminæ plures ſcæuæ quã uiri. 122,14
Fœminicruralia. 3,22
Femoralia. 3,21

Ferula 8,25
Feſti dies,ſacri. 10,25
Fibula. 4,6
Fibulæ acicula. 4,17
Fideiſedes dextera. 123,5
Filij nomen apud nobiles ſordidum. 124,7
Fiſcella. 10,5
Fiſci præfectus & procurator. 93,1
Foculus menſarius. 21,23
Foliorum ludus. 103,25
Fontium mira quorundam uis,ac diuerſa. 133,1
Formatorium. 7,13
Forum fructuarium, olitorium. 115,11
Frons occipitio prior,Catonis oraculũ. 119,7
Frõs pudoris ſedes. 123,4
Fugitiuarij. 30,8
Funambulus. 29,21
Furis periphraſis. 25,8
Futurorũ curioſi homines. 122,12

G

GAbbata 16,10
Gallicum uinum toto genere nec aquam ferre,ne ætatem. 76,29
Garrientes, & id concernentia. 23,6
Gallici ſocci. 30,11
Genera,à grammaticis poſita tria,cum duo tantũ ſint in natura. 20,25
Genij duo,genio indulgere. 89,6
Gingiuis conducere,morſus. 19,26
Goßipio obturatæ aures. 24,26
Græco more potare. 78,5
Græcorum ſcribendi ratio ab Orientis nationibus diuerſa. 40,4
Grammaticationes. 3,18
Gratiarum actionis poſt cibum formula 22,29

H

HEbdomarij architriclini. 18,4
Hebeni ligni ſalubritas. 78,1
Helciarij equi. 35,1
Herbæ minus noxiæ pueris quæ. 33,2
Hercules oſtio domus præ-

ſigi ſolitus. 53,29.
Homo homini lupus. 116,17
Homo quatenus differat à beſtijs 6,17
Homo ſerias ob res conditus. 116,8
Hominis bona quæ. 129. 7.24
Homo ocioſus, ſaxum: malè occupatus, beſtia: bene occupatus, uerè homo. 136.6
Honorem nobilibus ſolùm captari 125,4.
Horam agendi eſſe, cum eſt opportunum 24.1.
Hoſpites comiter tractandi. 20.17

I

Ichnographica cœli facies. 54,11.
Ientari, & ientandi tẽpus. 16,3
Impudẽtia nihil eſſe inuiſius debere iuueni 136,2
Imperiti peritioribus clamoſiores 61,21
Inciſuræ. ex inciſuris diuinare. 122,6
Index charta 106.23.
Index digitus 202,6
Indiæ arbores. 23. proceriſſimæ ibidem
Indolis malæ argumenta. 30,21
Induſtria ignaris pro impoſtura 106,27.
Inebriari quid. 89,10
Infamis digitus. 124,18
Ingenij acutiſſimi in tardiſſimum mutatio. 29,26.
Ingenij tardi ſignũ, iuguli non ſatis caui. 120,25
Ingenio cõferre mũdiciem corporis 15,19
Inimicum pro mendaci haberi commodum. 18.17.
Inſolatæ uuæ 6,25
Ab ira magnũ iuuenib. periculum 136,3
Iter, & ipſum cõcernẽtia. 31,18
Iuſiurandũ uix grauiſſ. rebus adhibẽdum. 108.13.
Iuſſulenta. 17,2
Iuuenalis locus. 40,8.
Iuuenũ iudicio quantũ per=

mittendum. 134,19.
Iuuentuti magnum ab ira periculum. 136,3.

L

Lauandæ manus & facies de mane. 4,23
Lectio, & eam concernentia. 31.24.
Leuidenſa tunica. 30,12.
Liberum uerè educatione euadere. 97,6.
Ligulæ aſtrictoriæ. 319.
Literæ quæ cum alijs coniungi ſe poſtulant, quæ non, & quæ ad literas ſpectant. 45,1.
Lucubrandi ratio, & quæ eam concernant. 62,1.
Ludēdi leges, & ad id ſpectantia. 111, 6. & inde.
Ludus foliorum, & ad eū ſpectantia. 104,1
Ludus literarius quare ſic dictus. 6,21
Luſcinijs Muſicæ ludi & ſcholæ. 50,28.
Luſcinias præſentibus hominibus ſuauiùs cantare 26,20
Luſus pueriles, & ad id ſpectantia. 13,2

M

Magiſter ut parens colendus. 13327.
maius, mūdi pictor. 50,27
Manducare aliud quàm edere. 82,12
Memoriæ meliùs infigi, quæ altiùs pronuncian tur. 12,26
Mens & ſenſus præcipua hominis. 87,2
Menſæ conſecrandæ formula. 19,17
Mente conſtare hominem, non corpore. 119,20
Merenda. 16.18
Miſericordiæ ſedes genua. 123,6.
Miſſus. 19,6.
Mundicies quatenus ſtudioſo probanda. 17,16
Mundicie nihil magis dignum homine. 28,15
Mūdus unde dictus. 50.17
Muſarum dux ſol. 16.4
Muſarum numerus incertus. 75,7
Mundus, κόσμος. 50,17.

Natura paucis contenta. 83.3
Naturā aſſuefactione mutari. 38,14
Nauiculatores fex maris. 33,10
Neruorum debilitatio ex ebrietate. 89,21
Nihil agēdo malè agere diſci, 136,8
Nobilis & ignobilis diſcrimen. 125,5
Nobiles reuerentiæ & officij nomina, non beneuolentiæ captare. 124,8
Nobiles uerè qui. 39,8
Nobilium educatio, & ad eam ſpectantia. 124.19
Nobilium in ſcribēdo negligentia & imperitia. 38,1
Nobilium ſtudia. 96,7
Nobilitate ſtultè inſoleſcentis deſcriptio. 30,18
Nobiliū à uulgo diſtinctio. 38,7
Nodus aſtrictus & laxus, laxus geminus, elegātior. 4,10
Nominum ignorantia multum nos abduci à cognitione ueri. 128,17
Noui homines. 125,19
Numatio. 29,2
Nucum luſus. 13,20.

O

Obſeruator, 31,10
Ocelli 50,23.
Ociū amoris fomes. 28,6
Ociū uerū quodnā. 12, 20
Oculi, animi ſpeculum certiſsimum. 136,16
Oculis noxium, inflexo capite ſcribere. 45,3
Oculis officere myxi criſpationem. 62,10.
Oluſcularia. 10,14
Operarius dies. 12,15
Opiſthographi libri. 40,8
Opportunitas, agendi hora 24,1
Orea. 32,8
Oryzam in aqua naſci, mori in uino. 64,5.
Oſſa quando minus medullarum habeant. 27,29
Palimpſeſtos membrana. 40,6

Panis optimus, qui leuiſſimus. 74,1
Par impar ludere. 13, 27
Parentũ obſeruatio & cultus. 57,29
Pectinis eburnei utilitas. 49,10
Pectendi capitis ratio. 7,6
Pectendi ratio 4,20
Pecunia pleriſq; ꝑ ſanguine & ſpiritu. 105,17
Pennæ ad ſcribendum, quæ maximê habiles. & quomodo parandæ. 40,10
Pennæ inter ſcribendũ moderandæ ratio. Ibidem.
Peripateticæ ſectæ princeps Ariſtoteles. 27.11.
Perſicum pomum apud ꝑſas letale. unde ab eis in Græciam inuectum. 75,12
Perſis aquili in honore. 121,11.
Petauriſta. 29.21
Philomelæ cantus. 26, 22,
Philomelam & cuculum eodem tẽpore canere. Ibi.
Philoſophia colus. 23,28.
Philoſophiæ nullus locus in tumultu aulico. 96,18
Pictura ichnographica, orthographica, ſciographica. 54,11,
Pila, & pilæ luſus, & quæ eam cõcernant. 113,23.
Pietas, uitæ condimentum. 80,22
Pileus inter cœnãdum non attingendus. 20.15
Pilei aptandi ratio, 4,19.
Pinguaria. 67,8.
Piſces & carnes in eadem menſa inſalubre. 67.10
Platonis locus. 135,16
Platoni quare damnatæ Syracuſanæ mẽſæ. 62,17.
Plauti locus. 16,18
Pluuiæ ſignum in myxo. 63,20
Poculis exiguis magis excitari ſitim, quàm reſtingui. 86,17
Poëtarum laſciuorũ lectionis contagium. 28,6
Poëtices ſtudiũ multum habere leuamenti. 64,11
Pollubrum. 4,25

Populus quauis bellua ferocior. 98,12

Porcinæ addendum merum 76,6

Poſtilena. 32,17

Potatores nō bibere ad guſtum, nec ad uoluptatem. & reliqua quæ ad hanc rem ſpectant. 87.24.

Præceptoribus parem gratiam non poſſe rependi. 57,29,

Præire uerba. 23.1

Prætor capitalis. 24,16

Prādere, & quæ ad ipſum pertinēt. 62,13

Sub Prandij finem dilutius uinum bibendum. 81,3.

Primatus ludendi. 14.1

Princeps in Hiſpana aula quis. 52,5.

Princeps puer, & ad ipſū ſpectantia. 96.

Prymneſium. 35,2

Pudoris ſedes frons. 123,5

de Puellarum iudicio pēdere uirū, ridiculū. 112,22

Pueri quot horis docēdi in die. 58,24,

Pueris noxij maximè cibi. 22,6.

Pueros mala cōſilia facilius intelligere, quàm bona. 97,16.

Pultes, pultaria, pulmentarium. 16,10

Puluis. 4,5.

Pythagoricus mos canendi dormituris. 65,28.

Q

Quadræ 818,19.

Quaſillus. 9,19

Qui non periclitatur, non diteſcit. prouerb. 105, 23

R

Radius 4,19.10,24

Ratione conſtare hominem, non corpore. 129,19

Regiæ deſcriptio, & eam ſpectantia. 91,1.

Regnādi difficultas. 99,1

Regnum ſuſcipere q̄ graue. 98,4.

Refectio ſcholaſtica, & eā cōcernentia. 15,14,

Regni adminiſtrandi peri=

tiam non niſi diſcēdo parari. 99,14
Reuerentia quibus debeatur. 134,14
Rhedarij, ſex terræ. 33,10
Rubor, uirtutis color. 38,29
Ruſcio. 6,5
SAcerdotum cultus. 130,37
Sacris rebus quō intereſſe. iuuenem deceat. Ibidem.
Saginarium. 7,21
Salutatio prima, & ad eā ſpectantia. 5,20
Saperda. 67,16
Scarificatio gallinarum. 38,3
Schola, ludus. 3,17.
Schola quare pro ludo literario. 12,19
In Schola ad uirtutem ſormari animos. 16,17.
ad Scientiam parandā breuiſsima uia quæ. 155,5
Scintillatio olei aut fungorum, pluuiæ ſignum. 63,3
Scipionis apophthegma. 120,28
Scirpi Indiæ. 23,20
Scolpetæ. Sclo- 34,13
Scriptio, & eam concernentia. 36,20
Scriptura per ſe exiccata diuturnior. 41,29
Scyphorum purgandorum ratio. 10,1
Senes auſcultādi. 100,14
Senſuum omnium oblectatio uerno tēpore. 50,20
Sergij & Bacchi templum Romæ. 87,12
Sermone carere belluas. 12,11
Silētium adoleſcentibus decorum. 155,1
Similago. 16,9,
Sinapis quibus utilis aut nō, 78,26
Siti ppetuæ quomodo ſuccurrendum. 94,15
Sine ſiti bibere, tormēti genus. 87,25.
Socratis apophthegma. 82,26.
Sodalitatis momentum in iuuenibus maximum.

87,10
Sol, Muſarum dux. 16,4
Sõnia quomodo redduntur placidiora. 65,20
Somnus amoris fomes. 28,6.
Somnus meridianus inſalubris. 75,24.
Somni cõmendatio ex Ouidio. 65,20.
Sordes uitandæ iuueni. 136,20
Sphæræ ludus, & eum concernentia. 113,23.
Stapeda. 32,24
Strangulatoria ceraſa. 11,17.
Studẽdum de mane. 62.10
Studiũ literarum quatenus nõ laborioſum. 101,17
In Studijs ætatẽ agere, uerum ocium. 12,20
Subucula. 3,11
Suillæ carnis ſalubritas, & quare ea interdictum Iudæis. 73.22
Suillæ carni addendum merum, 76,6.
Surrectio matutina, & eã concernentia. 3,1.
Syracuſanæ menſæ. 62,16
Syri conuiuium apud Terentium. 17,16.
TAbella elemẽta. 30,13
Talorũ ludus. 13,27
Talitra. 14,4
Taxillorum ludus. 14,17
Tempora caua demẽtiæ ſignum. 118,26
Teſtuacia. 67,2
Thorax. 3.12
Thyrſus lactucæ. 10,16
Tiberij Cæſ. digitorum robur 122,2.
Tintinabulorũ fuſionis canalẽ tranſilire, ſalutare prægnãtibus. 23,28
Titiuillitium. 8,11
Toga tibi quærenda, ubi amiſeris, aleatorum prouerbium. 105,23
tormẽta manuaria. 34.13
Tragemata ad quid inuenta. 82,25
Tragœdiã facere ę comœdia. 21,18
Tricongius. 26,12
Tucetum 17,3

Tunica manicata. 4,14
Turundæ. 16,13

V

Vacia 31,8
Valẽtinæ urbis deſcriptio. 110,8
Vapa. 61.18
Vaporarium. 56,7
M. Varronis de conuiuarum numero ſententia. 75,7
M. Varronis dictũ. 73,20
Vatrachomyomachia, 31,9
Vatrax. 31,8
Vdones. 47,28
Velitis, Quirites, iubeatis. 118.1
Velius ſeſqui phyſicus. 118,15
Venationis ſtultus labor. 26,8
Venatoriũ cornu. 88, 22.
Veraces, Dei filij. 9.4
Verarum alia q̃ fictarũ rerum uis. 128,2.
Verecundia nullum decentius adoleſcenti ornamẽtum. 136,1.
Vergiliana permulta ex intima philoſophia deſumpta. 52,14
Veriloquẽtiam eſurie apud aulicos perire. 97,19
Veritas in iurgio pro cõtumelia 86,18
Veritati quatenus in aula locus. 96.17
Vera ſemper eadẽ. 128,4
Verni tẽporis cõmẽdatio, odor, & ſapor. 50,22.
Verſuras facere. 29,16.
Vertex unde dictus. 18.20
Verna. 67,8
Veſtiaria uincula. 48,5
Veſtitus, & ad ipſum ſpectantia. 45,14
Veſtiendi diuerſitas unde. 91,4
Veſtiendæ ſpõſæ curioſitas. 4,22
Veſtigium. 123,22
Viare dolia. 77,6
Vibriſſare. 119,12
Villa raſa. 9.18
Vitium. 114,7
Victorem ferre belli conditiones, nõ uictũ, 73. 16.
Vigilijs immodicis pallorẽ

& maciē cōtrahi. 64,4
Villa magis q̃ uina 76,28
Villatū bōbycinū. 125,26
Vinaria cella. 56,15
Vinum aquæ ſuperinfundē-
dum non contrà. 78,10
Vinum aquatum. 77,12
Vinum baptiſſare. 77,15
Vinum conſiſtens. 77,10
Vinū dilutius ſub prādij fi-
nem bibendum. 81,9
Vinum dubium. 76,25
Vinū Heluellū. 76,16
Vinū nō niſi bene dilutum
pueris dandū. 16,21
Vinum quando in poteſtate
noſtra, aut nos in illius.
89,21
Vinum Sammartinū, Rhe-
nēſe, Belgicum, Germa-
num. 76,17
in Vini corruptores quo-
modo animaduertendū.
77,22
Vini mentionem quoq; ex-
hilarare, non ſolùm ui-
num. 24,20
Vini repertor Bacchus.
87,12
Vini ſapores diuerſi.
76,24
Vinum calce, ſulphure, mel-
le, alumine uiciari ſolitū.
77,22
Vinum perdis infuſa aqua.
prouerbium. 78,4
ex Vino corrupto multa
morborū genera. 77,20
in Vino luxuria. 78,8
præter Virtutem omnia lu-
dus. 109,25
Virtutum in corpore ſedes.
123,5
Viſui noxiū, inflexo capite
ſcribere. 45,3
Vita hæc noſtra, profectio
quædam. 100,15
Vita mortalis, ludus ac fa-
bula. 109,26
Vitæ condimentum quod-
nam 80,22
de Vitæ ratione qui conſu-
lendi. 69,7
Vitiorum dominum quouis-
alio moleſtius. 67,12
Vmbilicus. 71,20
Vncinuli. 50,23
Vndulata ueſtis. 48,10

Vitiorum dominiũ quouis alio moleſtius. 97,10
Vmbilicus. 71,21
Vncinuli. ibidem
Vmbilici cuprei. 63,29
Vndulata ueſtis. 76,24
Vocales quinq; 12,7
Vola. 122,18
Volucres penacutè. 21,15
Voluptas in quo. 87,24
Voluptati pauca deberi. 75,26
Vomerculi 106,12
Vortex. 118,20
Vrbanitas uera quæ. 13,24
Vrceolus. 4,25
Vrnarium. 77,2
Vrnula. 69,23
Vrticæ ad calices purgandos uſus. 19,1
Vtenſilia priua. 56,3
Vulgi diſtinctio, & nobilium. 38,7
Vulſellæ. 119,19
Vulticulos exporrigere. 105,9
Vultus, animi index. 136,16
Vultus ducere. 93,12
Vultuoſus 93,6

X

XEnocratis in mutãdo Polæmone uis. 131,9
Xenophon. 62,28
Xylineum. 63,28

Z

ZAbatæ Angelæ eruditio. 113,3
Zeneti Marchiona. 113,4
Zoilaſter. 104,21

F I N I S.

Ad Ludouicum De malain clariſs.adoleſcen.
F. Mangarij diſc. G. Paradinus.

Nil mirum latias hac noſtra ætate camœnas
Inter magnates exeruiſſe caput.
Quarum præſidio,totum ſibi ſubdidit orbem
Stirps Cypriæ quondam ſanguine iuncta deæ.
Quin igitur ſoboles illuſtris,& indolis altæ
Ore loqui latio ſi cupis,idq; breui,
Formabit linguam,mirè hic tuus ordine Viues,
Qui precor ut ſtudij ſit ſcopus uſq; tui.

BQ
6983
.L75
Vives, Juan Luis - Lir

Vives, Juan Luis - Linguae latinae
exercitatio.

PONTIFICAL INSTITUTE OF MEDIAEVAL STUDIES
59 QUEEN'S PARK CRESCENT
TORONTO—5, CANADA
20995